Henrik Scharling: En Sommer i Norge.

En Sommer i Norge.

Fra Christiania til Finmarken.

Af

Henrik Scharling.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
Thieles Bogtrykkeri.
1867.

En Sommer i Norge.

Fra Christiania til Finmarken.

Af

Henrik Scharling.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
Thieles Bogtrykkeri.
1867.

Indhold.

Christiania.

Christiania, Tirsdag den 23de Mai 1865.

Det Sidste, jeg saae af Danmark, vare de fulde, rundkuplede Bøgeskove omkring Helsingør og Kronborg, der bugnede under Vaarens Fylde — det Første, jeg saae af Norge, vare de vilde og nøgne Granitklipper omkring Frederiksværn, der brat og steilt, goldt og nøgent hæve sig op af det skummende Hav og reise deres trodsige Fjeldpander mod den Fremmede, som om de vilde spærre ham Adgangen til Landet. Jeg sukkede efter Bøgeøen, efter de stille Sommeraftener langs det speil-klare Sund, efter de danske Roser og de danske Blommer: jeg begyndte at gaae i Rette med mig selv, at jeg, der under mine mange Omvankninger ofte havde længtes bitterligen efter „et Pust fra Thules Skove og en Kløvermark til Middagsro", nu da Tiden var kommen og det længe nærede Savn skulde stilles, atter lod mig føre bort af Reiseuroen og Trækfugle-driften og ombyttede vor danske Sommer med — — — ja med Granitklipperne ved Frederiksværn, der see saa golde og nøgne ud, som om de aldrig havde hørt, at der er et Ord, der hedder Sommer.

Dog Landet er, som Folket er, og Norge er, som Nor-manden er. Bag et koldt, mere eller mindre utilgængeligt

Ydre skjuler Normanden et varmt og trofast Hjerte, og bag de steile Fjelde gjemmer Norge den norske Sommer og al dens Herlighed. Det fik jeg at fornemme i Christiania. Neppe havde jeg været der en Dag eller to, førend Sommeren brød frem med uimodstaaelig Magt, den piblede op af Jorden og den væltede ned fra Himlen, det blev paa een Gang en Varme, som i August Maaned hos os, Træer og Mennesker fik lige travlt med at iføre sig Sommerdragten. Og nu antog Alt et forunderligt sydlandsk Udseende, Luften var reen og klar, og Bjergene rundt om Byen spillede i de deiligste blaae og røde Farver. Naar jeg siger Bjerge, da taler jeg som Dansk, og Normanden smiler deraf, han vil ikke tilstede dem nogen høiere Værdighed end Aase. Men jeg kalder dem ligefuldt Bjerge, og jeg har gjenhilst dem med Jubel og Hjertensglæde, som man gjenhilser en gammel Ven efter længere Tids Adskillelse. Thi jeg har længtes inderligen efter de blaae Bjerge, og hverken Sjællands Bøgeskove eller Øresundets ilende Vande have kunnet udfylde dette Savn. Nu saae jeg dem atter som en skærmende Vold reise sig om Christiania og holde den barske Nordenvind og den bidende Østenvind borte. Her kan være saa stille, saa blikstille, som vi næsten aldrig have det i Danmark, der kan gaae hele Dage hen, hvori ikke et Blad rører sig. Og saa endelig de lange lyse Sommeraftener, der strække sig endnu længer end hos os, og tilmed ere varme og stille, hvad de desværre kun sjeldent ere i vort Blæsenborg — de udøve en uimodstaaelig Tryllekraft over mig. Jeg kan ikke trættes ved langt ud paa Aftenen at spadsere i den lange Carl-Johansgade, der fører op til Slottet, og hvor der findes fuldt op af Spadserende. Naar jeg da vandrer her i det milde Dæmringslys, mindes jeg mine Aftenvandringer i Maaneskin i Perugia, Bologna og Ferrara, hvor ligeledes Gaderne vrim-

lede af Spadseregængere, der efter den solhede Dag qvægede sig ved Sommeraftenens Kjølighed. Ja i enkelte Dieblikke modtager jeg et saa overvældende sydlandsk Indtryk, at jeg har ondt ved at fatte, at jeg virkelig er reist op til Høinorden, og ikke har taget feil af Veien og paa Ny vandrer under de høie Fjelde langs det skinnende Middelhav.

Et Par tilfældige Omstændigheder bidrage deres hertil. Saaledes minder Slottet paafaldende om Slottet i Athen: Størrelsen og Stilen er omtrent den samme, det ligger paa en Bakke omgivet af en smuk Slotshave, ganske som hiint. De mange hvide Huse, hvorpaa Solstraalerne falde med et skarpt Lys, saa de træde klart frem paa Fjeldenes mørke Baggrund, minde mig levende om de hvide Huse i Athen, der ligeledes traadte klart frem i det stærke Sollys mod Hymettos' og Lykabettos' dunkle Fjeldvægge. Overhovedet har Lysspillet her en mere sydlandsk Charakteer end hos os, hvilket vistnok kommer af, at Luften er renere og klarere; mere end een Gang, baade ved Morgen- og Middagsbelysning, naar jeg vandrede ved Fjorden og saae over de dunkelblaae Vande over til de lysblaae Fjelde, er det faldet mig paa Sinde, at jeg kunde gjerne troe, at jeg vandrede ved en italiensk eller græsk Havn.

Og da jeg traadte ind til mine gamle Venner fra Rom, da anslages Strænge i mig, som klang om Monte Pincio og den gule Tiber og Trattoriet ved Papa Guilia! — Dog det bliver vel bedst at bortlægge Erindringens Farveglas og see Christiania, som det er. Christiania er en stor By, det vil sige, den har taget sig god Plads og breder sig velbehageligt langs Fjorden. Imidlertid undrer det mig, at nogle af de bedste Strøg henligge ubenyttede, saaledes navnlig nede ved den saakaldte Pepervikbugt, hvor der nu findes fattige og uan-

seelige Vaaninger, men hvor der kunde opføres et Qvarteer, som hvad skjøn og herlig Udsigt angaaer, næsten maatte kunne maale sig med St. Lucia i Neapel. De nye Huse i Christiania opføres ikke umiddelbart ved Fjorden, men længere tilbage paa et bakket Terrain, hvor de danne den saakaldte Homannsby, ret egentlig Byens Westend. Alle Husene her ere omgivne af nydelige Smaahaver, de ere anlagte som Villa'er i skjøn Uorden og afgive et Prøvekort paa alle mulige og umulige architektoniske Stilarter ligesom vor gamle Kongevei. Det hele Qvarteer høiner sig over den øvrige By og afgiver gode Udsigter over denne. Ved Foden af dette Qvarteer i umiddelbar Nærhed af Slottet har jeg opslaaet mit Paulun: udenfor mine Vinduer har jeg blomstrende Syringer og Fuglesang, og i Baggrunden en yndig fiin blaa Bjerglinie. Jeg sidder her som midt i Sommerens Skjød, har Solskin fra Morgen til Aften — desværre ogsaa Klaveerspil fra Morgen til Aften, det bliver let for meget af det Gode.

Onsdag den 24de Mai.

Christiania er en smuk og velbygget By med brede og lige Gader. Den tæller adskillige Privatbygninger, der ere opførte med Smag, rene og simple Former, ja den besidder større Rigdom paa saadanne end Kjøbenhavn. Ogsaa dens offentlige Bygninger tiltale, skjøndt ingen af dem gjør Indtryk af nogen særlig Overlegenhed.

Universitetet falder i tre adskilte Bygninger, der imidlertid tilsammen danne en velsluttet Heelhed. Den største Feil, her er begaaet, er den store Søileportal, som danner Indgangen, den er altfor kolossal til det Øvrige, ja seer næsten ud som en paaklistret Decoration. Atter her viser det sig, hvor overordentlig vanskelige de antike Byggeformer ere at behandle paa

moderne Bygninger. De ere saa strengt afpassede efter deres Tid og Sted, at den moderne Bygmester næsten altid vil lide Skibbrud, naar han benytter dem. Saaledes findes der her paa Universitetet tre Rækker Vinduer umiddelbart ved Siden af de mægtige Søiler, medens nu disse sidste fremkalde Tanken om eet Rum, fremkalde derimod de tre Rækker Vinduer Tanken om tre Rum, det ene ovenpaa det andet, og herved opstaaer en skærende Dissonants.

Den Roes skal man derimod give Storthingsbygningen, at Bygmesteren af denne har ikke misbrugt de antike Byggeformer. Han har efter bedste Evne stræbt at give Noget, der kunde fremgaae af vor Tids Trang og derfor bære vor Tids Stempel. Dette skal paaskjønnes, saavist som enhver Bestræbelse skal paaskjønnes, der søger at hævde sin Selvstændighed og bevare den fri for al fremmed Efterlignen. Men som vi Mennesker gjerne haste fra det ene Extrem over i det andet, saaledes ogsaa her. Storthingsbygningen har i den Grad hævdet sin Selvstændighed, at den er nærved at blive noget aldeles eneſtaaende i sin Art. Naar vi Danske stundom tale om det „norsk-arabiske" Sprog, saa kunde man sige om Storthingsbygningen, at den er opført i den norsk-arabiske Stil, saa uforstaaelig er den bleven i sin Selvstændighedsstræben. Hovedfaçaden dannes af en rund Absis, hvormed man ellers pleier at afslutte Bygningen. Denne Absis springer frem mellem to Sidelænger, der ere altfor svage og give Façaden Udseende af en tyk Mave mellem to tynde Been. Det Barokke heri er end mere bleven fremhævet ved nogle besynderlige lange Vinduer med et lidet fiirkantet Vindue underneden, der paa Afstand ganske see ud som Udraabstegn — ret som om Bygningen selv vilde tilkjendegive sin Forundring over sit eget Udseende. Ulige heldigere ere de tvende Sidefaçader. Men

over hele Bygningen hviler en forunderlig Uro, det fattes paa Eenfold og Høihed. De indre Gaardsrum ere altfor snævre, de see ligere ud som Fængselsgaarde. De mange Ornamenter hjælpe Intet, thi de kunne ikke fjerne den trykkende, beklemte Fornemmelse, som man har derinde, saa lidt som et Fangegitter bliver mere taaleligt, fordi det forgyldes. De klare og simple Former, hvorigjennem Byggekunsten virker med størst Kraft, savner man, de ere gaaede til Grunde under de mange Krinkelkroge og urolige Ornamenter. Jeg kan ikke lade være i Tanken at drage en Parallel mellem Storthingsbygningen og det nye Universitetsmuseum, som for Tiden er under Opførelse hos os, og Sammenligningen falder ubetinget ud til det sidstes Fordeel; skjøndt af langt mindre Dimensioner og langt mindre Betydning end Storthingsbygningen virker det dog mere opløftende og frigjørende netop gjennem sine simple og bramfrie Former. Forøvrigt er det en farlig Sag at tale om Storthingsbygningen heroppe, thi den har været Gjenstand for en overordentlig heftig og lidenskabelig Kamp. Den blev holdt i Veiret og løftet op af et Parti, og at den trængte igjennem, skyldes vistnok mere Partiets Anseelse end Storthingsbygningens egen Anseelse.

Slottet har jeg alt omtalt, det udmærker sig mere ved sin fortrinlige Beliggenhed, hvorfra det behersker hele Byen, end ved sin Stil. Carl Johan skal selv have udvalgt Pladsen dertil. Han kom ridende med sine Hoffolk — dengang var der et lille Vildtnis af Krat og Buske. Kongen holdt stille og sagde: „Her skal Norges Slot staae!" Hoffolkene loe og troede, at han skæmtede, saa urimeligt forekom det dem at anlægge et Slot paa dette uveibare Sted. Men Carl Johan skæmtede ikke; den Mand, der saa ofte havde fundet den Plads, hvorfra han bedst kunde slaae Fjenden, vidste ogsaa at udsøge

den Plads, hvor hans Kongeborg skulde staae. Nu kneiser Slottet deroppe, og fra den store Terrasse foran nyder man et herligt Skue over Byen, over Fjorden, over Høiene, Aasene og Fjeldene rundt omkring.

Ikke mindre heldigt ligger det lille Lystslot Oscarshal ovre paa Ladegaardsøen paa den anden Side af Fjorden. Udsigten herfra over Christiania, som jeg var saa heldig at see i en gylden Eftermiddagsbelysning, gjenvakte for et Øieblik Stemninger fra det vidunderlige Konstantinopel ved Bosporus' henrivende Bredder. Oscarshal er et net lille Stykke Legetøi, halvt Lystslot, halv Fæstning, skjøndt man aldrig vil tænke paa at angribe den og vistnok endnu mindre paa at forsvare den, ganske som de smaae Borge langs Rhinen, Stolzenfels, Reiffenstein. Men medens disse sidste have bevaret den middelalderlige Stil ogsaa i det Indre, saa er Oscarshal aldeles moderne. Det Betydeligste i hele Bygningen bliver Gudes og Tidemands Malerier; det maa meget beklages, at de sidstnævnte ere anbragte saa høit oppe, at man kun med Møie kan see dem.

Blandt Byens fem Kirker vilde jeg særligt fremhæve Trefoldighedskirken. Det er en rund Kuppelkirke af store og smukke Forhold — mindre heldigt er det derimod, at man i for stor Iver for Naturlighed og Simpelhed har ladet de røde Muursteen, hvoraf den er opført, ubedækkede, hvad der giver den et fattigt, ufuldendt Udseende. Endnu værre er det, at der klages over, at den er meget slet i akustisk Henseende.

Som Christiania strækker sig langs Fjorden omgivet, og skærmet af Aaser og Fjelde, kan den vel rose sig af nok saa skjøn en Beliggenhed som Kjøbenhavn. Ja seet i den vidunderlige Sommerbelysning, hvori den nu sees, veed jeg ikke ret, hvilken jeg skal give Fortrinet. „Naar jeg maa faae Lov at tage Dyrehaven med, saa holder jeg paa Kjøbenhavn," sagde

jeg. „Ja men saa vil vi have Lov at tage Ringerike med,“ lød Svaret, og saa var jeg slaaet af Marken.

Iøvrigt har Christiania intet særligt Præg — den er jo først for et halvt Aarhundrede siden bleven Hovedstad, og det gaaer med at blive Hovedstad som med at blive Excellence, der maa først hengaae nogen Tid, inden man vænner sig til at bære Værdigheden.

Det, der allerførst slaaer den Fremmede og særligt Kjøbenhavneren, er Mangelen paa offentlige Steder og offentlige Forlystelser. Caféernes Antal er meget indskrænket — jeg veed ikke, om der findes flere end een. Og hvad de offentlige Forlystelser angaaer, saa ere de yderst sparsomme. Theatret fraregnet indskrænke de sig til Militærmusiken foran Slottet — og selv den fandt Hofintendanten paa at forbyde en Stund, om det nu var, fordi han frygtede, at Christianenserne skulde blive altfor forlystelsessyge, eller hvad anden Grund han havde, det veed jeg ikke. Der reiste sig imidlertid et saadant Fortvivlelses Skrig, at han blev nødt til at tage Forbuddet tilbage. Al den øvrige Lystighed har opslaaet sit Paulun paa Klingenberg (et ypperligt Navn for en musikalsk Kneipe!) men saavidt jeg kan mærke, ere Folk endnu ikke ret enige med sig selv om, hvorvidt det passer sig at komme paa Klingenberg eller ikke — at dømme efter det faatallige Publikum, som jeg fandt ved et Besøg, jeg aflagde derude, lader den sidste Mening til at være i Majoritet.

Man forsvarer ofte de mange Forlystelsessteder i Kjøbenhavn med, at de give Folket mildere Sæder*) og særligt ophæve Drukkenskaben. Paa denne Slutning kan man her i Christiania gjøre omvendt Prøve, som det hedder i Regnekunsten.

*) Emollit mores nec sinit esse feros.

Og det lader sig da ikke nægte, at man seer flere drukne Mennesker her end i Kjøbenhavn. Dette er nu ikke eiendommeligt for Christiania, men gjælder for hele Landet. Der fortælles, at man for nogle Aar siden fandt paa at udsende Lister for at erholde Kundskab om, hvorledes Status egentlig var. De indeholdt tre Rubrikker: sikkre, usikkre og drikfældige; herunder skulde hele Bygden indrulleres, hvilket Hverv paalaa Skolelærerne. Den største Vanskelighed var at finde Grændsen mellem de usikkre og de drikfældige. Om een Skolelærer fortælles der, at han angav kun sig selv som sikker, Præsten som usikker og hele den øvrige Bygd som drikfældig.

Mandag den 29de Mai.

Igaaraftes var jeg paa norsk Komedie. Det var et Par ubetydelige Stykker, der gaves („Til Sæters“ og „Jocrisse“) og Spillet var ogsaa ubetydeligt. Tilskuerpladsene vare næsten tomme. Jeg fik et stærkt Indtryk af, at her findes ingen ret Theaterlyst hos Publicum. Det er ikke fuldt saa galt som i Glasgow og Edinburgh, hvor de bedre Stænder holde sig aldeles borte fra Theatrene, men det er aabenbart, at de her ingen ret Interesse have derfor. Ganske vist holder den stærke Sommervarme og de lyse Aftener Mange borte i denne Tid — men igaar var det tilfældigviis Regnveir og Kulde, og dog var der kun ringe besat. Folk nære ikke ligefrem Uvillie mod Theatret som i Holland og Skotland, men de ere ligegyldige. Bjørnstjerne Bjørnson arbeider som Theaterdirektør med al mulig Energi for at bringe Theatret paa Fode, men han har store Vanskeligheder at overvinde. Skuespillere ere som bekjendte et stridbart Folkefærd, og Normændene ere ogsaa et stridbart Folkefærd: den som altsaa faaer at gjøre med norske Skuespillere, han faaer at gjøre med Stridbarhed i anden

Potens. Og Bjørnson vil ikke have at gjøre med andre end norske Skuespillere — han har bortviist alle de danske og vil for Fremtiden ikke modtage danske Skuespillere. I og for sig er dette ganske rigtigt. Sammenblandingen af norsk og dansk Sprog paa Skuepladsen var uheldbringende for Sproget, ligesom den virkede stødende for det finere Øre. Dertil kom, at de danske Skuespillere brugte det norske Theater som en Slags Indøvelsesskole og forlode det, saasnart de havde bragt det saavidt, at de kunde finde Ansættelse ved et af Theatrene i Kjøbenhavn. Det kan derfor være ganske rigtigt at bortvise de danske Skuespillere — vel at mærke, naar de kunne undværes. Men jeg troer ikke, at Normændene have synderligt Talent for Skuespilkunst — hvad jeg saae igaaraftes, gav mig i al Fald ikke store Tanker om dem. Vel muligt, at der hist og her lader sig opdage og opdrage et Talent, men een Svale gjør ingen Sommer. — Vanskeligheden ved Sproget er heller ikke løst, fordi man udelukkende beholder norske Skuespillere. Thi Nogle tale bergensisk, Andre thrøndersk, atter Andre christiansandsk o. s. fr. — hvilken af disse Dialekter skal nu blive den herskende? Thi Hver betragter sin Dialekt som ligesaa god som alle Andres, og Ingen anseer sig forpligtet til at læmpe sin Udtale efter de Andres — derfor hører man dem alle mellem hinanden paa Skuepladsen. Imidlertid vil her vel nok opstaae større Tilnærmelse efterhaanden som Samfærdslen udvikler sig mellem de forskjellige norske Byer og Landsdele.

Der har nemlig endnu ikke dannet sig et norsk Talesprog i den Betydning, hvori vi tale om et dansk Talesprog d. e. intet fælles Tungemaal har seet sig istand til at fortrænge de forskjellige norske Dialekter og gjøre sig eneraadende, saaledes som Tilfældet er i Danmark. Et eiendommeligt Forsøg paa at skabe et saadant selvstændigt norsk Sprog, er „Maalstrævet“.

Dette har dog rettet sine første Bestræbelser mod Skriftsproget, idet det vel antager, at naar først dette har gjennemgaaet en heldbringende Reformation, vil Talesproget af sig selv følge bagefter. Det er udaf Folkedialekterne, at „Maalstræverne“ ville danne et nyt „Maal“, enten derved, at en af de bedste Folkedialekter hæves op til at blive Skriftsprog og derefter almindeligt Talesprog, eller ogsaa derved, at man sammenarbeider forskjellige Dialekter og deraf danner et fælles Maal, hvori den fremtidige Literatur skal skrives; først denne kan med Rette kaldes for norsk Literatur, medens al tidligere Literatur i Norge maa kaldes for dansk. Maalstræverne henvise gjerne til Dante og Petrarca, der i det 14de Aarhundrede skabte det italienske Sprog, men hertil maa bemærkes, at Dante og Petrarca have ingenlunde skabt det italienske Sprog, de forefandt det som et alt længst existerende, der ikke blot var en Almuedialekt, men taltes af Landets bedste og ypperste Mænd, medens disse betjente sig i deres Skriftsprog af et forlængst uddødt Sprog. Maalstræverne ville derimod skabe et nyt Sprog, der endnu ikke existerer, og ere tilmed uenige med Hensyn til Maaden, hvorpaa dette nye Sprog skal skabes. Dette nye norske Maal vilde selvfølgeligt blive et ægte Norsk-Arabisk for os Danske, og ved Siden af de mange andre Sprog, vi Danske maae beflitte os paa at lære, maatte vi da ogsaa lægge os efter at lære Norsk. Men heldigviis er der her som andensteds sørget for, at Træerne ikke voxe op i Himlen: Christiania og de andre norske Byer ville sagtens ligesaa lidt beqvemme sig til at godtgjøre deres norske Sindelag ved at tale dette fremmede Maal, som Kjøbenhavnerne ville beqvemme sig til at bevise deres gode danske Sindelag ved at tale Navjydsk.

Allerede i forrige Aarhundrede haves adskillige Folkeviser i Dialekt. Blandt andre skrev Zinklarvisens Digter, Edvard

Storm, flere Dialektviser, der vandt stor Udbredelse blandt Folket, saaledes „Go Kvæl, mi Mari, her æ e“ „Os ha gjort, kva gjæras skulle“ o. fl. a. Men disse Sange vare umiddelbare Naturudbrud, og man tænkte ligesaa lidt paa at skabe et nyt norsk Sprog med dem, som Blicher har tænkt paa at skabe et nyt dansk Sprog ved „E Bindstouw“. Mærkeligt nok er det, at ikke Henrik Wergeland, der ellers sværmede saa ivrigt som Nogen for det Ravnorske og ikke kunde finde Ord nok til at udtale sin Haan og Foragt for det Danske — at ikke han allerede indførte det nye Maal, tilmed da han var en varm Beundrer af alt Nyt, om ikke af anden Grund, saa fordi det var nyt. Men med Undtagelse af en Række Smaadigte (Langeleiken, en Krands af Digtninger i Dølemaal), har Wergeland ellers altid benyttet det saakaldte danske Skriftsprog. Thi Wergelands Digterbegavelse var for stor, til at den kunde tillade ham at hengive sig til de Udskeielser, hvori det nyeste Maalstræveri har gjort sig skyldig. Den, som i allersidste Tid har arbeidet med største Nidkjærhed i Landsmaalets Tjeneste, er A. O. Vinje, deels ved hans Ugeblad, kaldet „Dølen“, hvor han hugger drabeligt løs og just ikke altid forstaaer at holde Sagerne og Personerne tilstrækkeligt ud fra hinanden, deels ved hans Digtninger, hvoriblandt der iøvrigt forekommer enkelte udmærket smukke Digte, der rimeligviis vilde have vundet Udbredelse over hele Norden, om ikke Digteren havde behaget at fremstille dem i et for os andre Nordboer næsten utilgængeligt Sprog.

Maa nu end Maalstrævet, saaledes som det fremtræder hos Vinje og Aandsfrænder betragtes som en utopisk Idee, har det dog een Side, hvor man ikke kan nægte det sin Anerkjendelse, det er den Opmærksomhed, som det udviser for det

norske Folkesprog. Stor Fortjeneste har her Maalstræveren Ivar Aasen indlagt sig ved sin Grammatik og sin Ordbog over det norske Folkesprog. Her er den egentlige sunde Kjærne i al Maalstrævernes forvirrede Tale, nemlig den Tanke, at Almuesproget skal være den Kilde, hvoraf det dannede Sprog stedse foryngær sig og vinder ny Ungdomsfriskhed — at her findes de Guldgruber, hvoraf det dannede Sprog skal hente sine Skatte, istedenfor at henvende sig om Laan til Udlandet. At Sproget kan og bør rekrutere sig fra Folkedialekterne med kjærnefulde og betegnende Ord, derom kan der ingen Tvivl være, det er en nødvendig Betingelse for, at Sproget skal vedblive at være et levende Sprog. Ja man kan ikke Andet end ønske, at Maalstrævet maatte faae en mere almeennordisk Betydning, saaledes at de tre nordiske Folk gjensidigt henvende Opmærksomheden paa hverandres Sprog og stadigt søge at berige dem ved Optagelse af betegnende Ord. Herved vilde der begyndes en jævntfremskridende Tilnærmelse, der muligviis i Tidernes Løb kunde gjøre en Ende paa den jævntfremskridende Fjernelse, som i Løbet af flere Aarhundreder har fundet Sted mellem de nordiske Sprog. Det maa for hele vor aandelige Udvikling betragtes som et uvurdeerligt Gode, om der atter kunde tilveiebringes et nordisk Fællessprog, i Lighed med hvad der fandt Sted i Oldtiden.

Hvad den norske Udtale angaaer, da er den som bekjendt noget haard og skurrer lidt i de Danskes Øren. Men i een Henseende har den et ubetinget Fortrin fremfor den danske, det er i dens Correcthed. Thi vi Danske, især Kjøbenhavnerne, vise en uforsvarlig Ligegyldighed overfor vort Sprog, vi udelade eller sammensmælte ofte flere Stavelser af Ordet, omdanne og forvrænge de andre, kortsagt gjøre alt Vort til at omskabe vort smukke, velklingende Sprog til et flaut og pjattet

Sprog. Der har i den senere Tid gjort sig mange velmeente, undertiden overdrevne Bestræbelser gjældende for at rense vort Sprog fra alle fremmede Ord: neppe kommer et saadant tilsyne i vor Litteratur, førend der strax i Dagpressen anstilles almindelig Klapjagt for atter at faae det fordrevet, ikke sjeldent hændes det, at de ivrige Jægere forfølge et eller andet Ord, der forekommer dem mistænkeligt, skjøndt det er af ægte dansk Oprindelse og har Aarhundreders Borgerret i Sproget. Ved Siden af denne overvættes Nidkjærhed er det paafaldende, at man kan være ligegyldig for en anden Side af Sproget, der er ligesaa betydningsfuld for dets Reenhed, nemlig dets Udtale. Særlig Opmærksomhed burde der henvendes herpaa ved Børneopdragelsen, baade den i Skolen og den i Hjemmet, saa at man istedenfor at offre megen Tid og mange Penge paa at lære Børnene en god fransk eller engelsk Udtale, heller vilde lære dem en god dansk Udtale, hvad der hverken koster Tid eller Penge, og dog vil være af uendelig mere Værd for dem end al den øvrige Sproglærdom. Her kunne vi tage Exempel af Normændene, netop fordi disse benytte det samme Sprog, som vi, men udtale det med større Bestemthed og Tydelighed, hvorfor det i deres Mund vinder en Styrke og Sikkerhed, som det desværre altfor ofte savner hos os.

Tirsdag den 30te Mai.

Jeg indhenter heroppe, hvad jeg tidligere har forsømt i Kjendskab til de norske Digtere. De nyeste af disse, Bjørnson, Ibsen og A. Munch, kjendte jeg, men derimod maa jeg tilstaae, at jeg besad en sørgelig Vankundighed overfor to andre norske Digtere, som jeg vil sætte ved Siden af, ja i flere Henseender over de nævnte: Welhaven og Wergeland.

Af Welhaven sætter jeg hans „Norges Dæmring“ høiest. Der er en ubeskrivelig Kraft og Djærvhed i Udtrykket, Ordene falde paa hinanden saa hvasse som lynende Sværdslag, man skjønner, at det er en Digter, som taler i ædel Harme over al den Usselhed, som findes trindt omkring. Digtet svulmer af Tanker, der ofte synes at ville sprænge det tvingende Ordpantser, hvori de ere spændte. Jeg veed intet Digt, der i den Grad er fuldt af Motto'er som dette, hvad ogsaa Welhaven selv bemærkede, da jeg en Dag talte med ham derom. Havde Welhaven slaaet haardt til, saa vankede der ikke mindre drøie Slag mod ham fra Modstandernes Side, de lagde ikke Fingrene imellem, ja dette kan siges i Ordets allerbogstaveligste Betydning: en Aften, da han vendte tilbage fra en lille Udenlandsreise, var han nær bleven stenet, da han kom op i Byen, og undgik kun med Nød den forbittrede Mængde.

Nogen større Digtning har Welhaven ikke siden frembragt, derimod en Mængde Smaadigte, hvoraf enkelte ere fortrinlige. De udmærke sig gjerne ved høi Grad af Formskjønhed, men ikke sjelden vinder en tør Reflexion Overhaand i dem og efterlader en egen Kulde.

En eiendommelig Side er der hos Welhaven, som man aldrig lærer at kjende gjennem hans Skrifter, men først naar man kommer herop og faaer talt med Byens Folk om ham: det er hans skarpe Udtalelser, hvor han med et eneste Vittighedsord har kunnet knuse, hvad der ikke faldt i hans Smag. I saa Henseende var han en forfærdelig Modstander, hvem man maatte frygte mere end den meest tordnende og dundrende Journalist; thi vel bleve hans Ord ikke trykte, men de løbe med Lynets Hurtighed fra Mund til Mund, og formedelst deres korte epigrammatiske Form bleve de paatrykte som et uudsletteligt Brændemærke. Nu er Welhaven svag, hans Hel-

bred er nedbrudt, han fører et meget stille Liv, men fra fordums Dage ere endnu mange af hans syndige Ord i Omløb, de knytte sig gjerne til et eller andet Kunstværk, Bygning eller hvadsomhelst ellers, der til en Tid kan have sysselsat Offentligheden.

En Digter af helt andet Stof er Henrik Wergeland. Kan man bebreide Welhaven, at han reflecterer altfor meget i sine Digtninge, saa kan man forekaste Wergeland, at han reflecterer altfor lidet; har Welhaven brugt Filen mere end som godt var, saa har Wergeland brugt den mindre end som godt var; er Welhaven beregnende og svækker derved Indtrykkets Kraft, saa svækker Wergeland det omvendt ved sin fremfusende Hensynsløshed. Intet Under, at to saa forskjelligt anlagte Digternaturer maatte tørne sammen, og da begge ere voldsomt lidenskabelige Charakterer, saa maatte dette Sammenstød blive, som naar to Tordenskyer mødes: der stod Lyn og Torden deraf, som baade rystede og rensede den aandelige Athmosphære. Resultatet af denne Kamp paa Liv og Død er blevet, at begge seirede og begge have sammenslynget deres Navne paa en saa uadskillelig Viis, at det næsten er umuligt at nævne den Ene uden at komme til at tænke paa den Anden, ligesom ogsaa Begges Buster ere opstillede ved Siden af hinanden i den norske Studenterforening.

Af Wergeland kjendte jeg, inden jeg kom herop, ikke stort Mere end netop hans Navn. Engang ifjor Sommer fik jeg tilfældigviis under et Feriebesøg fat paa et Bind af hans Skrifter, jeg begyndte at læse Noget deri, men det forekom mig i den Grad forskruet og formløst, at jeg uvillig kastede det til Side. Det fattedes mig paa Anviisning, deels for at udfinde det Bedre i hans masseagtige Productioner, hvoraf Adskilligt uden Fare kunde være forbleven i hans Skriverpult, deels for at hjælpe

til rette Forstaaelse ved Angivelse af de nærmere Omstændigheder, hvorunder hans Arbeider ere fremkomne. Saadan Anviisning har jeg nu faaet, jeg har atter paabegyndt Læsningen af Wergeland og har havt usigelig Glæde deraf. Han besidder en svulmende Rigdom paa Billeder, en henrivende Naturfriskhed. Han er fri for den klynkende Følsomhed, der pletter saamange af vore første Digtere, med barnlig Aabenhed hengiver han sig til Indtrykket af Menneskelivets og Naturlivets Skjønhed, ofte gaaer der en qvægende Morgenstemning igjennem hans Digtninge. En lys og freidig Verdensbetragtning hæver ham over al Døgnlivets Tummel og giver ham den ungdomskjække Seirsforvisning, om hvilken han selv taler et Sted:

„— — — Aanden, som jeg eier,
„Som i Storm har lært mig Sang
„Han, som har seraphisk Klang,
„Han, hvis Navn er Seir.“

Det er baaren af denne Aand, at han udbryder i kjæk Selvfølelse overfor sine Modstanderes bittre Angreb:

„Jeg i slet Lune, Morgenblad! Jeg,
Som kun behøver et Glimt af Solen
For at briste i høi Latter af en Glæde, jeg ikke kan forklare mig!

Min Vedbend er voxet.
Dídudaf mit Vindue har den baaret paa sine brede Blade
Alle de Erindringer, jeg ikke bryder mig om at gjemme.

Den første Foraarsregn vil falde paa Bladene
Og udviske nogle troløse Navne,
De ville falde ned med Draaberne
Og forgifte Regnormens Huler.

Derfor frisk, I Journalister,
Hvæsser Eders Nævekløer kun paa Klippen!

I rive kun Blomster løs
Og lidt Mos til en blød Grav.

Som Insektets Stik i Muslingen
Avler Fornærmelser kun Perler i mit Hjerte;
De skulle engang pryde min Aands Diadem.

Eller som naar han i et Digt til sin Hustru sammenligner sig selv med den bratte Klippe, der tryg i sig selv luder ud over de svimlende Afgrunde, sin Hustru derimod med den frugtrødmende Brombærbusk, der smykker Klippens øverste Tinde, og nu tilraaber hende:

„Ha, hvad synes Du da om
Dybderne der rundtenom?
Svimler, angest for at slippe,
Svimler du da over disse
Afgrundsdyb omkring din Klippe?
Dermed maaler
Den kun Høiden af sin Isse.
Som om Klippens Pande straaler
Af en Herskers Høiheds Fred,
Bævede de ere med
Trældomsfrygt til Foden ned.

Hvad, hvad var en Klippe, som
Ingen Afgrund sortned om,
Ei af Ravnes Flugt ombæltet,
Ei af Skyer overteltet?
Hvad en Mand, hvis Overmagt
Var af Lavhed ei beleiret?
Hvad, hvis ikke hans Foragt
Raged over den i Veiret?

Men hvorledes
Var vel Klippens Steilhed skjøn
Uden Busken, som i Løn
I hiin Klipperevnes Ro
Over Svimmeldybet fredes?
Og hvorledes jeg vel fro
I min Smerte,
Uden dig, min Viv, ved Hjerte?

Blandt Digtninge af første Rang maae de to større Arbeider nævnes, Jan van Huysums Blomsterstykke og den engelske Lods. De udmærke sig ikke alene ved Wergelands sædvanlige rige Billedpragt, hvor han neppe har faaet Tanken udtrykt i et Billed, før det næste alt har fremstillet sig for ham, saa det tredie, fjerde og saa fremdeles, indtil tilsidst Tanken er nærved at drukne i et overstrømmende Hav af Billeder, men ved Siden heraf findes en fiin og sindrig Sammenblanding af store og skjønne Tanker, der, særligt i den engelske Lods, besidde et dybt sædeligt Livsindhold. Disse Digtninger kunne sættes ved Siden af det Ypperste, ikke alene hvad Norden, men ogsaa hvad hele den nyere europæiske Litteratur har frembragt.

Høist forskjellig fra den himmelhøie Flugt, som Digteren tager saavel i disse Arbeider som i sit over 700 Sider store Epos, kaldet „Mennesket, Skabelsen og Messias", hvilket han ved en Audients forelagde Karl Johan, der blev saare forbauset over det store Volumen — høist forskjellig herfra er den jævne, muntre Tone, der gaaer igjennem de i Prosa affattede Skizzer af hans eget Liv, hvilke han har udgivet under Navn af „Hasselnødder". Med en uforstyrrelig Humor, der leer gjennem hver Linie, fortæller han her om alle sine Ungdomsdaarligheder: baade hvorledes han affender et Frierbrev til en ung Pige, ikke kan give sig Tid til at oppebie Svaret, men selv iler derhen, kommer før Brevet, nødes til selv at overlevere det i hele Familiens Paahør og derpaa modtager en Kurv in optima forma ligeledes i hele Familiens Paahør og endelig ovenpaa alt dette maa drikke Punsch „med et Ansigt, hvori alle Punschens Ingredientser fandtes undtagen Sukker —" — og hvorledes han ubesindigt overtog Redactionen af Statsborgeren, „en Slags Alligator, som i sex Dage laa skjult i sit Slam, men gabede baade hørligt og synligt den

synende, slugende da et halvt Dusin Embedsmænds gode Navn og Rygte."

Og alle disse Herligheder, der ere skrevne paa vort eget Modersmaal og forsaavidt tilgængelige for hver den, der blot kan læse reent indenad — alle disse Herligheder ere næsten ukjendte i Danmark! Medens Bjørnsons og Ibsens Arbeider udkomme i det ene nye Oplag efter det andet (dette være sagt uden mindste Forringelse for disse tvende høitbegavede Digtere), er det kun en sjelden Gang, at man træffer en Læser, der har gjort sig den Uleilighed at stifte Bekjendtskab med Henrik Wergelands Skrifter! Og dog er Wergeland Norges Ewald, han er en ægte fuldbaaren Digter med et varmt Hjerte for det Store og Herlige i Livet, een af dem, „som kunde synge, hvor vi kun kan stamme!" Habent sua fata libelli!

Men Wergelands Digtninge kræve Anstrængelse, de tages ingenlunde i det første Anløb. Han udtalte sig oftere om den danske „Sophaliteratur"; han kunde have Uret heri, som han havde Uret i saameget Andet, som han talte mod de Danske, — vist er det, hans egne Skrifter høre ikke til Sophaliteraturen. For os Danske bliver Vanskeligheden endnu større derved, at man maa være noget kjendt med de personlige og sociale Forhold, hvorunder Wergeland levede, da mange af hans Arbeider staae i nøieste Forhold hertil. Man maatte derfor ønske, at en eller anden Normand, udrustet med Sands og Smag for Poesi og skjøn Literatur, vilde skænke os Danske et Udvalg af Wergelands Digte, ledsaget af forklarende Noter og Tilføielser. Tildeels er dette skeet ved Hartvig Lassens Udgave af Wergelands udvalgte Skrifter (1859), hvilken man maatte ønske Udbredelse i Danmark, efterdi der herved aabnes Adgang til Digteren; thi at paabegynde Studiet af alle Wergelands Skrifter kan man ikke tilraade Andre end

Saadanne, der ere begavede med et sært lykkeligt Talent til at udfinde det Sande og Skjønne selv af en heel Bunke ufornuftig Uskjønhed.*)

Dog det er ikke blot fra et æsthetisk Standpunkt, at saavel Welhaven og Wergeland begge fortjene Interesse, men ogsaa fra et tilsyneladende for det Æsthetiske heelt fremmed Standpunkt, nemlig det politiske; der findes nemlig hos begge ikke saa lidt politisk Poesi. Dette Ord er kommen i Miscredit i senere Tider, ikke ganske med Urette. Thi saa ofte Digteren gjør sig til bestemt Talsmand for dette eller hiint politiske Parti, tilsigter bestemte praktiske Foranstaltninger, da virker dette ligesaa ubehageligt, som naar de nyere engelske Romanforfattere gjøre de sociale eller statsøconomiske Spørgsmaal til Gjenstand for Undersøgelser i deres Romaner, underkaste dem en omhyggelig Drøftelse og gjennem et langvarigt pro et contra møisommeligt arbeide sig frem til et quod erat demonstrandum. Baade ovenfor Hiint og Dette gjælder Goethes Ord: „man merkt die Absicht, und man wird verstimmt". Noget ganske Andet er det imidlertid, at enhver Digternatur af et større Omfang, der lever under stærkt bevægede politiske Forhold, nødvendigviis maa blive berørt af disse, som da selvfølgeligen komme til at afspeile sig i hans Digterværker enten positivt gjennem Begeistringen eller negativt gjennem Ironi og Satire. Men denne Art politiske Poesi vil til Forskjel fra den førstnævnte altid være kjendelig paa sin mere universelle Natur, saa at den ikke blot vil faae Betydning for det enkelte Tidspunkt og Sted, hvor den er fremkommen, men have sin

*) Senere er udkommen Hartvig Lassens fortræffelige Skildring af Henrik Wergeland og hans Samtid (1866), der giver en ypperlig Hjælp til rette Forstaaelse af Digteren. Sen. Anm.

blivende Betydning ogsaa for kommende Tider og andre Slægter. I Welhavens og Wergelands Skrifter findes Adskilligt, der, om end fremkaldt ved bestemte ydre Anledninger, dog bærer et almeengyldigt Præg, fordi det er en Udtalelse af eller Bekæmpelse af, hvad der altid vil komme frem paa Ny, hver Gang de politiske Rørelser begynde i et Folk. Og saaledes har jeg da hos de tvende omtalte Digtere fundet Udtalelser, der, skjøndt fremkomne for henved 20 Aar siden, dog finde en ypperlig Anvendelse paa alt det politiske Virvar, som i Øieblikket finder Sted i Danmark, saa man næsten kunde antage dem for fremkomne med Hensyn hertil. „Norges Dæmring" kunde med største Lethed omdannes til en „Danmarks Dæmring" — man behøver blot at indsætte „dansk" og „Danmark", hvor der i Digtet tales om „norsk" og „Norge", og saa er Forandringen gaaet for sig. Men det forstaaer sig, den, som vilde prøve paa Sligt, maatte rigtignok forberede sig paa at blive stenet af vore danske Patrioter som Welhaven i sin Tid af de norske. — Som Digtning i modsat Retning kunde man da læse Wergelands lyriske Farce „Den Konstitutionelle". Man maa da see bort fra den hæderlige Personlighed, mod hvilken Satiren er rettet med ægte wergelandsk Uvornhed, og blot betragte de almindelige Tanker, som komme frem. Man vil da ikke kunne læse om Tys og Mara og Grim og hele Nissehæren, der længe har holdt sig skjult paa gamle Lofter og Pulterkamre, men nu paa een Gang mylrer frem og truer med at erobre Riget — uden at tænke paa alle de reactionære, absolutistiske, monarchiske Tanker, der efter det ulykkelige Aar 1864 begyndte at kravle frem fra alle gamle støvede Lofter og Pulterkamre, hvor de hidtil havde holdt sig skjulte saa godt, at man reent havde glemt deres Tilværelse, indtil man nu fik Vidnesbyrd om, at de baade

levede og vare fulde af Liv. — Dog ikke blot i enkelte Digtninger, men ogsaa som Heelhed staaer Wergeland som et fuldt og sandt Udtryk for det unge Norge i Aarene 1830—40: han besidder dets Lømmelagtighed, dets Hensynsløshed og Storskryderi, men ogsaa dets Naturfriskhed, dets freidige Haab paa det Godes Seir, dets brændende Længsel efter at træde handlende op og udrette Stordaad. Derfor bærer man over med de førstnævnte Feil, som man gjerne bærer over med Ungdommens Feil, i Forventning af det rige Foraar og Sommer, som er i Færd med at bryde frem. I Wergelands Digterliv er der en kjendelig Fremskriden, han udvikles stedse til større Modenhed, Selvbesindelse og Aandsklarhed, saa at vi hos ham finde, hvad vi ellers sjeldent finde hos Digterne, nemlig at hans sidste Arbeider ere de meest fuldendte.

Onsdag den 31te Mai.

Vi Danske pleie gjerne at see ned paa Normændene paa samme Viis som en ældre Broder seer ned paa den yngre, idet han føler sig som den mere erfarne og i Følge deraf som den overlegne. Men undertiden kan det dog hændes, at den yngre Broder kommer til at gjøre Erfaringer, som den ældre først opnaaer i en senere Alder, og derved erhverver han sig paa et enkelt Omraade en Overlegenhed, som den ældre Broder maaskee ikke vil bøie sig for, men dog nødes til i Taushed at anerkjende. I Alt, hvad der falder ind under Videnskab, Kunst eller lignende Udvikling af det høiere Aandsliv, kunne vi Danske pukke paa vor Erfarenhed og Overlegenhed overfor Normændene, men paa eet Omraade have Normændene gjort et betydeligt Skridt forud for os, det er paa det politiske. Deres Constitution er over 30 Aar ældre end vor: de ere

altsaa netop en Menneskealder forud for os. Dog ikke dette alene, men jeg vil endogsaa fordriste mig til at paastaae, at Normændene i politisk Henseende ere bedre begavede end vi Danske. Vi Danske ere overveiende et æsthetisk Folk, det kjendes i al vor Gjøren og Laden, deri have vi vor Styrke, men deri have vi ogsaa vor store Svaghed. Man behøver blot at kaste et Blik paa vort indviklede Forfatningsmaskineri for at sige, at det Folk, som har bragt det til Verden, kan ikke være nogen Stormester i Politiken. Overalt hvor det gjælder om at organisere sig, vil man hos os bemærke en usikker Vaklen, en urolig Famlen hid og did, en Uendelighed af Omsvøb, og omsider et Resultat, der minder om parturiunt montes ꝛc. Normændene derimod ere intet æsthetisk Folk: deres Kunst er ubetydelig i Sammenligning med den danske, deres Literatur, der unægteligt i de senere Aar har taget et betydeligt Opsving, kan dog paa ingen Maade sammenstilles med den rigt udviklede danske Literatur. Men Normændene ere et praktisk Folk, dermed ogsaa et politisk Folk. Lad den samme Sag blive behandlet af Normænd og af Danske, hvilken Forskjel i Behandlingen! Normanden er stedse gjennemtrængt af en levende Lovbevidsthed og en levende Samfundsbevidsthed; han kjender de Rettigheder, som Loven skænker ham, og han staaer ivrigt paa dem, men han kjender ogsaa de Pligter, Loven paalægger ham, og det falder ham ikke ind at forsøge paa at unddrage sig dem. Han føler sig ikke som den Enkelte, men som Medlem af et Samfund, og er sig bevidst, at han maa underordne sig dette Samfund, thi derpaa beroer ikke blot dettes, men ogsaa hans egen Bestaaen. I Danmark har derimod Enkeltmandsbevidstheden gjort sig gjældende med hensynsløs Eneraadighed. Den er gjennemgaaende ikke mindre i vore politiske, end i vore kirkelige Forhandlinger. Peer har Lyst til dette eller hiint,

men Loven er derimod, han besidder imidlertid en Deel indflydelsesrige Venner, der mene, at for saadan en fortræffelig Mand som Peers Skyld kan man nok lave en ny Lov. Poul finder sig trykket ved en anden Lov, strax sætte Pouls Venner sig i Bevægelse for at faae denne Lov afskaffet. Thi man er meget liberal hos os: man vil ikke blot selv være fri for Loven, men man under sine kjære Venner og Bekjendte det ligesaa godt. Man betragter Love og Forordninger som et nødvendigt Onde: undvære dem reent kan man ikke, men saa skal man i al Fald indrette dem saa magelige og beqvemme som det er muligt. Det er her stedse den æsthetiske Drift, der gjør sig gjældende; man vil nyde, have sine gode Dage, det er det første Formaal, saa kan man altid bagefter spørge om, hvad Lov og Ret byder. Derfor vilde sandsynligviis det Hele omsider opløse sig hos os i en polsk Rigsdag, om ikke Himlen i sin Viisdom havde udrustet os med vor vidtberømte Skikkelighed, som da bliver det Fredens Baand, der sammenholder de stridige Elementer. Thi hverken Peer eller Poul ville kæmpe til sidste Blodsdraabe for at faae deres Villie sat igjennem; nei naar de mærke, at de trods al deres Larm og Spektakel ingen Vegne kunne komme, saa ere de saa skikkelige at skikke sig i Forholdene og sige: „Aa, lad det saa heller blive ved det Gamle!"

Af denne vor mageløse Skikkelighed, d. e. Føielighed, Eftergivenhed, kortsagt at man vel gjør en heel Deel Vrøvl, men dog tilsidst skikker sig i Forholdene som de engang ere — finder man Lidet eller Intet i Norge. Normanden kjender Loven og bøier sig under den, men han fastholder den ogsaa for sit Vedkommende til dens yderste Strænghed og vil ikke eftergive en Tøddel af sin Ret. De kunne staae saa haarde som Fjelde overfor hinanden, optændte af et dybt uudslukkeligt

Had, der Intet glemmer og Intet tilgiver. Et saadant Had hører derimod hos os til de store Sjeldenheder. Vi kæmpe mod hinanden, sige hinanden Ubehageligheder, skælde hinanden ud i Bladene, Striden antager et saadant Omfang, at den maa ansees for uendelig i dette Liv — men hvad skeer? et Par Aar efter mødes man i et Selskab eller ved et Middagsgilde, man giver hinanden Haanden, vexler et Par Ord, drikker et Glas sammen og ender tilsidst med at blive de bedste Venner. — Normændene see forbausede herpaa, de kunne ikke ret forstaae, hvorledes dette gaaer til, selv kunne de ikke gjøre det, men de vilde ønske, at de kunde gjøre det, thi de føle, at deres Liv vilde blive derved meget lettere, end det nu er.

Summa Summarum af alt dette er, at vi Danske og Normændene passe udmærket sammen, thi vi have de Betingelser, som altid ere nødvendige for at Mennesker skulde passe sammen, nemlig stor Forskjel ved Siden af stor Lighed. Den Adskillelse, som har fundet Sted mellem begge Folk, har jeg aldrig følt saa bittert, som jeg føler den heroppe. Vi kunde have været hinanden til stor Hjælp i de senere Aar. I Krigen 1848—50 vare tre af vore bedste Feltherrer Normænd — vi savnede dem alle tre bittert i 1864. Ikke mindre kunne vi trænge til Normændene i vor politiske Udvikling; de kunde have bragt os den Ballast, som vi mangen Gang have savnet, naar vort lette Fartøi gik altfor høit til Veirs, de kunde have bragt os en Sikkerhed og Fasthed, som vi ikke fandt i os selv. Omvendt troer jeg ogsaa nok, at Normændene kunde i Adskilligt, navnlig paa det religiøse og æsthetiske Omraade, have faaet Hjælp hos os — men det haaber jeg, at de ville erkjende af sig selv, uden at vi behøve at fortælle dem det.

Den politiske Skandinavisme troer jeg ikke tæller mange

Talsmænd udenfor Studenterverdenen — dog tør jeg ikke udtale nogen bestemt Mening herom, da sikker Erfaring herom først kan vindes efter et længere Ophold. Men hvad jeg nok tør sige, det er, at her findes en varm og inderlig Deeltagelse for det danske Folks Skæbne. Man følger med Interesse vor Udvikling, er nøie kjendt med vore Forhold. Først i den allersidste Tid er der indtraadt en Standsning, thi Stillingen mellem vore politiske Partier har under Forfatningskampen fremkaldt saa besynderlige Combinationer, at Normændene see sig ude af Stand til at følge dem; og der er indtraadt saa mange Tegn og Undere paa vor politiske Himmel, at man maa være en stor Politicus, for at kunne tyde dem rettelig. Dette fraregnet, veed man iøvrigt god Besked saavel med vore politiske, som med vore literære og kirkelige Forhold og de Personligheder, som der ere de ordførende. Vore Samtaler dreie sig ofte derom, og jeg har da den store Fornøielse „at see over til voreses egne Vinneverrer", d. e. betragte vore Forhold og Tilstande fra et nyt og fremmed Standpunkt. Normændenes Domme over danske Forhold vidne i Regelen om et sundt og klart Blik, uhildet af Partilidenskaber, eftersom de selv staae udenfor Striden, de sige deres Mening frit ud, skjøndt den just ikke altid er smigrende for mine Landsmænd: „I Danske ere et elskværdigt Folk, men I have kun liden Organisationsevne og Regeringsevne, I ere for letsindige, for snakkesalige" o. s. v.

Danskerhadet fra 1830 og følgende Aar har forlængst veget Pladsen for Broderfølelsen overfor det danske Folk; „Statsborgerens" Marseillaise vækker nu ligesaa megen Latter i Norge som i Danmark, naar den istemmer sin tordnende Krigssang:

„Hvad vil disse sjællandske Sværme?
Disse Bander af Trælle fra Thy?
Vil I lære vort Dovre at hærme
Efter Frederiks pjattende By?“ osv.

Dette er en naturlig Følge af, at jo mere Norge virkelig er skreden frem i aandelig Udvikling i de senere Aar, des mere trygt kan det ogsaa hvile i sig selv og behøver ikke at frygte for, at Udlændingene skulle berøve det sin Folkelighed og paatrykke det et fremmed Stempel. Det gaaer med Nationalitet som med Sundhed, jo mere sikker man er paa den, des mindre taler man om den.

Af samme Grund kan det vel ogsaa forklares, at den ivrige Norskhedsfølelse og Norskhedspraleri er taget betydeligt af; jeg har i al Fald kun mærket lidet dertil. En Begivenhed, der har havt en overordentlig Indflydelse herpaa, er den sidste Krig. Normændene føle sig meget myge formedelst deres Udebliven, de havde slet ikke tænkt sig Muligheden af, at en slig Beskæmmelse skulde overgaae dem. Men de omtale denne temmelig delicate Sag paa en elskværdig Maade, som gjør dem al Ære. De søge ikke at besmykke deres Feil ved tomme Undskyldninger, ei heller ved Anklager mod os, hvilket der forresten kan være Anledning nok til, men de tilstaae aabent og ærligt: „vi have baaret os galt ad“. Jeg havde forleden en lang Samtale derom med en ivrig Skandinav, en meget varmhjertet Mand, det stadige Omqvæd, hvortil han vendte tilbage, var: „Ja vel har vi baaret os ad som nogle Slyngler, men I faaer tilgive os, thi der kommer dog Intet ud af den gjensidige Vrede.“

Ogsaa paa anden, mindre heldig Maade mærker man Eftervirkningen; der er indtraadt Passivitet og Slaphed. I Politiken hersker der for Øieblikket Vindstille; man er bleven sig sin Afmagt bevidst og sukker over de mange bittre Skuffelser

og feilslagne Forhaabninger. Nu har Interessen vendt sig andetsteds hen; der tænkes paa Veianlæg, Jernbaneanlæg, Skovhugst og Fiskeri, kortsagt paa Landets materielle Opkomst: thi der fornemmer man, at man endnu kan udrette Adskilligt.

Torsdag den 1. Juni.

Forelæsningerne ved Universitetet ere ophørte, saa jeg har ikke havt Leilighed til at overvære dem, hvad jeg gjerne havde ønsket. Derimod har jeg truffet adskillige Professorer og Studerende og samtalet en Deel med dem. Der er Liv og Dygtighed i dem, og man gjenfinder atter her den norske Ihærdethed og Ufortrødenhed, hvor det gjælder at arbeide sig frem og tage alvorlig fat paa en Sag. Men med al Anerkjendelse heraf maa jeg dog tilstaae, at den Skikkelse, hvori den norske Theologi for Tiden fremtræder, ikke ret huer mig. Den er mig for stiv og for indsnævret. Enten er den streng Orthodoxi eller Pietisme, ikke sjelden en Forening af begge. Det synes mig, som om der er noget Forældet derved, som var man bleven et Aarhundrede tilbage i Tiden. Man talte med varm Fromhed, med personlig Overbeviisning, men jeg savnede alligevel et lyst og frit Blik paa Livet; Alt skulde fattes i bestemte Former og Dogmer. Atter heri træder forøvrigt et nationalt Moment frem, thi Normanden har en skarp Forstand, og han hviler ikke, førend han har vel overveiet og prøvet Tanken, hvorvidt den er holdbar, og dernæst søgt at fremstille den i saa klart og nøiagtigt begrændset et Udtryk som muligt. Herved faaer imidlertid det Logiske en utilbørlig Overvægt over det Følelses- og Phantasifulde, der dog har stor Betydning paa det religiøse og derved ogsaa paa det theologiske Omraade.

Hvad der her er sagt om det theologiske Liv, finder ogsaa sin Anvendelse paa det religiøse og kirkelige Liv i større Al-

mindelighed. Ogsaa her er Forstanden fremherskende ved Siden af et stærkt Villiespræg; Normanden vil først erkjende det Religiøse, dernæst iværksætte det gjennem kraftig Handling. Hvad ovenfor blev bemærket, at Normændene ere et overveiende praktisk Folk, vi Danske et overveiende æsthetisk Folk, stadfæster sig atter her. Vi Danske ere meget tilbøielige til at nyde det Religiøse, hengive os til fromme Stemninger og Følelser. Det religiøse Liv fremtræder derfor hos os i nær Forbindelse med det Æsthetiske: hvor forskjellige de Mænd end ere, der hos os ere gaaede i Spidsen for den religiøse Vækkelse, og hvor forskjellige de Midler ere, de hertil have bragt i Anvendelse, ligne de dog Alle hverandre deri, at de ved Siden af den religiøse Begavelse ogsaa have besiddet en større eller mindre digterisk Begavelse (saaledes Mynster, Martensen, Grundtvig, S. Kierkegaard). I de store Folkemasser, ligemeget om de ere dannede eller udannede, sammenblandes ikke sjælden det Æsthetiske og det Religiøse i den besynderligste barokkomiske Forvirring, saaledes f. Ex. i den Paastand, som hyppigt fremsættes, at man vil heller tage i Skoven end gaae i Kirke, fordi man bedre kan nyde sin Gud under de hvælvede Bøgekupler end under Kirkens trykkende Hvælvinger. For alt sligt æsthetisk-religiøst Føleri og Sentimentalitet have Normændene holdt sig fri. Men dermed kan jeg dog ingenlunde sige, at jeg vilde tilkjende den Form, hvorunder det christelige Liv rører sig hos dem, Fortrinet. Tvertimod see vi bort fra de Forvildelser og Udskeielser, som finde Sted hos os, da have vore Kirkelærere forstaaet at bringe det christelige Liv i langt inderligere Forhold til det humant-verdslige Liv, og derved ogsaa havt langt mere Blik for Livsharmonien og Naturfriskheden i Christendommen end de norske. Man er i Norge altfor tilbøielig til at bringe det sædelige Liv ind under Lovens Maalestok, til smaaligt at

udregne, hvad der er tilladt, hvad der er forbudt, man har endnu ikke ret forstaaet, hvad et Christenmenneskes Frihed vil sige. Og heri maa da den sidste Grund søges til den smaalige Ængstelighed, den Snæverhjertethed, som af og til kan træffes i christelig vakte Kredse heroppe. Til sine Tider har endog ligesom en aandelig Syge gjennemtrængt Landet heelt op til Tromsø og Finmarken, og har fremkaldt Rystelser, som have medført alvorlig Fare for det kirkelige Livs Udvikling. Et Exempel fra allernyeste Tid paa denne pietistiske Aand afgiver den Modstand, som har reist sig mod den af Stiftsprovst Jensen udgivne Læsebog for Folkeskolerne. Man har her forarget sig over de meddeelte Fabler og Æventyr, hvilke betragtes som Løgn og Usandhed, ja selv en saa uskyldig Fortælling som Bjørnsons „En glad Gut“ har vakt Anstød.

Man kunde derfor ønske, at vi kunde afgive noget af den Overflod, som vi have faaet formeget af i Grundtvigianismen. Denne er naaet herop og har vundet sine ivrige Talsmænd. Særligt blandt Skolelærerstanden har Grundtvigianismen vundet Tilhængere, der føle sig meget tiltalte af dens Seminaristtheologi. Alligevel vil Grundtvigianismen neppe nogensinde blive ret hjemme i Norge. Den staaer i altfor nær Sammenhæng med den danske Folkecharakteer (hvoraf man ogsaa kan forklare sig dens Udbredelse i Danmark), til at den kan vinde Udbredelse udenfor denne, ja ved sin stærke Betoning af det Danske er den jo i de sidste Aaringer udartet til en Slags dansk Nationalreligion, der ligesom de gamle hedenske Religioner kun kan bestaae inden bestemte Landegrændser. Det Æsthetiske, der er saa fremtrædende i den danske Folkecharakteer, har i Grundtvigianismen naaet sin yderste Spids: Grundtvigianismen er tilsidst udartet til en Eudaimonisme i christelige Former, men som savner Christendommens rensende Salt og derfor ogsaa

den Opoffrelsens og Selvhengivelsens Aand, der er Kjendemærket paa den rette christelige Kjærlighed. Grundtvigianismens Antinomisme vækker Forargelse hos det norske Folk, der er levende besjælet af Lovens Aand. Ligesaalidt kan det norske Folk finde sig til Rette med det Føleri og den Uklarhed, hvori Grundtvigianismen indhyller sig. Normanden fordrer klare Tanker og bestemte Ord, han lader sig ikke tilfredsstille med løs Snak. Derfor har Grundtvigianismen mødt haard Modstand, og jeg har ikke i Danmark hørt saamange bittre og skaanselløse Domme over den som heroppe i Norge. Dog har den, som bemærket, fundet sine Talsmænd, endog heelt op til Throndhjem, men herudover skal den ikke være naaet, saa at altsaa Throndhjem bliver at regne som Grundtvigianismens yderste Nordgrændse. Men kunde man udskille den sunde Kjærne, som Grundtvigianismen unægteligt besidder, fra al den løse og forvirrede Tale, hvorunder den er bleven skjult, da kunde den i Norge virke som et ypperligt Gjæringsstof, thi Grundtvig har den store Fortjeneste at have fremdraget de Sider af det christelige Livsindhold, som man i Norge er altfor tilbøielig til at oversee.

Til det stærkt bevægede religiøse Liv, som fremkaldes i Danmark, særligt i Kjøbenhavn, ved de mangfoldige Sektpartier, hvoraf nogle forsvinde ligesaa hurtigt som de ere fremkomne, findes intet Tilsvarende i Norge. Fleerheden af Folket holder trofast ved den lutherske Lære. Af indvandrede Sekter spille Mormonerne den betydeligste Rolle. De gjennemstreife Landet og forlokke Adskillige til Udvandring. For en Deel kan vel deres Indflydelse i Norge saavel som i Danmark udledes af Vandrelysten: det er den gamle Vikingehigen efter det Fjerne, det Ubekjendte, som her optræder i religiøs Skikkelse. Qvæker, Methodister og Baptister findes spredte

hist og her, meest paa Kystlandet. Ogsaa Romerkirken har forsøgt at drive Mission, men uden synderligt Fremme, i Christiania tæller den kun henved 100 Tilhængere. De have faaet opbygget en smuk ny Kirke, fornemmelig ved Understøttelse af Enkedronningen. Jeg var derinde en Søndag og hørte en tordnende Prædiken mod Protestantismen, mod hvis Skriftprincip Prædikanten fremførte det ene knusende Angreb efter det andet: snurrigt nok gik der en grundtvigiansk Tankegang gjennem Prædikenen, hvis Hovedformaal var at bevise, at Kirken er ældre end Skriften, hvorfor der da tilkommer Kirken større Autoritet end Skriften. Iøvrigt havde Prædikenen et altfor lærdt theologisk Tilsnit, til at den kunde forstaaes af Folket. Kirkesangen var smuk som sædvanlig i de romerske Kirker. Men Norge er vistnok det af de tre nordiske Riger, hvor Romerkirken mindst tør gjøre sig Haab om en Fremtid.

Onsdag den 7de Juni.

I Forening med et Par Venner har jeg gjort en Udflugt i Christianias Omegn.

Touren gjaldt først Ringerike. Dette havde jeg hørt høiligen berømme saavel i Danmark som i Christiania — selvfølgelig blev jeg skuffet og har ogsaa udtalt denne Skuffelse for mine norske Venner, dog med en vis Forsigtighed, eftersom Normændene ikke lide, at man finder noget mindre godt hos dem. Jeg har da heller ikke bestemte Mangler at paapege i Ringerike — Feilen var egentlig, at man havde roest det for stærkt for mig, men det kunde Ringerike jo ikke gjøre for. Ganske vist er der vakkert derude, men det er da ikke mere, end hvad man kan see hundrede Steder i Schweiz og Skotland. Men Sagen er den, at Ringerike er det første Bjerg-

landskab, som det falder i de fleste Danskes Lod at see, og disse, som Intet kjende til Bjergnaturens Eiendommeligheder, blive henrevne deraf og prise Ringerike for Skjønheder, som vil findes i ethvert Bjerglandskab. To Mærkeligheder er der dog, som jeg særligt vil fremhæve: den ene er Svangstrandveien, et ganske fortrinligt Veianlæg, saa jævnt og glat som et Stuegulv løber Veien hen over Klipperne, stigende til stedse større Høider, indtil den omsider atter sænker sig ganske langsomt. Den anden er Krogkleven, hvor mægtige granbevoxede Fjelde hæve sig lodret i Veiret overfor hinanden og danne en svimlende Portal, gjennem hvilken man har de herligste Udsigter over Søerne og Lavlandet nedenunder. Til denne Udsigt knytter sig en Fortælling om Øhlenschlæger, som blev fortalt mig. Man havde nemlig beskrevet ham Stedets Herligheder, blandt hvilke ogsaa nævnedes den, at der boede en Mand deroppe, hos hvem man kunde faae fortrinlige Pandekager. Da nu Digteren blev ført herop, ventede man, at han skulde udbryde i begeistrede Lovtaler, og for at fremskynde disse, spurgte man ham: „nu, er det ikke vakkert?" hvortil Øhlenschlæger hastigt svarede: „jo, jo vist er det — men hvor er saa Manden med Pandekagerne?" Heldigviis existerer Manden med Pandekagerne ikke længer, saa nu kan Beskueren hengive sig til en reen og ublandet Naturnydelse.

Norderhoug Præstegaard har en yndig idyllisk Beliggenhed. Den gamle Dagligstue fra Anna Kolbjørnsens Tid staaer endnu med mange smaae Kuglehuller rundt om i Væggene. — Ved Hønefossen beundrede vi det store prægtige Fossefald, gik derefter ombord paa en lille Damper og seilede ned til Modum. Jeg gik, ledsaget af en af mine Reisefæller, op til Modum Bad, der ligger i en god halv Miils Afstand, i Haab om, at vi kunde faae Natteleie, men saadant kunde ikke be-

vilges. Skjøndt det var seent paa Aftenen og vi vare trætte af Dagens Omtumling, maatte vi vandre tilbage igjen. Imidlertid fortrød jeg ikke derpaa, thi det var en qvægende norsk Midsommernat, tyst og stille, rundt om tegnede Aasene sig skarpt af mod den lysklare Nattehimmel.

Næste Morgen vare vore Reisefæller alt tagne afsted for at møde os, da de meente, at vi havde tilbragt Natten paa Modum Bad. Vi tiltraadte da vor Vandring alene, vi vilde ind i en eensom Fjelddal, der kun sjelden besøges, og som bærer Navnet Finmarken. Først maatte vi overskride et Fjeld, bedækket med en stor Granskov, det var en trættende og besværlig Gang. Omsider naaede vi vort Maal, en ganske eensom Bygd, kun bestaaende af et Par Bjælkehuse, bagved dem laa en lille Fjeldsø, kaldet Glittre Vande, og glittrede i det blanke Solskin mellem de mørke Granskove. Der var et forunderligt Præg af Eensomhed derover, jeg følte mig til Mode, som om jeg var kommen mange, mange Mile bort fra den cultiverede Verden. Vi gik ind i et af de smaa Huse og fik noget Mælk og Brød. Med Bonden derinde anstillede vi nogle Undersøgelser over, om Navnet Finmarken skulde komme af Finner og saaledes være Vidnesbyrd om, at dette Nomadefolk, som nu er trængt op til det yderste Norden, een Gang havde opslaaet sine Vaaninger hernede — eller om det skulde komme af „at finde“ og være een af de eensomme Fjeldbygder, der i Pestens Tid uddøde og bleve glemte i mange Aar, indtil de omsider atter bleve „fundne“. Vi kom ikke til noget Resultat, men den sidste Forklaring tiltalte mig meest: jeg kunde godt tænke mig, at denne snævre Dal, der til alle Sider er begrændset af steile Fjeldmasser, havde været glemt i Aarhundreder, og først var bleven funden af os idag. Vi brøde atter op og begave os ind i en stor Granskov, hvor Alt saae

saa vildt ud, som om Menneskehaand aldrig havde rørt den. Jeg gik og glædede mig ved Tanken om, at her saae ud akkurat som i Halfdan Svartes og Oluf den Helliges Dage, og at vi godt kunde bilde os ind, at vi vare rykkede et Aartusind tilbage i Tiden; men min Ledsager vilde ikke ret dele min Glæde, han meente, at slige Indbildninger kunde man desværre faae paa altfor mange Steder i Norge. Omsider begyndte jeg selv at faae nok af Halfdan Svartes Dage, thi det var, som om Skoven ingen Ende vilde faae, de stive Granstammer rykkede forbi os i ustandselige Rækker — jeg kom til at tænke paa de gamle Æventyr, hvori de store Skove altid spille en vigtig Rolle, nu forstod jeg først ret, hvad det vil sige at vandre mellem lutter Træstammer for kun at faae Øie paa lutter nye Træstammer. Og nu begyndte Længselen at røre sig stærkere og stærkere efter en fri Udsigt, jeg følte mig knuget og trykket, det var mig, som om de uendelige Grantræer sluttede tættere og tættere Kreds om mig, vogtede mig som en Fange, ikke vilde slippe mig løs — blot lidt Luft, blot lidt Udsigt, et frit Blik — ah, der aabner det sig pludseligt med et herligt Syn over en frugtbar Dal, jeg trækker atter Veiret, jeg paaskynder Gangen — nu komme vi ud i et herligt Landskab med vidtstrakte græsgrønne Dale, hvor store Flokke Qvæg græsse. Vi komme forbi en stor og smuk bygget Gaard, vi have stor Lyst at gaae derind og hvile ud, men kjende ikke Besidderen — vi gaae videre, blive opsnappede af en Mand paa Veien, det er Eieren, han fører os atter tilbage, dækker Dug og Disk for os, han har reist i Danmark, taler med Glæde derom, men finder dog, at Norge er „mere pittoresk", og deri kan han vel ogsaa have Ret. En Time efter ankomme vore Reisefæller, de have vandret bag efter os hele Dagen, hist og her faaet Underretning om os, men ikke kunnet indhente os, førend

de nu løbe ind i samme Huus som vi. Næste Dag begave vi os over Asker og Sandvigen tilbage til Christiania.

Fredag den 16de Juni.

Jeg har faaet store Reiseplaner, langt større end jeg havde, da jeg kom herop. Thi den Gang tænkte jeg kun paa at besøge Christiania og allernærmeste Omegn, men nu har man sat i mig, at jeg skulde reise op til Finmarken, ikke det Finmarken, hvor jeg var forleden, men det rigtige Finmarken heelt oppe ved Iishavet, der hvor Solen skinner baade Dag og Nat. Og Alle har raadet mig dertil, baade de, som har været der, og de som ikke har været der. „De skal reise derop, see Midnatssolen, see Iisbræerne, see Polarnaturen", sagde man til mig, „nu er det netop den bedste Tid paa Aaret, Midsommertid; reis bare, kunde vi, saa reiste vi Allesammen med Dem." Men da det blev Alvor, kunde jeg ikke faae en Eneste til at følge med. Men nu har jeg faaet Uro i Blodet og faaer ikke Fred, hverken for de Andre eller for mig selv, inden jeg kommer derop. Naar jeg seer paa Landkortet, studser jeg over den lange Afstand — jeg kunde ligesaa gjerne gjøre en lille Afstikker til Rom. Men jeg har saa ofte erfaret paa Reiser, at hvad der laa længst borte og var vanskeligst at komme til, det var ogsaa meest værd at see — maaskee denne Erfaring atter denne Gang vil stadfæste sig!

Gudbrandsdalen og Dovre.

Lillehammer den 20de Juni, Aften.

Atter alene! Livet blandt Vennerne og Bekjendterne i Christiania ligger bagved mig som en Drøm. Derfor har jeg ogsaa været i en halv tungsindig Stemning idag, eller vel rettere tung i Sindet, saa at jeg var uimodtagelig for Indtryk. Der var nu rigtignok heller ikke Stort at faae Indtryk af. Mjøsen er ganske vakker, men ikke noget Særdeles, Vandet er frisk og klart, Høiene til begge Sider temmelig lave, skarpe Bjerglinier findes slet ikke. Nede ved Bredden og paa de lavere Skraaninger findes Løvskove, meest Birk og Ask, høiere oppe de mørke Naaleskove. Hist og her en eenlig Bondegaard. Enkelte Partier traadte dog frem med en egen idyllisk Ynde, f. Ex. Næs Kirke. Men naar Normændene stundom ville sammenligne Mjøsen med Danmark, da er dette en uheldig Sammenligning. Thi den Rigdom og Mangfoldighed, det fyldige Liv, som udmærker de danske Landskaber (om de jydske Heder er her naturligviis ikke Tale), savner Mjøsen, den er for alvorlig og eensom. Kan være, at Veirliget ikke var ganske heldigt, det blæste en Deel, og Søen var noget urolig. Men man skal slet ikke sammenligne Danmark og Norge, thi de have deres Skjønhed saa yderst forskjellig fordeelt. Hvor der

spørges efter Ynde og frodig Rigdom (og det er netop Tilfældet med Mjøsen), der har Danmark ubetinget Fortrinet, hvor der spørges efter det Storartede og Ophøiede, der har Norge ubetinget Fortrinet.

Jeg traf en norsk Student, der var paa en Feriereise til sit Fædrehjem, Hammerfest — en Feriereise paa nogle hundrede Miil frem og tilbage! Et Par Englændere var der naturligviis ogsaa (jeg gad vidst, hvor man skulde begive sig hen i Norge i Sommermaanederne uden at træffe Englændere!) — een af dem tiltalte mig ved sit aabne vakkre Ansigt og det Liv, hvormed han talte, snart Engelsk, snart Svensk. Jeg indlod mig dog ikke videre med ham, jeg var ikke i Stemning til at knytte Reisebekjendtskaber, jeg var, kortsagt, ikke i Reisestemning.

Men om Aftenen Kl. 10, da vi lagde til ved Lillehammer, da kom Reisestemningen over mig, pludselig, qvægende, styrkende som en Tordenbyge efter en lummerhed Sommerdag. Thi hvilken Himmel! Den straalede som det klareste Guld og henover den svømmede rosenrøde, guldbræmmede Skyer, som jeg endnu aldrig havde seet dem. Da begyndte atter de stærke Længsler at røre sig i mig og jeg jublede: nu gaaer det atter fremad, udad, opad — til Høinorden, til Finmarken, til Midnatssolen!

Vig i Gudbrandsdalen. Onsdag den 22de Juni.

Den hele lange Dag har jeg kjørt og kjørt og kjørt i Karriol; mine Fingre ere næsten stive af at holde Tømmerne. Det gaaer ustandseligt fremad, Bakke op og Bakke ned, Huus forbi, Gaard forbi, Bjerg forbi. Karriolen er et ypperligt Befordringsmiddel, naar man har blaa Himmel og Solskin, som det har været hele Dagen. I det lille Kjøretøi med

den rappe Hest foran, der tappert tramper den haarde Vei med sine klapprende Hove, føler man sig fri og let som en Konge — dog nei, ikke som en Konge, thi Konger føle sig kun sjelden frie og lette, men som en — en — nu som et Menneske, et slet og ret Menneske, der hverken føler sig som Etatsraad eller Excellence eller Captain ved det Borgerlige, men føler sig som uendeligt Mere end Alt dette, føler sig som det Høieste, vi Mennesker kunde blive til paa denne Jord — som Menneske. Og fremad gaaer det, ud i den vide Verden; hver Gang man kommer til et nyt Skifte, kaster man Tømmerne og raaber til det første fornuftige Væsen man faaer Øie paa, ligemeget af hvad Alder, Kjøn eller Stilling i Samfundet: „en Hest og en Karriol!" — og saa videre fort. Hestene ere fortræffelige (i al Fald her i Gudbrandsdalen), ihærdede og udholdende, de ere temmelig smaae, som oftest af en lys Farve, stærkt byggede, ypperlige Travere. Et Tilraab sætter dem i Gang, et Pidskeslag i flyvende Fart, de ere i høieste Grad ærgjerrige og lade sig heller sprænge end de skulde give tabt i en Væddekjørsel, hvorfor ogsaa Englænderne, der aldrig kunne komme hurtigt nok afsted, skamkjøre ikke saa faa af dem. Paa et Bræt bagpaa Karriolen bindes Reisetøiet fast, og ovenpaa dette indtager Skydsgutten sit temmeligt umagelige Sæde, men han er vant til at tage Leiligheden, som den falder sig. Kjører man opad Bakke, springer han af og gaaer, kjører man nedad Bakke, springer han paa og kjører, altid flink og ufortrøden. Han skal bringe Hest og Vogn tilbage igjen og være til Haande, om et eller andet Uheld skulde indtræffe, men forresten kjører den Reisende selv, med mindre han udtrykkeligt opfordrer Skydsgutten til at tage Tømmerne. Forresten behøves der ingen særdeles Kjørefærdighed for at optræde som Kudsk her, thi Veiene ere saa gode, og Hestene

kjende den saa vel, da de idelig trave den frem og tilbage, at den Reisendes Virksomhed indskrænker sig til at holde Tømmerne i Haanden og holde Hesten i Gang. Skydsgutten behøver forresten ingenlunde at være en Gut, han er ofte en lang opløben Karl, der hænger og tynger bag paa Karriolen, eller en gammel udlevet Olding, der er for svag til andet Arbeide, eller en lille Pige: det gjør ingen Forskjel, de kaldes alle Skydsgut. Mange af dem ere snaksomme og nysgjerrige, og man faaer sig ofte en fornøielig Passiar med dem; hyppigt indleder Skydsgutten Samtalen med det lidet ceremonielle Spørgsmaal: „hvor er den Kroppen ifra?"

Thi Ceremoniellet har vi lagt til Side, her er man Duus med alle Mennesker, unge Piger og gamle Mænd, Alle sige Du til mig, og jeg atter Du til dem. Dette Duusbroderskab med hele Menneskeheden gjorde et eiendommeligt, jeg kunde næsten sige paradisisk Indtryk paa mig. Jeg havde vel ofte hørt fortælle derom, men det er dog noget ganske Andet selv at opleve det i Virkeligheden. Høie og Ringe, Alle ere Duus. Ved et Skydsskifte stod en uselig Stodder, han saae saa pjaltet og smudsig ud, at jeg neppe vilde røre ham, men kastede et Par Skilling hen til ham. Men han forstod Tingen uret, greb min Haand og rystede den hjerteligt, idet han sagde: „Tak skal Du ha'e!" — Om Kongen fortælles der, at han engang var herinde i Besøg, og der blev gjort megen Stads ad ham, de svenske Hofmænd bukkede og skrabede for ham. Midt under alt dette trængte en gammel Gudbrandsdøl sig frem af en Hoben Bønder, der stode og saae til, han gik roligt hen til Kongen, „stak ham paa Næven" og viste ham en Skuepenge med de Ord: „See den Skuepenge har Fa'er din foræret mig, Du!"

Den haarde Døledialekt har jeg ofte ondt ved at forstaae, og endnu større Besvær have de for at forstaae mig, men vi hjælper os, som vi kan bedst. Hyppigt bliver jeg holdt for en Englænder, men naar de saa faae at vide, at jeg er fra Danmark, faae de strax større Interesse for mig. Man kjender det godt, at heroppe mellem Fjeldene lever endnu gammel Kjærlighed til Danmark, især hos de gamle Bønder, der have levet i den Tid, da den danske Konge ogsaa var Konge i Norge. Stundom ere de jo noget til Agters i Tiden, for Aviser læser de ikke altid, og saa maa man høre sine Nyheder af de Reisende, og da kan det jo nok hænde sig, at man ikke altid er à jour med det nyeste Nyt. En gammel Døl, jeg etsteds havde til Skydsgut, og der med sit lange graae Skæg og sin røde Hue saae grangiveligt ud som en Nisse, spurgte mig, hvordan det gik med Krigen med Tydskland.

„Ja den er da endt for længe siden," svarede jeg.

„Hvad? er den endt?"

„Det er nu et Aar siden, vi sluttede Fred."

„Nei virkelig? naa hvordan gik det saa?"

„Vi mistede Slesvig."

„Aa føi da! — — naa men Jylland beholdt I vel?"

„Jo Jylland beholdt vi — saalænge det varer."

Gamlingen syntes at mene, at naar vi blot beholdt Jylland, saa var det Vigtigste bjerget.

Nationaldragten her i Gudbrandsdalen seer høist mærkelig ud, dens meest fremtrædende Dele ere, for Mændenes Vedkommende, den røde Lue (Hue) og saa — sort Spidskjole, ja en rigtig sort Knivtang, som den blev baaren hos os for 20 Aar siden eller mere. Om det er Gudbrandsdølernes økonomiske eller æsthetiske Sands, der meest tiltales af denne, skal jeg lade være usagt, men vist er det, at der aarligt sendes

hele Skibsladninger gamle sorte Spidskjoler fra Kjøbenhavn op til Norge, særligt til Gudbrandsdalen, hvor disse Salonlivets aflagte Pragtstykker gjøre en høist overraskende Virkning midt imellem den øvrige Natursimpelhed, som hersker her. Derimod er den røde Lue, saa vidt jeg veed, ægte norsk Fabrikat, men seer forøvrigt ud som de røde strikkede Huer, Bønderne bære endnu mange Steder hos os. Da Carl Johan første Gang kom til Gudbrandsdalen, blev han ganske forskrækket over de røde Huer, han tog dem nemlig for Jacobinerhuer — man tænke sig Gudbrandsdølerne som Jacobinere, disse Storbønder, der endnu den Dag idag føre deres Slægtregister heelt op til Harald Haarfager!

— Gudbrandsdalen er saare vakker, men den har en Hovedfeil, som den deler med de fleste Romaner — den er for lang. Dens Længde er mere end 30 (danske) Mile, dette vilde nu i og for sig ikke være nogen Mangel, men Feilen er, at den gjentager sine Partier med en trættende Eensformighed. Hvert enkelt Parti er smukt, der er Storladenhed i Formerne, Frodighed i Væxten. Bjerglinierne selv udmærke sig ikke ved særlig Skjønhed, de ere kuppelformede uden skarpt aftegnede Profiler, men Formationerne ere kraftige og storslagne. De nederste Partier ligesom selve Dalen ere hyppigst opdyrkede, de øvre Partier ere sædvanlig bevoxede med vidtstrakte Naaleskove, hvis dunkle Farve danne en kraftig Modsætning til det friske Grønne forneden. Midt igjennem Dalen løber Lougen, der danner utallige Smaacascader og Fossefald mod de modstræbende Klippestykker i dens Leie. Dens Vande har i Regelen en frisk blaa Farve, der stundom spiller over i det Hvidlige, som om den mindedes Sneen, hvorfra den kommer. Talløse Elve strømme nedad Bjergene trindt omkring, skummende, prustende, springende komme de, snakkende og fortællende uaf-

brudt — de have jo ogsaa gjort en heel Reise, saa det kan ikke undre, om de have saameget at mælde om. Stundom udvider Lougen sig til en Sø med mere rolige og stille Vande, men snart efter trænges den atter i et snævrere Flodleie, og haster nu saa meget ivrigere afsted. Disse ere Grundtrækkene i Landskabets Charakteer, men de gjentages atter og atter. Stundom kan man da troe sig fastnaglet til Stedet, at man trods al sin Kjøren og Kjøren dog ikke er kommen et Skridt videre. I lang Tid kan man have en fremspringende Fjeldpynt for Øie og glæde sig til, at naar man først er svinget om den, da skal et ganske nyt Landskab oprulle sig. Omsider naaer man derhen — man svinger rundt — og seer ganske det samme Landskab udfolde sig, som man nys har forladt.

Det har været en qvælende Hede hele Dagen, og jeg har uafbrudt kjørt i en tæt Støvsky. Gudbrandsdalen er ligesaa trykkende om Sommeren ved sin Hede som om Vinteren ved sin Kulde. I de lange Sommerdage brænder Solen kraftigt ned i Dalen, de høie Fjelde paa begge Sider holde enhver kjølende Vind borte. Befolkningen gaaer da saa let klædt som muligt, stundom i den bare Skjorte. Til Gjengjæld stivner Alt om Vinteren i en knagende Frost, Thermometret synker under 30° R. Det er Svingninger mellem Sommerhede og Vinterkulde, som vi aldrig kjende dem i Danmark.

Jeg havde tænkt at tage mit Natteqvarteer i Rommundgaard, der var bleven mig beskreven som en interessant gammel Gaard, men de norske Mile vare mig for lange, og jeg naaede ikke længer end til Vig, ogsaa en gammel Gaard, der gjorde et eget Indtryk paa mig ved sit ærværdige patriarchalske Udseende. Nogle af Bjælkerne i Vaaningshuset gjøre endog Fordring paa at have været Rest af den Gaard, hvorpaa Hellig Olaf blev født, hvilken laae tæt herved. En gammel

Bondekone med et vist fornemt Udseende (jeg kom til at tænke paa Harald Haarfagers Ætlinge) kom ud og tog imod mig; hun spurgte mig strax, da jeg havde forlangt Natteqvarteer, om jeg var fra Dannemarken. Disse norske Bøndergaarde med deres mangfoldige Udhuse og Tilbygninger have et stormægtigt Udseende. De ere nemlig ikke opførte i fire Længer som hos, men hver Stald og Lade og Foraarskammer danner et eget Huus for sig, hvorved det Hele faaer Udseende af en lille By. Alt er bygget af Træ og forat undgaae Ildebrand spredt over et ikke ringe Areal, Pladsen behøver man ikke at spare paa, thi Plads er der nok af overalt i Norge.

Ikke langt fra Vig staaer Gravmælet over Oberst Sinclair. Det er ganske simpelt, af Træ, med en Tavle, der indeholder en kort Beretning om Overfaldet, hvor det blandt Andet siges, at de norske Bønder „knuste Skotterne som Leerpotter". Det er ægte norsk! — Imorgen haaber jeg at faae selve Valpladsen at see, naar jeg passerer Kringen.

Jeg tog mig en Aftenhvile paa det friske grønne Græs ved Lougens Bred. Den friske og kjølige Fjeldluft svalede mig, Solen gik tidligt ned bag de høie Bjerge, hvis Toppe hist og her vare dækkede af Snee. Stille Fred hvilede over Dalen; fra Gaarden hørte jeg Lyden af snaksomme Stemmer. Aftenens Hvile kom qvægende og styrkende efter den lange, solhede, anstrængte Dag.

Dombaas, ved Foden af Dovre. Den 23de Juni, Middag.

Vig forlod jeg Kl. 5 imorges for at komme afsted i Morgentimerne, inden Solen brændte altfor hedt. Derfor behøvede jeg dog ikke at ængstes, thi et dæmrende Skylag var draget over Himlen, af og til faldt en Regnbyge. Dalen begyndte at snævre sig, Fjeldmasserne traadte nærmere sammen,

om deres Toppe leirede tætte Skymasser sig, der kom noget Vildt og Truende frem i Landskabet. Og vildt og truende traadte ogsaa de norske Bønder frem, dengang da de mødte de skotske Leietropper her. Bestandigt lød Hr. Sinclairs Vise for mine Øren:

Baunen brændte og Budstikken løb
Fra Grande til nærmeste Grande,
Dalens Sønner i Skjul ei krøb,
Det maatte Hr. Sinclair sande.

De Bønder af Vaage, Læsø og Lom
Med skarpe Øxer paa Nakke,
I Bredebøigd tilsammen kom,
Med Skotten vilde de snakke.

Tæt under Lide der løber en Sti
Som man monne Kringen kalde,
Lougen skynder sig der forbi,
I den skal Fjenderne falde.

Og nu var jeg ved Kringen, steilt og høit hæver Fjeldet sig til den ene Side, medens Lougen styrter forbi i rivende Fart til den anden Side, mellem begge løber den snævre Vei, der med stor Lethed kan spærres af nedvæltede Tømmerstokke og Klippeblokke, som Bønderne dengang væltede dem ned over Skotternes Hoveder og knuste dem som Leerpotter! Nu var Fjeldet ganske nøgent, men min Skydsgut vilde vide, at dengang var det dækket med Skov, i hvilken Bønderne skjulte sig, hvad da kan være rimeligt nok. Lougen derimod har vist ikke forandret sig, den løber endnu ligesaa rivende, skummende, styrtende afsted, og det maatte være en dygtig Svømmer, som skulde slippe over her. Visen fortæller os jo ogsaa, at

Ikke en eneste Mand kom hjem,
Der kunde sine Landsmænd fortælle,
Hvor farligt det er at besøge dem,
Som boe blandt Norriges Fjelde.

Iøvrigt har en svensk Professor fortalt mig, at det blodige Drama fik en endnu forfærdeligere Ende, end som almindelig er bekjendt. Han fortalte, at der var omtrent bleven 60 Skotter tilovers, hvilke de seirrige Bønder havde fordeelt mellem sig og behandlede ganske som Trælle. Men da det saa lakkede ud paa Vinteren, begyndte det at skorte paa Sulet, og Bønderne skikkede da Bud til Kongen, om de maatte sende Skotterne ned til Kjøbenhavn. Men Kongen svarede, at han havde ingen Brug for dem, og de fik blive, hvor de vare. Men saa kom Bønderne overeens om, i een Nat at dræbe alle Skotterne. Og det gjorde de ogsaa. Men siden havde de dog skammet sig over denne Udaad, og dysset den ned, for at den ikke skulde rygtes videre. Hvorvidt dette skulde være historisk sandt, derom tør jeg ingen Mening have. Aldeles umuligt er det ikke, thi det kunde vel nok stemme med hine vilde Tider.

I vore Dage er det ikke de skotske Leietropper, men de reisende Englændere, som hjemsøge Norge næsten som en Art Landeplage. Jeg har været saa uheldig at træffe nogle af dem idag. Personligt har jeg vel ikke truffet sammen med dem, men jeg har mærket mere end nok til dem, thi deres Forrider farer fra det ene Skifte til det andet og bestiller Skyds og Mad til dem, saa jeg er nærved hverken at faae det ene eller det andet. Dalen er bleven reent af Lave derved: hvor jeg kommer frem, styrter man mig imøde med Spørgsmaalet: „Kommer Englænderne snart?“ — Englænderne komme i hele Skarer til Norge om Sommeren „for at fiske og for ikke at træffe andre Englændere.“ Det vilde Land med sin storartede Natur tiltaler dem ligesaameget som det djærve Folk, med hvilket de føle et aandeligt Slægtskab. Den ubundne Frihed nyde de i fuldt Maal, ja udover alle Grænd-

ser, thi de træde op med en Hensynsløshed, som om de vare mellem Negere og Hottentotter. At de norske Bønder finde sig i dette og ikke mangen Gang sætte de uforskammede Englændere paa Døren, forstaaer jeg ikke ret. Tildeels tør maaskee Grunden søges deri, at Normændene, der have megen Agtelse for alskens Idrætsmænd, sætte Priis paa Englændernes Raskhed, der hverken lader sig afskrække af ondt Veir eller andre Hindringer, naar det gjælder Jagt og Fiskeri. Ogsaa turde det nok behage de norske Bønder at være Duus med de engelske Stormænd f. Ex. Hertugen af Leicester eller Greven af Sommerset. Derimod hører det engelske Guld, der fordum flød saa rigeligt, nuomstunder til en svunden Guldalder. Vel muligt, at de mange reisende Englændere have bidraget deres til at skrue Priserne op, der allerede i Forveien vare temmelig høie, som det jo er en bekjendt Sag, at Norge er ligesaa dyrt at reise i, som Sverrig er billigt. Naar jeg da lukker Pungen op og seer, hvor hurtigt Indholdet svinder, sukker jeg:

„Ak ikke en eneste Mønt kommer hjem,
Som kan sine Landsmænd fortælle,
Hvor farligt det er at besøge dem,
Som boe blandt Norriges Fjelde.

Hjerkin paa Dovre. Den 23de Juni, Aften.

Ved Dombaas begynder Opstigningen paa Dovre. Det mægtige Fjeld reiser sig temmeligt steilt, jeg steg derfor ud af Karriolen og gik, medens Kjøretøiet langsomt slæbte sig bagefter. Veirliget havde antaget en barskere Charakteer, kolde Vindstød strøge ned ad Bjergskraaningen. Hist og her stod lidt Fyrrekrat, hvorimellem nogle løse Skydsheste løb om. Det saae tungsindigt øde ud.

Naar man da omsider efter en lille Times Forløb har tilendebragt Opstigningen, bliver man saare overrasket. Man

venter navnlig efter en føie Stund at kunne begynde Nedstigningen til den anden Side, som Tilfældet er ved de fleste Bjerge, men dette skeer ingenlunde. Man har nemlig foran sig en meget vid, ganske jævn Høislette, der strækker sig flere Miil: det er Ryggen af Dovre. Medens man da i andre Lande maa stige ned ad Bjerget for at komme til Slettelandet, maa man i Norge stige op paa Bjerget for at komme til Slettelandet. Man kan maaskee faae den bedste Forestilling om Norge, naar man vil tænke sig det som et sammenhængende Plateau, der hæver sig over Havet; i dette Plateau er nu gjort flere Hug eller Indsnit som med en Kniv, disse Indsnit ere da de snævre Dale, medens de store græsrige Sletter findes ovenpaa de brede Bjergrygge, det er de saakaldte Sætere, hvor Qvæget drives op om Sommeren, og hvor den norske Bonde lever sit idylliske Sæterliv.

Jeg havde haabet at faae et lille Glimt af Sæterlivets Skjønhed at see oppe paa Dovre, en norsk Sommeraften i al sin underfulde Glands med Udsigt over de fjerne Aaser, der fortone sig i blaalig Dunkelhed, kortsagt jeg havde inderligt glædet mig til et Besøg hos Sommerdronningen paa Dovre — jo jeg takker, det blev et Besøg hos Vinterkongen paa Dovre. Bitterlig koldt var der, neppe mere end 5°, og jeg var dobbelt ømfindtlig derfor efter de mindst 25°, jeg iforgaars havde i Gudbrandsdalen. Og Dovregubben var bister i Hu, Aaser og Fjeldtinder havde han indhyllet i tykke Taager, saa jeg kun kunde see, hvad der var mig nærmest, rundt om laa der Snee i Grøfter og Revner, en bidende Blæst jog hen over Sletten og gjennemisnede mig, det var som om jeg pludselig var falden tilbage i Martsmaaned. Trods dette Uhyggelige var der dog noget Stormægtigt ved Indtrykket, som greb mig med overvældende Kraft. Jeg var ganske alene

(paa det sidste Skifte, Fokstuen, havde jeg ingen Skydsgut faaet med), ikke et Menneske saae jeg, kun af og til kom jeg forbi et Par omkringdrivende Køer, ellers øinede jeg intet levende Væsen. Høisletten var sparsomt bevoxet med Græs og lidt forkrøblet Birkekrat, der havde stor Møie med at komme op og holde Livet i sig, bagved glittrede et stort Vand — hertil Taagerne, Sneen, den isnende Blæst — jo der var vildt og øde, næsten skrækfomt oppe hos Dovregubben.

Godt var det saa at komme her til Hjerkin, en stor Bondegaard midt paa Dovre. Her er Liv og Mennesker, ja næsten formeget af begge Dele, thi jeg havde ondt ved at faae Nattequarteer, saa fuldt er her af Reisende. Jeg gik over i det rummelige Kjøkken, hvor en Deel af Husets Folk vare samlede om det flammende Baal. Et Par Reisende havde ogsaa fundet sig en Plads her, blandt dem traf jeg den samme Englænder, som jeg tidligere havde truffet paa Mjøsen. Jeg gav mig lidt i Passiar med ham og fik at vide, at han ikke er Englænder, men Amerikaner (what makes a great difference, sir!), han er amerikansk Consul i Gøteborg, hvorfor han da ogsaa taler ganske godt Svensk og forstaaer Norsk, men ikke Dansk, thi det er ham for blødt. Han agter sig med en Landsmand op til Finmarken, om muligt til Nordkap. Jeg fortalte ham, at i saa Fald blive vi maaskee Reisefæller, thi jeg 'agtede mig sammesteds hen — i al Fald til Finmarken, Nordkap naaer jeg vel neppe, da intet Dampskib lægger an der, og Baadefarten er for kostbar og besværlig.

— Jeg fører Snorre Sturleson med mig og læser Olaf den Helliges Saga, om hvorlunde han foer over Dovre for at lade sig krone til Norges Konge i Trondhjem. Jeg har læst Homer i Grækenland, Walter Scott i Skotland og nu Snorre

Sturleson i Norge — bedre Commentarer skal man neppe faae end dem, som Land og Folk selv giver.

Bjergaker, St. Hansaften.

Hele Formiddagen kjørte jeg i øsende Regn. Oppe paa Dovre laae der tykke Morgentaager, men da jeg begyndte at rulle ned ad Bjerget, blev det til strømmende Regn. Jeg frøs bitterligt, endskjøndt jeg først trak to Overfrakker paa, og saa en Reisekappe ovenover. I sligt Veir er Karriolen just ikke videre behagelig; jeg gav Tømmerne til Skydsgutten og bad ham kjøre rask til, og saa gik det i flyvende Fart ned ad Bakke. Under os gik den vilde Drivelv i uafbrudte Fossefald, skummende og larmende, til Siden hævede de steile Klippevægge sig lodret i Veiret. Veien var ganske udmærket. I det Hele maa jeg prise de norske Veie, i al Fald Hovedlandeveiene, de ere i fortrinlig Stand. Hvor de gamle Veie endnu findes, gaaer de ofte i Bølgegang, Bakke op og Bakke ned, saa sætter man Hesten i Galop ned ad Bakke, hvorved den faaer Fart til at komme op ad den næste Bakke, det er som at kjøre paa Rutschbane.

Efterhaanden som jeg kom ned ad Dovre (og det gik i en Fart), udvidede Landskabet sig, og jeg fik friere Udsigter. Jeg foer forbi prægtige Fossefald, der skummede og bruste mellem de dunkle Granskove: storartet og vildt var det, jeg fornam ret, at jeg var kommen ind i Hjertet af gamle Norge. Snart saae jeg Elvefaldene bruse ned ad Bjergene, skumhvide, saa jeg ikke ret vidste, hvad der var Elv, hvad der var Snee, snart saae jeg Elven glide frem i Bunden af herlige Dale som et glindsende Sølvbaand.

I Ny-Aune holdt jeg Middagsrast i det Haab, at Regnen muligviis kunde ophøre imidlertid. Jeg fik min vaade

4*

Reisekappe tørret ved Skorsteensilden, Folkene vare snilde og venlige, som jeg da har truffet dem de fleste Steder. De viste mig flere af deres smukt udskaarne Træsager, og jeg kjøbte et Par Smaating.

Ud paa Eftermiddagen stillede Regnen af, og jeg kunde atter fare videre, men Veiene vare slemt opblødte. Landskabet antog en mildere Charakteer, Bjergene bleve lavere og traadte mere tilbage, adskillig Birkeskov fandtes.

I Bjergaker tog jeg mit Natteqvarteer. Flere Bønder vare forsamlede her, rimeligviis i Anledning af St. Hans-aften, Bauner og Blus saae jeg dog Intet til, men Passiaren gik lystigt, af og til lod en hjertelig Latter sig høre. I det Hele kan jeg ikke sige, at jeg finder de norske Bønder saa tause og indesluttede, som man gjerne forestiller sig dem hos os. Mange af de Skydsgutter, jeg har havt, have været meget snaksomme og meddeelsomme, og det hvad enten det var Drenge eller Karle. Derimod finder jeg hos mange af dem en Raskhed og Qvikhed i deres Bevægelser, der danner en stærk Modsætning til den kluntede Langsomhed, hvormed vore Bønderkarle ofte bevæge sig. Men jeg haaber, at vi ogsaa hos os snart skulle see en Forandring til det Bedre, og at den vundne Frihed skal afspeile sig ikke alene i vore Bønders politiske Optræden, men ogsaa, hvad der maa ansees for langt vigtigere, i deres personlige Optræden.

Jeg fik atter Snorre frem og læste om Olaf den Hellige og hans Mænd — hvor det tegner sig levende og klart for mig! Saadan en Yttring som f. Ex. den: „Landet (ɔ: Norge) er saare udstrakt og vanskeligt at fare over, dertil er det kun lidet befolket“ — føler man saa inderligt Sandheden af, naar man hele Dagen har faret over vilde og øde Bjerg-strækninger.

Støren, Søndag Middag den 25de Juni.

Imorges var det klart Veir og Solskin, men bidende koldt, saa jeg atter maatte krybe i alt Reisetøiet. Føret var ganske forskrækkeligt, thi jeg var nu kommen ned i de lavere Egne. Veien var usædvanligt befolket med Kjørende og Gaaende, stundom var den næsten spærret af de fuldtpakkede Kærrer: det var Markedsgjæster, der droge til Trondhjem til det store Marked, som afholdes to Gange aarligt — saa faaer jeg da det at see med.

I Præsthuus blev jeg forbauset ved at see tvende Kirker overfor hinanden, thi ellers seer man kun Kirker med milelange Mellemrum. De ere alle byggede af Træ, hyppigt i Korsform med et lille Spiir over Korsarmenes Skærepunkt. Jeg fik imidlertid at vide, at den ene af de tvende Kirker var ganske ny, den anden var gammel og skulde nedbrydes. Saa gik jeg over i den nye Kirke, hvor Gudstjenesten netop skulde begynde. Den rummelige Kirke var ganske fuld, jeg fik Plads ved Siden af en gammel Bonde, der efter i nogen Tid at have betragtet mig, begyndte at udspørge mig, hvad jeg var for en Karl. — Alle de Tilstedeværendes Navne bleve opraabte af Skolelæreren, de Fraværendes bleve optegnede. Siden fik jeg at vide, at det var Nadvergjæsterne, der bleve opraabte, for at det kunde erfares, om de Alle havde indfundet sig. Tugt og Orden i Folkekirken er visselig en god Ting — men derfor skal man dog ikke indrette det ganske paa Soldatermaneer!

I Støren regnede det dygtigt igjen, og paa mit Spørgsmaal, om de havde havt Regn i flere Dage, fik jeg til Svar, at de havde havt det i flere Uger.

„Det er vel meest med Vestenvind, I faaer saa stærk Regn?" sagde jeg.

„Aa nei, alle fire Vinde ere lige gode, naar Veiret først kommer i det Hjørne. Vi har slet ingen Sommer havt i Aar. Og i Trondhjem finder De det ikke en Smule bedre!" Det var lystelige Udsigter — og hvordan mon der da seer ud oppe i Finmarken?

Heldigviis er der anlagt en Stump Jernbane fra Støren til Trondhjem, saa det Stykke Vei skal Regnen da ikke volde mig Qvide.

Trondhjem. Søndag Aften.

Jeg kom hertil Kl. 9, og efterat have spiist til Aften gjorde jeg en liden Vandring om i Byen. De store brede Gader vare mennesketomme, Blæsten hvirvlede lystigt om, Himlen var tung og graa. Skjøndt jeg gik i Vinterfrakke, frøs jeg, thi efter den stærke Sommerhede i Christiania er jeg meget modtagelig for Kulde. Nu er jeg kommen Nord for Folkeskikken, som de siger i Christiania, naar man er kommen over Dovre — bare jeg ikke ogsaa er kommen Nord for Sommeren!

Trondhjem.

Mandag den 26de Juni.

Det vedbliver at storme og tude uafladeligt, tunge Skymasser fare henover Himlen. Fjorden er i stærk Bevægelse, Bjergene rundt omkring hyllede i Taage og Skyer: Alt er trist og mørkt og tungsindigt. Thermometret viser kun 6° R., inde i mit Værelse kan jeg see min egen Aande, jeg gaaer hele Dagen i Vinterfrakke og fryser: det er en grøn Vinter i Ordets bogstaveligste Forstand. Det er de kolde Nordvestvinde, der stemme Kulden op imod Dovrefjeld, saa kan den ikke komme videre og bliver da liggende og ruger over Trondhjem. De have hverken havt Vaar eller Sommer her iaar, men uafbrudt Vinter, Snee og Regn i flere Uger. Men Alle klage derover, som over noget høist Usædvanligt.

Heldigviis havde jeg Breve og Hilsener med fra Christiania og har paa Grund deraf fundet en meget gjæstfri Modtagelse. Naar vi da sidde samlede i en hyggelig Passiar, saa glemme vi Kulden og Stormen udenfor. Jeg har fortalt om min forestaaende Reise til Finmarken, men man giver den just ikke noget ubetinget Bifald. „Hvad vil De i Finmarken?" sagde man til mig, „er De ikke fornøiet med den Kulde og

Storm, De har her i Trondhjem — eller vil De reise 150 Mile til for at faae Meer af samme Art?"

„Der maa dog være adskilligt Interessant at see deroppe," indvendte jeg, „saaledes Midnatssolen."

„Ja kunde vi blot faae Middagssolen at see her i Trondhjem, saa skulde vi ikke begjære mere."

Desværre venter jeg ikke stort hverken Udbytte eller Glæde af min Finmarksreise, om dette Veir skal vedblive. Men jeg kan dog heller ikke beqvemme mig til at opgive den, siden jeg dog er kommen saavidt. I hvert Fald har jeg Betænkningstid til paa Onsdag, thi da gaaer Dampskibet Nord paa.

— Imorges aflagde jeg et lidet Besøg i Domkirken.

„Her er da den berømte Trondhjems Kirke, hvis Ry har bredet sig til selve Rom" — tænkte jeg ved mig selv, men da jeg saa var kommen ind og havde seet, hvorledes Langskibet ligger hen under aaben Himmel, hvorledes Choret er afskaaret ved høie Mure, og kun Tværskibet er frit og benyttes til Gudstjeneste, men tilmuret og indestængt paa alle Sider — da maatte jeg udbryde: „Ak hvor forandret"! Jeg havde tænkt mig Trondhjems Domkirke i Lighed med vore egne Domkirker, maaskee noget mere forfalden, men en saadan Omændring og en saadan Mishandling havde jeg aldrig tænkt mig. Man har baaret sig ad her som ved saamange af de store gothiske Kirker i Holland, man har nemlig udsondret et lidet Rum af den store Kirke og afstænget det til Søndagsgudstjenesten, medens det Øvrige henligger ubenyttet. Men at Sligt skulde vederfares Trondhjems Domkirke, hvis Ry har bredet sig til selve Rom!

Jeg saae Pladsen for Hellig Olafs Skriin og tænkte paa alle de Pilgrimme, som have knælet i from Andagt her! Jeg saae Hellig Olafs Kilde eller rettere Brønd: et dybt Hul

er furet i Steenranden af Touget, der har draget Spanden op og ned.

Dette er dog kun et løseligt Overblik — men jeg kommer igjen for at betragte det Altsammen nøiere, thi det er saare interessant og vel værd at undersøge.

— Om Eftermiddagen gjorde jeg en Udflugt med nogle af mine herværende Bekjendte til Leerfossen. Veien derud var i den Grad opæltet, at vi ikke kunde kjøre; jeg fik laant et Par Vandstøvler og travede afsted, paa sine Steder med ikke ringe Fare for at blive stikkende i Dyndet. Vi naaede dog vel derud og havde et herligt Syn af den skummende og brusende Fos, som paa Grund af den store Regnmængde var usædvanlig pragtfuld; den er 82 Fod høi og 122 Fod bred, minder Noget om Rhinfaldet ved Schaffhausen. Rundtomkring ere forskjellige Fabrikanlæg, som vi besaae: et Valseværk, et Spigerværk, en Chromfarvefabrik. Selv heroppe i Høinordens Vildhed holder Nutidsindustrien sit seirrige Indtog med sine Dampmaskiner og klapprende Hjulværk.

Aftenen tilbragte vi paa Consul K.s Landsted. Vi bleve siddende ved Viinflaskerne og Cigarerne til henved Midnat i Passiar om Litteratur, Politik, trondhjemske Personalia o. A. Da jeg gik hjem, kom jeg forbi Domkirken og Nidelven. Den klare Midnatsdæmring hvilede over de minderige Steder, jeg fornam et vidunderligt høitidsfuldt Indtryk!

Tirsdag den 27de Juni.

Det stormer, tuder og blæser endnu lige galt og er bitterligt koldt. Ikke desmindre maatte jeg tage en Bestemmelse, thi imorgen afgaaer Dampskibet Nord paa, og det skeer kun hver ottende Dag.

Efter mange Forhandlinger frem og tilbage om den Ting med mine Bekjendte, fattede jeg endelig min Beslutning, og i Tillid til det gamle Ord: fortes fortuna juvat — tog jeg Billet til Dampskibet. En lille Solstraale brød frem i det Samme, den første, jeg har seet her i Trondhjem: maatte den være et godt Varsel!

— Trondhjem har med sine brede Gader, sine velbyggede Huse med de store, skinnende Ruder et saare værdigt Udseende. Den forekommer mig som en Kjøbmand, der efter at have gjort gode Affairer, trækker sig tilbage fra Forretningen og lever af sine Midler. Gaderne ere for det Meste tomme, man seer ingen travle Forretningsfolk løbe hinanden paa Armen i stundesløs Travlhed. Støi og Spektakel høres ikke, Sligt passer sig ikke for saa værdig en By som Trondhjem. Rigtignok er her Marked i disse Dage, og mange af Omegnens Bønder ere komne hertil, men det gaaer dog meget stille og roligt af — ogsaa Markedsgjæsterne have ladet sig imponere af Trondhjems alvorsfulde Værdighed.

Trondhjems Beliggenhed ved Fjorden omgivet af Bjerge og Høider til alle Sider maa i godt Veir være overordentlig smuk, nu seer jeg rigtignok ikke andet end Skyer og Blæst og Fjordens mørke oprørte Vande.

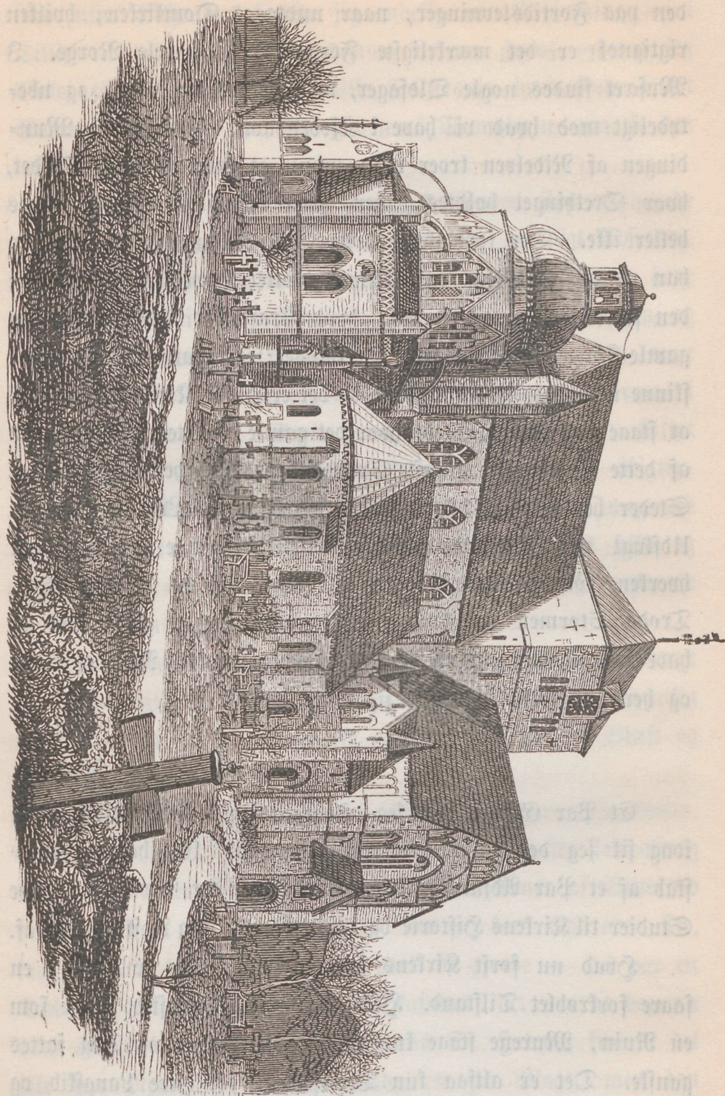
Ligeoverfor Byen midt i Fjorden ligger Munkholm. Eensom og mørk seer den lille Klippeø ud, og jeg kan aldrig kaste Blikket derover, uden at mit Hjerte svulmer af Bitterhed ved Tanken al om den Dygtighed, som her blev lagt øde. De, som fik ham herop, vidste nok, hvad de gjorde — det var en Død, frygteligere end den paa Skafottet; det var at begrave ham levende! Munkholm er Nordens St. Helena, kun at det ikke var Nemesis, der her kundgjorte sin Magt, men den bleggrønne Ate!

Saa rig Trondhjem er paa Fortidsminder, saa fattig er den paa Fortidslevninger, naar undtages Domkirken, hvilken rigtignok er det mærkeligste Fortidsminde i hele Norge. I Musæet findes nogle Oldsager, men det er kun ringe og ubetydeligt mod hvad vi have i Kjøbenhavn. — Lige ved Mundingen af Nidelven troer man endnu at kunne paavise Stedet, hvor Ørethinget holdtes, men mere end selve Stedet findes heller ikke. Der fortælles, at da Carl Johan kom hertil, steg han ud af sin Vogn og gik med blottet Hoved over Pladsen; den store Konge vidste nok, hvad Kraft der boede i Norges gamle Kongevælde. — Fra Ørethinget seer man en hvid Kirke skinne i en halv Miils Afstand — det er Hlade Kirke, der antages at staae paa samme Sted, hvor det gamle Gudetempel stod, men af dette findes ikke ringeste Spor tilbage. Ja her er mærkelige Steder heromkring, bl. A. skulde jeg have stor Lyst at gjøre en Udflugt til Stiklestad, men i dette forrygende Veir er der hverken Glæde eller Udbytte at vente af en saadan Fart. Trods Stormen og Kulden er jeg dog meget glad over at have seet Trondhjem og dens Domkirke, hvortil Norges ældste og herligste Minder knytte sig.

Onsdag den 28de Juni.

Et Par Gange har jeg aflagt Besøg i Domkirken, men idag fik jeg den gaaet grundigt igjennem. Jeg havde Følgeskab af et Par Adjunkter fra Latinskolen, der have gjort gode Studier til Kirkens Historie og nu meddeelte mig Adskilligt heraf.

Hvad nu først Kirkens Ydre angaaer, da er dette i en saare forkrøblet Tilstand. Hele det vestre Langskib ligger som en Ruin, Murene staae kun til Hælvten, Loft og Tag fattes ganske. Det er altsaa kun Tværskibet, det østre Langskib og Choret, som danner den nuværende Kirke. Det store Taarn,

Domkirken i Trondhjem.

som har kneist midt over Kirken, har mistet sit øverste Stykke og Spiret, rimeligviis ved Ildebrand. Man har da skaaret det midt over og dækket det med et fiirkantet Blytag i lav Pyramideform, hvorved Taarnet har faaet et forkuet Udseende. Chorets Tag, der ogsaa er blevet ødelagt ved Ildebrand, har man dækket med et moderne Tag af barok Pagodeform (rimeligviis fra det 17de Aarh.). Dette Tag er ovenikjøbet for lille og gjør samme comiske Indtryk som en for lille Hat paa et stort Hoved. Det tykkes mig besynderligt, at man ikke bedre havde passet Forholdene, men een af mine Ledsagere meente, og vistnok med Rette, at Chorets Tag havde slet ikke oprindeligt havt hjemme her, men paa den forhenværende Bispegaard, og man havde da flyttet det fra denne til Kirken uden at agte det Misforhold, som derved fremkom baade med Hensyn til Størrelse og Skikkelse. Kirkens Ydre frembyder mange smukke Enkeltheder, baade af Rundbue- og Spidsbuevinduer samt forskjellige Ornamenter, men som Heelhed er det trykket og lemlæstet, og seet i nogen Afstand seer det ligere ud som et stort Pakhuus end som en gothisk Domkirke.

Kirkens Indre er i en tilsvarende Tilstand. Ogsaa her har man rig Leilighed til at beundre mange smukt udførte Enkeltheder, fortløbende Buerækker i normannisk Rundbuestil med Zikzakornamenter, blinde Arkaderækker, men Totalindtrykket er blevet ødelagt ved de Skillemure, man har opført med den største Vilkaarlighed. Man har nemlig fundet Rummet for stort til den nuværende Gudstjenestes Behov, ogsaa har det rimeligviis som de fleste gothiske Kirker været slet i akustisk Henseende. For at afhjælpe disse Savn har man opført Skillerum og derved omskabt Kirken til en stor Høresal. Herved er det umuligt at faae et samlet Overblik over Kirken,

man maa gaae fra det ene Rum til det andet (ligesom gjennem Værelserne i et Huus), og da faaer man bagefter samle i Erindringen de forskjellige Partier og i Phantasien forene dem til et Hele, saa kan man faae et omtrentlig Begreb af Kirkens Udseende i dens Velmagtsdage. Desuden har man ved Restaurationer af Kirken efter dens forskjellige Ildebrande flyttet Ornamenter og Forziringer, som rimeligviis ere tagne fra det ødelagte vestre Langskib, hen til Steder, hvor de slet ikke høre hjemme, og hvor de staae i Disharmoni med Omgivelserne. Over Alteret er anbragt en Affstøbning af Thorvaldsens Christus, til begge Sider ere de tolv Apostle opstillede, middelmaadige Arbeider af den norske Billedhugger Michelsen.

Bedst bevaret er Choret, der er skilt fra den nuværende Kirke ved de føromtalte høie Skillemure. Det er usædvanligt langt og afslutter med en Ottekantsform af yderst kunstigt udført Steenhuggerarbeide, ja altfor kunstigt, kunde man vel sige, eftersom slige Udhugninger og ziirlige Gjennemskæringer mere egne sig for Træet end for Stenen, der fordrer kraftigere og solidere Udformninger. Ligeledes vel bevaret er Kapitelhuset, der er opført i smuk Rundbueform, og danner en selvstændig Bygning, opført umiddelbart ved Siden af Domkirken. Domkirkens Tilstand er altsaa for Tiden følgende: Langskibet, Hovedindgangen og Taarnene ere Ruiner, kun faa Alen høie over Jorden, medens Tværskibet, det fiirkantede Centraltaarn og Choret med det ottekantede Orgel endnu staaer. I det Indre have betydelige Ombygninger og Forandringer fundet Sted, dog ere Detail'erne mindre ødelagte, end man efter Alt dette skulde vente.

Domkirken er bleven opført i Løbet af et Par Aarhundreder og frembyder derfor i Lighed med de fleste store Domkirker en Sammensætning af forskjellige Stilarter. Ældst er

Tværskibet, der vel tør sættes til Olaf Kyrres Tid med samt et ældre Chor, som nu ikke længer er til. Dernæst opførtes Kapitelhuset, saa det nuværende Chor, sidst blev det nu ødelagte Langskib opført. Hele Kirken har staaet færdig noget efter 1300. Den er vistnok for største Delen bleven opført af engelske Bygmestre og frembyder derfor flere Ligheder med de samtidige engelske Domkirker, saaledes kan man i Chorets statelige Ottekant tydeligt spore den eiendommelige engelske perpendicular style. Meget er blevet udført med en forunderlig Skjødesløshed, hvilken særlig træder frem i Langskibets tilbagestaaende Mure, der hist og her true med en snarlig Sammenstyrtning. Muligviis dette tildeels er foranlediget ved den haarde Vinterfrost, der er saa ødelæggende for alle Nordens Steenbygninger, som ikke ere under stadigt Tilsyn, men det synes ogsaa at skyldes en usolid Opførelse fra første Færd. Murene ere ikke solide, men bestaae af Dobbeltmure, hvis Mellemrum er udfyldt med Gruus og Muurbrokker. Fremdeles ere Buerækkerne ikke udførte efter den nøiagtige Afmaaling, som ellers finder Sted ved Fastlandets gothiske Kirker, men synes ofte udført paa Slumpetræf efter et blot Øiemaal, saa at det hist og her hændes, at Buerækken afslutter med en halv eller qvart Bue. Trods disse Mangler har Trondhjems Domkirke dog været en stor og herlig Bygning, da den stod i sin fulde Glands; den havde 9 Indgange, henved 20 Altere og flere tusinde Søiler og Piller, hvoraf en Deel af hvidt poleret Marmor. Indvendig og udvendig var anbragt en stor Mængde kunstigt Snitværk, Dyrehoveder og Menneskehoveder, hvoraf endnu findes adskillige. Kirkens Længde fra Øst til Vest er 325 Fod, dens Brede 162 Fod. Materialet er for en stor Deel hentet fra Trondhjems Omegn; gamle Sagn ville vide, at en Deel af den blødere Steen,

der er anvendt til Snitværk, skal være hentet fra Grønland, hvilket i saa Fald vilde vidne om, at Forbindelsen mellem Norge og Grønland er bleven vedligeholdt mærkelig længe. Adskilligt hvidt Marmor er anvendt, ligesom flere andre kostbare Steenarter.

Saaledes har Throndhjems Domkirke kunnet maale sig med de prægtigste Domkirker paa Fastlandet, og Ohlenschlægers Skildring i „Axel og Valborg“ tør nok have været træffende:

Axel.
O hvilket Tempel!

Vilhelm.
Et høit udhulet, hvælvet Dovrefjeld!

Axel.
Ærværdig Rolighed har her sit Sæde
Og gyder Fromhed i det stille Sind.

Vilhelm.
Et prægtigt Syn, naar midt man staaer i Gangen
Og skuer op til Alteret.

Axel.
Messen holdes
I Choret; hør! den fjerne Morgensang
Runger i Kirkens trinde Hvælvinger.

Vilhelm.
Hvor dunkel for en Sommermorgen! Norden
Er dunkel.

Axel.
Dunkel, som det Hellige!
De gule Voxlys brede svage Straaler
Fra Messingkronen hen i Kirkens Gange;
Saa glimter Haabet i et sorgfuldt Hjerte.
O hvilket Syn! den unge Morgenrøde
Gløder igjennem Farverne paa Vindvet
I Østen. Hil Dig, hil Dig, skjønne Sol!
Du vækker alle mine Barndomsminder.

Vilhelm.
Og hvad betyder vel den gyldne Kiste
Hist over Alteret?

Axel.
St. Olafs Skriin.

Vilhelm.

Ha det er Olafs Skriin!

Axel.

Der gjemmes fromt

De hellige Levninger af Nordens Helgen.

Men nu er der som sagt kun ringe Rester tilbage af den svundne Herlighed.

Det Spørgsmaal paatrænger sig Beskueren, om der dog ikke kunde gjøres noget Mere til Kirkens Bevarelse, end som hidtil er bleven gjort, og herom kan der visselig ikke være Tvivl. At restaurere hele Kirken, saa den ganske bliver, hvad den var i Middelalderen, derpaa kan der ikke tænkes, thi det vilde være det Samme som at bygge største Delen af den op paa Ny. Selv om man ogsaa havde de nødvendige Pengesummer, maatte dette dog fraraades, thi vor Tid har sine egne Opgaver at løse saavel i Kunstens som i de andre Aandens Sphærer, og skal ingenlunde lade sig indskrænke til at gjøre Fortidens Gjerning om igjen. Nei Restaurationen maatte indskrænkes til det, som endnu staaer, altsaa Tværskibet, det østre Langskib og Choret tilligemed Kapitelhuset, hvilket sidste iøvrigt er ganske vel bevaret. For det Første skulde man nedrive de store Skillerum, saaledes at Kirken atter kom til at omfatte et eneste Rum. Dette skulde da nu føres tilbage til sin oprindelige Skikkelse, idet man fjernede alle senere skæmmende Tilsætninger, Kirkestole og Pulpiturer ligesaavel som Ornamenter, der ere anbragte, hvor de ikke høre hjemme. Derimod overalt, hvor Ornamenterne ere ødelagte eller bort-tagne, skulde de atter istandsættes og anbringes. Choret og Tværskibet maatte saaledes i det Væsentlige kunne opføres i sin oprindelige Skikkelse. Derimod det store vestre Langskib kunde ikke opføres paa Ny, dertil er det altfor ødelagt. Imidlertid behøvede man ikke at nedbryde de endnu staaende Mure,

der endnu frembyde mange smukke Details, man kunde med lidt Snille omdanne det til en aaben Forgaard foran Domkirken, paa lignende Maade som der jo foran de oldchristelige Basiliker gjerne findes en fiirkantet fri Plads, omgivet af Søilehaller og med et Springvand eller Brønd i Midten. Hvad Kirkens Ydre angaaer, da behøvedes her ikke saa store Forandringer, Hovedsagen vilde blive en gjennemgaaende Afpudsning, hvortil den meget trænger. Pagodetaarnet over Choret maatte ubetinget bortfjernes, fordi det vanzirer hele Bygningen, i dets Sted maatte komme et andet, der svarer til Bygningsstilen. Endelig det svære Taarn over (den tidligere) Korsmidte kunde muligviis blive forsynet med et Spiir.

Ved en saadan Restauration i den her antydede Retning vilde man bevare de endnu bestaaende Rester af Kirken og give dem en mere harmonisk Form end den sammenkrøbne Faldefærdighed, hvori de nu befinde sig. Men en nødvendig Betingelse herfor vilde være en Bygmester, der var nøie fortrolig med den gothiske Byggekunst og besjælet af en levende Kjærlighed til den, saa at han atter kunde blæse Liv i det Døde. Omkostningerne kunde ikke blive større, end at Norge maatte kunne bestride dem. Normændene maae ikke glemme, at Trondhjem Domkirke er Landets gamle Nationalhelligdom, og at dens Ungdomstid falder sammen med Norges egen kraftfulde Ungdomstid. Da Norges Rige i Middelalderen stod i sin bedste Manddomsfylde, stod ogsaa Domkirken i sin feireste Pragt, da Rigets Vælde begynder at dale, begynder ogsaa Kirken at forfalde og deelviis at ødelægges. Erindringen herom synes endnu at leve i Folkebevidstheden, idet den norske Lov bestemmer, at Norges Konge skal krones i Trondhjem Domkirke. Men saa bør man ogsaa drage Omsorg for, at Domkirken kan være Kroningen værdig!

Eftermiddag Kl. 6.

Kan jeg troe mine Øine? Veiret pludseligt omskiftet til det yndigste Sommerveir, det tunge Taageforhæng er trukket til Side, Himlen er reen og blaa, Solen skinner med en oplivende Sommerkraft. Fjord og Bjerge straale i blaalig Belysning, Trondhjem er bleven som nyskabt, det har bortkastet sin alvorsfulde Værdighed og smiler i lykkelig Ungdommelighed, et lifligt Gyldenskær skinner fra de store blanke Ruder, som laae der hele Bjerge af gyldne Reiseforhaabninger skjulte bag dem. Markedsgjæsterne spadsere efter endt Marked omkring i store Klynger og passiare sammen, Alt er Liv og Fornøielighed. — Nu blot Reisetøiet pakket sammen i en Fart og saa afsted til Finmarken!

Seilads til Finmarken.

Torsdag den 29de Juni. Morgen.

Nu har jeg taget Bolig paa Dampskibet „Nidelven" og bliver vel her de første fem eller sex Dage, thi saalænge vil Seiladsen til Finmarken vare. Det er en lang Reise, vi have for: fra Trondhjem til Hammerfest er der i lige Linie omtrent 150 Sømile, men vi slaae saa mange Bugter paa Veien, idet vi skulle ind i de dybe lange Fjorde og udaf dem igjen, saa Veien bliver over 300 Sømile. Og derefter har jeg da atter 300 Sømile tilbage til Trondhjem, men dem agter jeg at tage i Mag, idet jeg vil aflægge Besøg flere Steder, hvortil jeg har Breve og Hilsener.

„Landet er vidtstrakt og vanskeligt at befare," siger gamle Snorre. Men den Roes skal den norske Regering have, at den med stor Energi har arbeidet paa at fjerne Hindringer og lette Samfærdselen, der er ligesaa vigtig for Norges aandelige som for dets materielle Vel. Nede i Kjøbenhavn og paa Øerne have vi ingen Anelse om, hvilke Hindringer de uhyre Afstande i Norge lægge i Veien for Culturlivets Fremme. Naar man hos os reiser een Miil, maa man heroppe reise femten eller tyve Miil. Det fjerner, det isolerer. Hver sidder paa sin

lille Tue og groer mere og mere fast i sig selv, idet han savner den Vexelvirkning med Andre, der er en nødvendig Betingelse for et sundt og kraftigt Aandslivs Udvikling. Derfor arbeides der ivrigt for Alt, hvad der kan lette Communicationen, selv hvor det skeer med betydelige Pengeoffre. I det søndre Norge er der gjort Meget for Veivæsenet, de fleste Veie, i al Fald Hovedveiene, ere i fortrinlig Stand. Hele Skydsvæsenet er godt ordnet, skjøndt Undtagelser vel nok kunne findes. Men i Nordlandene og Finmarken kan der Intet gjøres for Veiene, thi her findes næsten ingen Veie. Landet er i den Grad gjennemskaaret af dybe Fjorde og høie Bjerge, at man vælger Søveien for Landeveien, Karriolen forsvinder, og Baaden træder i dens Sted. Da Regeringen altsaa Intet kan gjøre her for Veivæsenet, har den henvendt sin Opmærksomhed paa Dampskibsfarten og holder den i regelmæssig Gang. Tidligere gik der Regeringsdampskibe, nu er denne Fart overdraget til Privatselskaber, men disse modtage et aarligt Tilskud af 25,000 Specier. Mellem Hammerfest og Vadsø, altsaa Nord om Finmarken, blive Omkostningerne endnu større, thi her er Befolkningen og Trafiken kun grumme ringe, alligevel har man ikke overladt disse Egne til sig selv, men Regeringen holder her et Dampskib istand, der aarligt koster 45,000 Specier. Disse Dampskibe fare om Sommeren hver ottende Dag, om Vinteren hver fjortende Dag, saa at man selv i Vardøhuus og Vadsø kan have sin Post hver ottende (Sommer) eller fjortende (Vinter) Dag.

— „Nidelven" er kun et lille Skib, det gaaer noget langsomt, men særdeles roligt, fri for den Støden og Rullen, hvoraf de fleste Dampskibe lide. Det kommer directe fra Hamborg og har havt en meget haard Tour i Nordsøen formedelst de voldsomme Storme. Captainen seer flink ud.

Da jeg kom ombord igaaraftes, var Skibet propfuldt. En stor Deel af Passagererne ere Smaakjøbmænd, der skulle til det store Bjørnsmarked i Nordlandene; der stoppe vi iovermorgen, men faae formodentlig andre isteden. Ogsaa flere Englændere var der, blandt hvilke jeg fandt min gamle Bekjendt fra Mjøsen og Dovre, Amerikaneren Mr. Thomas. Saa var der et Par Studenter, som vare i saare lystigt Humør, thi de skulde nu efter to eller tre Aars Forløb i Sommerferiebesøg i Hjemmet og see til Familien og Fæstemøen.

Vi løb gjennem den lange Trondhjemsfjord i deiligt Solskin, men det var meget koldt. Klokken var over ti, og Solen stod endnu paa Himlen lige mellem de høie Fjelde ved Fjordens Udløb. Et eget storartet Præg hvilede over Landskabet. Jeg havde ondt for at løsrive mig derfra — jeg blev siddende oppe paa Dækket til Kl. 11½, saa gik jeg endelig til Køis og sov trygt og godt, medens vi glede ud i rum Sø.

Samme Dag, Eftermiddag.

Den første Dags Seilads har ikke været synderlig opmuntrende. Imorges, da jeg vaagnede, slingrede Skibet stærkt, jeg skyndte mig da op paa Dækket. Vi vare udfor Oxbaas, hvor Søen bryder paa, idet her ingen skærmende Række Skær er. Egentlig søsyg blev jeg vel ikke, men jeg fornam et Ildebefindende, der vel fortog sig efter en halv Times Forløb, men efterlod en vis Gnavenhed i Sindet, der ikke har forladt mig hele Dagen. Det hjalp ikke, at vi kom en Times Tid i Land i Namsos, ikke heller, at jeg fik en meget gjæstfri Modtagelse af en derværende Kjøbmand, ikke heller, at det var det deiligste varme Solskinsveir, ikke heller, at vi atter kom om-

bord og stævnede videre frem — jeg befandt mig uafbrudt i en nedspændt Stemning, i en vis indeklemt Ærgerlighed, som jeg ikke har kunnet frigjøre mig for. Nu er det rigtignok det meest melancholske og øde Kystlandskab, man kan tænke sig, som vi seile forbi. Lutter golde nøgne Klipper, der ikke frembyde et eneste grønt Græsstraa, men kun det samme eensformige Graat i Graat, ikke en Ager, ikke et Huus, ikke et Menneske er at see. Kun ved Landgangsstederne, hvor Skibet lægger an saa omtrent hveranden Time, er der Liv, thi der ere Folk strømmede sammen, deels for at komme med, deels for at see paa Skibet. Men saasnart vi have fjernet os fra disse enkelte Oaser, da ere vi atter ude i den golde Klippeørken med dens triste Tungsind. Seiladsen var iøvrigt rolig, thi selve Norge fra Christiansand til Hammerfest er, paa enkelte Undtagelser nær, omgivet af et Bælte af Klippeskær og smaae Øer, der sætte Dæmninger for de stærke Bølgebrydninger. Man seiler da uafbrudt som i en stor Kanal, og i denne er det ogsaa de smaae Fiskerbaade pile op og ned langs hele Norge mellem Bergen og Finmarken. Jeg maa sande Normændenes Ord, at Norge er et deiligt Stykke, sat i en meget styg Ramme, og her seer jeg ikke Andet end den stygge Ramme. Men med Gru tænker jeg paa, at dette skal blive saaledes ved, at vi nu i samfulde fem Dage skulle vedblive at seile mellem lutter golde Klipper, hvor der Intet er at see, og saa komme til Finmarken, hvor der heller Intet er at see, og saa vende akkurat samme Vei hjem igjen — og intet Andet see end den stygge Ramme, men Intetsomhelst af det skjønne Stykke, der er indenfor Rammen — see slige Tanker kan nok fylde En med indeklemt Ærgerlighed og indeklemt Gnavenhed, saa jeg ikke gider talt med et Menneske, skjøndt her er adskillige livlige og interessante Folk ombord.

Fredag den 30te Juni.

Men Aften blev ikke Morgen lig. Efter en lang, trættende og kjedelig Dag fulgte en Aften saa vidunderlig, saa henrivende deilig, at jeg næsten kunde troe, at jeg var henflyttet til et Trylleland.

Jeg kom i Samtale med nogle Studenter og andre unge Mennesker, som vare ombord, og udtalte for dem mine Klager, min Frygt for, at jeg vist havde indladt mig paa en aldeles forfeilet Reiseplan.

„Det maae De ikke sige," var Svaret, „De har kun seet Begyndelsen, og den er kjedelig. Men nu er vi strax ude af Begyndelsen, nu kommer vi op i Nordlandene, og saa kan De være vis paa, at De ikke vil fortryde Reisen."

Virkelig antog Landet efterhaanden dristigere og skjønnere Former. Bjergene begyndte at hæve sig, de bleve skarpere og mere udprægede. Eiendommeligt byggede Baade kom os forbi — det var Nordlandsbaade. Det saae ud til, at noget Nyt og Fremmed var i Færd med at bryde frem.

Vi fik os noget Punsch frem, saa gik Samtalen bedre. Klokken var henimod elleve, men endnu stod Solen paa Himlen.

Klokken blev halvtolv, endnu var Solen ikke gaaet ned, saa lang en Dag havde jeg aldrig før seet.

Saa gik Solen da ned, men nu begyndte et ubeskriveligt deiligt Farvespil. Hele Himlen luede i et Gyldenskær, langt forude saae jeg et lysnende Ildhav, det var Bjergrækken de syv Søstre, hvis Spidser funklede i straalende Lysglands. Jeg sad aldeles fortabt og stirrede ind i al denne lysnende Herlighed, det var som saae jeg ind i en fremmed Verden.

Den ene Student slog mig paa Skulderen og sagde: „Vend Dem tilbage og see Dem om!"

Jeg vendte mig til den modsatte Side og saae Bjergene bagved rødme i Sollyset.

„Hvad er det?"

„Det er Solen, der staaer op."

Foran mig Solen, der gik ned, bagved mig Solen, der gik op! Jeg vendte mig fortumlet fra den ene Side til den anden og havde ondt for at besinde mig, hvorledes Alt dette hang sammen. Solnedgang og Solopgang paa samme Tid! Aftenrødme og Morgenrødme favnede hinanden i luende Straaleglands!

„See nu er vi i Nordlandene!" sagde Studenten.

Formiddag Kl. 2.

Jeg har været lidt i Land ved det store Bjørnsmarked, til hvilket vi have afsat de fleste af vore Passagerer. Markedet begynder først om et Par Dage, men jeg saae Tilberedelserne dertil, de mange Boder og Telte, som vare opslagne, Caféer og Restaurationer af en meget primitiv Art. Havde jeg kunnet, var jeg bleven et Par Dage og havde overværet et rigtigt Nordlandsmarked, men det lod sig nu ikke gjøre.

Her er vidunderligt deiligt. Høie Bjerge rundtomkring, dækkede med Snee fra Toppen og lige ned til Foden, hvor de mødes med det dunkelblaae Hav.

Imorges vare vi inde i Vefsenfjord, ogsaa der havde vi prægtige sneedækte Bjerge til begge Sider, Mennesker saae jeg ikke, der hvilede en stille Høitidsfuldhed over den blanke Fjord, indklædt af de hvide Bjerge, der skinnede i Sollyset.

Og nu ere vi jo midt i Halogaland, midt i det gamle Vikingeland, velkjendt fra Norges Sagaer.

Jeg læser Snorre og Wergeland — bedre Omgivelser kunne vel neppe findes til saadan Læsning.

Eftermiddag Kl. 7.

Vi have været inde i den lange Ranenfjord, hvor de bedste Nordlandsbaade bygges. Hist og her sees opdyrket Land og Huse, mangfoldige Elve risle ned ad Bjergene. Vi løb ind i Fjorden til Hemnæs, en lille Landsby, der ligger yndigt paa de grønne Skrænter. Kirken med det spidse Taarn og den rødmalede Præstegaard (begge opførte af Træ) hævede sig over den øvrige Huusmængde og skinnede i det klare Sollys. Den gamle Præst kom selv ud i en Baad for at tage mod sine to Sønner, som i et Par Aar ikke havde været hjemme. Der var saa hyggeligt og hjemligt, at Stedet syntes mig at bære sit Navn med Rette (Hemnæs af Hjem).

Et herligt Land er Nordlandene. Bestandig træde nye Skjønheder frem, der straale i det klare Sollys, som vi nu snart have baade Dag og Nat (imorgen haaber jeg at faae Midnatssolen at see). Fra et praktisk økonomisk Standpunkt kan man derimod ikke sætte Nordlandene saa høit; thi man kan gjerne sige, at Nordlandene bestaae kun af Fjorde og Bjerge og Øer. Havet skyder sig ind overalt, Veie findes derfor ikke, Karrioler haves ikke, men Fjordene ere Veie, Baadene ere Karrioler. Kun hist og her seer man lidt opdyrket Land. Var ikke de store Torskestimer, saa kunde der ingen Andre boe her end Sælhunde og Hvalfiske.

Befolkningen er ligesaa eiendommlig som Landet. Nogle af mine Medreisende kjende den meget nøie og have fortalt mig Adskilligt om den. Man kunde fristes til at kalde Nordlændingene for en Slags Baadcentaurer, det vil sige, deres fulde Liv have de først, naar de ere i deres Baade. Paa Land dvaske de afsted, klodsede og kluntede, man faaer ikke et Ord ud af dem. Men see dem ombord i deres smaae Baade, helst i en forrygende Storm, saa skal Du see Søgutter! Hvad der

fornemmelig gjør Seiladsen farlig her, er de pludselige Kastevinde, der komme fra de høie Fjelde rundtomkring. Naar det er blikstille, og Baaden gaaer for en sagte Brise, man aner Fred og ingen Fare, da kommer pludselig Vinden farende som en lumsk Stimand, der har skjult sig bag Bjergene, den kaster sig med al sin Voldsomhed over Baaden, og passes der ikke paa, saa ligger Baaden i næste Dieblik med Kjølen i Veiret og de Reisende paa Bunden af Fjorden. Forresten er her ogsaa „ærlige" Storme, saadanne som ikke lumske sig bag paa, men mælde sig strax fra første Færd for hvad de ere. Men saa er Nordlændingen ret i sit Es, Alt i ham er Fyr og Flamme, gyngende og dandsende farer han hen over de fraadende Bølgetoppe. Som oftest er der Flere i Baaden, den Dygtigste af dem faaer Commandoen, bliver Høvedsmand, som det kaldes. Det gaaer ingenlunde efter Anciennitet, tværtimod er det gjerne de Unge, der vælges til Høvedsmænd, fordi kun Ungdommen har den Aandsnærværelse, Kjækhed og Dristighed, for ikke at sige Dumdristighed, som udkræves til en saadan Post, hvor et eneste Dieblikš Uopmærksomhed eller forsagte Tøven bringer Død og Fordærvelse. Selv dygtige Høvedsmænd maae derfor vige Pladsen for yngre Kræfter, naar de begynde at ældes.

Baadene have en mærkværdig oldnordisk Form, og deres Skikkelse gaaer vistnok meget langt tilbage i Tiden, da Nordlændingen er yderst conservativ og ikke foretager nogensomhelst Ændring i, hvad han har nedarvet fra Fædrene. Aarerne bruges ligesaameget som Seilet, naar Vinden ikke er god. Det store firkantede Seil, der er anbragt paatværs over Baaden (ligesom paa de gamle Vikingeskibe) rebes ikke, men heftes op ved en lille Trægreb, der fører Navn af Kloen. Høvedsmandens Opmærksomhed er særlig fæstet paa denne, at den sættes og

tages af i rette Tid. Hans Undergivnes Lydighed afhænger af Farens Størrelse. Er det godt Veir og en mild Vind, kan Høvedsmanden gjerne udstede sine Befalinger to eller tre Gange, inden Nogen behager at lystre. Men pludseligt blæser det op, saa kommer der Disciplin. Passiaren hører op, der bliver dødsstille, hvert Øie er fæstet paa Høvedsmanden, hver Haand er rede til at lystre hans Vink. „Sæt Kloen! — — ret Kloen!“ commanderer han: neppe er Ordet sagt, før det er udført. Men efterhaanden som Stormen mindsker af, mindsker ogsaa Disciplinen. „Tag Kloen af!“ commanderer Høvedsmanden. „Aa jeg mener, jeg lader den sidde lidt endnu, jeg,“ faaer han til Svar.

Nordlændingens Ære er at sætte saa faa Kløer som muligt, d. e. mindske Seilet saa lidet som muligt. Han kappes da med Stormen, hvem af dem der skal blive Mester. Deri kjender man det gamle Vikingeblod, man mindes Frithiofs Wikingabalk:

»När det stormar med magt, hissa seglan i topp,
Det är lustigt på stormande haf:
Låt det gå, låt det gå: den som stryker, är feg,
Förr'n Du stryker, gå heldre i qwaf.«

Dog naar Nordlændingen har Passagerer ombord, viser han større Forsigtighed. Og fører han sin Præst med sig, da sætter han altid en Klo for Præstens Skyld. „Er Du ræd?“ spørger han ofte, naar man stiger ind i hans Baad, men man gjør da bedst i at vise den største Koldsindighed. En Præst havde lagt Mærke til, at Nordlændingen, der førte ham, ingen Klo satte op, skjøndt det blæste stærkt. Præsten sagde Ingenting, men kastede et Par Gange et prøvende Blik udover Søen.

„Er Du ræd?“

„Nei jeg seer blot efter, hvor langt jeg har at svømme i Land."

Strax satte den Anden en Klo op, for han kunde ikke svømme. Der er ikke en eneste Nordlænding, som kan svømme. Kæntrer Baaden, og de faae ikke strax fat i den, saa gaae de tilbunds som Graasteen. Vandet er nemlig for koldt til, at de kunne lære at svømme (det er om Sommeren sjeldent mere end 8 eller 10 Grader). Heller ikke bryde de sig stort derom: „det forlænger kun Pinen," sige de, „skal man drukne, er det bedst at gjøre det strax." Følgen heraf er, at der hvert Aar gaae ikke faa Menneskeliv tabt ved Vinterfisket under Lofoden og Finmarken.

Aften Kl. 11.

Det bliver prægtigere og prægtigere! Fjeldene reise sig i spidse Pyramider og antage forunderlig phantastiske Former. Sneen dækker dem, et mildt dæmpet Rosenskær indhyller dem i sit magiske Lys, under dem strækker sig det mørkeblaa Hav. Det er, som seilede vi i en fortryllet Verden!

Morgen Kl. 1.

Netop ved Midnatstide passerede vi Polarcirkelen og ere nu i Polarregionen. Solen stod bag Skyer, saa vi kunde ikke afgjøre, om det var Midnatssolen eller ikke. Til Venstre havde vi Hestmanden, en Klippe, der er formet, som en Rytter til Hest, iført en lang Kappe, der slæber henover Hesteryggen — deraf Navnet. Netop over den gaaer Polarcirklen. Til Høire laa en lille flad Holme, hvorpaa en Deel Edderfugle løb frem og tilbage. Det var Midnat og dog lyst som den klareste Dag — og nu ere vi i Polarzonen, hvor vi ikke længer have Nat, men Solen skinner alle fireogtyve Timer.

— Klokken er Eet, nys brød Solen frem af Skyerne og skinner i al sin Glands; jeg er træt og vil gaae tilkøis, nu kan jeg jo ikke længer sove om Natten, for der er ingen Nat mere — nuvel, saa faae vi sove om Dagen.

Udfor Bodø d. 1 Juli.

Da Skibet lagde an her for at losse og tage Varer ombord, benyttede jeg Leiligheden til at gaae i Land. Det var atter klart Veir med Solskin og Sommervarme. Jeg har været usædvanlig heldig med Veiret, overalt hvor jeg kommer frem, faaer jeg at høre, at de have havt Kulde og uafbrudte Storme lige indtil d. 28 Juni, netop den Dag, da jeg forlod Trondhjem, saa slog det paa een Gang om og blev Sommer. Een Fordeel heraf har jeg, nemlig at Sneen, der ellers altid pleier at være borte ved Midsommertide, nu dækker Bjergene overalt og danner den skjønneste Modsætning til det blaae Hav og det friske Grønne, som spirer op.

Jeg gik en halv Miils Vei ind i Landet, for at see, hvorledes der saae ud. Det var ligesaa deiligt, som seet fra Fjorden. Paa Markerne stod yppigt Græs og Byg, der endnu var ganske grøn, bagved reiste de hvide Sneefjelde sig, til den anden Side saaes en skinnende Lysstribe, det var Fjorden. Landskabet gjorde et lignende Indtryk som et Alpeplateau, jeg kunde gjerne troe, at jeg var kommen op paa Høialperne i Schweiz, Luften var ligesaa reen og frisk som der, det var den samme Modsætning mellem den hvide kjølige Snee og den varme Sommersol, kort det var den samme rene, høie Skjønhed, der er mig saa uforglemmelig fra Schweizeralperne.

Inde i Kirken traf jeg Præsten ifærd med at læse med Confirmanderne. Læsningen var netop færdig, og saa fulgtes jeg med Præsten ind i Præstegaarden. Endnu i Døren vendte

jeg mig om og betragtede det udmærket vakkre Fjeldlandskab, jeg havde for mig. Forøvrigt befandtes i Præstegaarden to gamle Værelser med Malerier paa Væggene fra det forrige Aarhundred. I disse to Værelser havde Louis Philippe boet, da han som Landsflygtig var tyet op til Nordlandene. Fremdeles var der et Egebord, der vistnok havde mere end to Aarhundreder paa sin Bag og saae ud til at kunne bære et Par Aarhundreder endnu uden Anstrængelse.

Mere end disse Nariteter interesserede det mig at faae lidt at høre om de kirkelige Forhold. Bodø Præstegjæld er 10 (norske) Qvadratmile stort og tæller 5000 Sjæle. Trods den store Udstrækning er Præsten ene om at bestyre det og har ingen Medhjælper. Han kan derfor kun sjeldent være tilstede ved Begravelserne, disse foretages da af Menigheden selv, og der rammes en Stolpe ned over Kisten. Naar Præsten da kommer ved Leilighed, bliver Stolpen trukken op, og saaledes kan Præsten komme til at kaste Jord paa Kisten. Nøddaab forrettes dog kun sjeldent, man bier i Reglen dermed, indtil Præsten kan komme. Confirmandunderviisningen er betydelig indskrænket, om Vinteren kan den slet ikke holdes, om Sommeren finder den Sted i otte Uger, men saa læses der ogsaa 6 Timer daglig. De blive da indqvarterede i Gaardene nærmest Præstegaarden. Andre Steder (f. Ex. paa Lofoden) indqvarteres Confirmanderne i selve Præstegaarden, men føre da selv Madforraad med sig. Skoleunderviisningen drives meest ved Omgangsskoler: d. e. Skolelæreren drager om fra Sted til Sted og samler Børnene om sig, idet han da gjerne bliver 6 à 7 Uger paa hvert Sted. For den øvrige Deel af Aaret maae Forældrene selv undervise Børnene, men gjøre det ofte med Flid og Omhu. Kun et Par faste Skoler ere oprettede.

Nordlændingene ere flittige til Kirkegang, skjøndt de ofte have baade lange og besværlige Kirkeveie. Om Sommeren komme de sædvanligt tilsøes i deres Baade, og der kan da gaae et Par Dage med til Kirkegangen. Allerede Fredag Aften maae de ofte begive sig paa Veien og seile eller roe hele Lørdagen for Søndagmorgen at kunne være ved Kirken. Hjemreisen tager da ligesaa lang Tid. Men ved disse Kirkereiser faae de tillige talt med hverandre og afgjort deres indbyrdes Forretninger. Om Vinteren gaaer det raskere: naar Sneen ligger dyb og tæt over Bjerge og Dale, komme de farende paa Skier, baade Mænd og Qvinder, mangen Gang Præsten med.

Formiddag Kl. 2.

O Captain, hvad er dog dette,
Som saa skinnende frembryder,
Hist hvor Himlens Grændse flyder
Sammen først med Havets Slette?
Mon det er den blanke, lange
Aasryg af et Skybjerg, dalet
Under Horizontens Bryn?
O saa hvid er ingen Sky!
Men maaskee
Nybrudt Isflag, dækt med Snee,
Reen og ny,
Stormforslagen ifra Polen,
Vender friske Brud mod Solen?
Eller mon det være kan
Nye Haves Fraadebelte,
Grændsebølger, som fremvælte
Fra atlantisk Ocean?
Eller mon det skulde være
Falske Svaners Liniehære?
Da de nok i Horizonten
Sammen vil formere Fronten;
Men paa første Varselsskrig
Al Armeen
Flux igjen adspreder sig
Som i Hvirvelvinden Sneen.

Skulde Verdens Grændsesnor,
Havets Grændselinies Række
For de evige Seiladser
Skabt af sølvhvidt Perlemor,
I hiint Straalende sig strække?
Er det Himmelens Paladser,
Frie Aanders lyse Hjem,
Som i Vest sig hæver frem?*)

„Det skinnende Hvide, som De seer der borte i Vester, er Lofodens Sneebjerge, der glindse i Sollyset. Men der vil gaae nogle Timer, inden vi komme derover, thi først skulle vi over den brede Vestfjord. Vær De glad, at det er stille Veir idag, thi blæser det op fra Sydvest, og Atlanterhavet sætter sine Søer herind, da kan De troe, man kan faae en deilig Vippetour.“

Aften, Kl. 9.

Vestfjorden var saa blank som et Speil, der var ikke mindste Bevægelse i den. Havet laa og dovnede sig i Solskinnet. Jeg gik ned og dovnede mig i min Køie: da jeg atter kom op paa Dækket, vare vi inde under Lofoden. Nu seile vi under den. Uhyre Klippemasser hæve sig steilt op af Havet i vilde sønderrevne Former. Som vældige Kæmper fra Urtid rage de lodret op over vore Hoveder, jeg vover neppe at drage Veiret, naar jeg seer op imod dem, det er, som kunde de i næste Øieblik styrte ned over os og knuse os. Den øvre Deel af disse vældige Fjelde er dækket med Snee, i den nedre Deel stikker den nøgne Steen frem, kun hist og her sees lidt sparsomt Grønt.

---

*) Wergeland, den engelske Lods.

Saa storartet vilde disse Naturomgivelser ere, saa lystigt og fornøieligt gaaer det til her paa Skibet. Her er en Kommen og en Gaaen af Passagerer, som var man i en Selskabssal. Dampskibet betragtes som en Slags Omnibus, man farer et Stykke med og saa lader man sig sætte af igjen, thi vi lægge an ved en utallig Mængde Anløbssteder. I Bodø havde der været Valgmøde til Storthinget, nu kom Valgmændene ombord for at reise hjem med Dampen til Lofoden og Senjen. Der var Præster, Skolelærere, Handelsmænd, Bønder; jeg passiarede med dem, gik fra den ene til den anden, de fortalte mig om de mærkelige Livsforhold heroppe, jeg fortalte dem til Gjengjæld om Danmark. Flere af dem havde været dernede og omtalte det med megen Kjærlighed, men for en politisk Skandinavisme var Ingen af dem stemt. Jeg havde stor Glæde af at tale med dem, jeg fandt hos dem den samme Ligefremhed, Oprigtighed og Naturfriskhed, som jeg har fundet hos de fleste Normænd.

Men hvor kan der leve Folk paa disse golde Klipper, dette vilde Hav?

Ja det gaaer Lofoden, som det gaaer det øvrige Norge: det Vildeste og Goldeste vender udefter. Længere inde paa Lofodens Øer ere ganske gode Græsgange, hvor de drive deres Qvægavl, skjøndt denne rigtignok kunde drives betydeligt bedre. Her som i Nordlandene og en stor Deel af Norge holder Bonden paa den saakaldte Sultefodring, d. e. han holder flere Creaturer, end han har Føde til. Paa en Græsgang, der kun kan ernære fire Køer, holder han sex Køer o. s. fr. Ofte er Qvæget da i den allerusleste Tilstand af Magerhed og Elendighed. Der er skrevet og ivret meget derimod, Eilert Sundt har i sine Folkeskrifter søgt at oplyse Bonden om, at han staaer sig bedre ved at holde tre gode Køer end fem usle Køer,

men det er vanskeligt at faae ham overbeviist derom, thi den norske Bonde holder ligesaa seigt paa det Gamle som den danske Bonde. Forøvrigt drives der lidt Kornavl heroppe, det vil sige Byg, som saaes i Mai eller Juni og høstes i August: Sommersolen, der skinner baade Dag og Nat, driver Alting hurtigt frem. Ogsaa haves gode Kartofler.

Men det egentlige Hovednæringsmiddel er dog Fisk, og dette haves da ogsaa i saadan Mængde, at det store Verdensmarked kan forsynes dermed. Det store Vinterfiske falder mellem Januar og April, i denne Tid staaer Torsken i uhyre Stimer ind under Lofoden, være sig nu for at yngle eller for at undgaae sine Forfølgere ude i Havet, thi dette Punkt er ikke tilstrækkeligt oplyst. Men om de uhyre Masser af Fisk, der stime ind under Kysten, gjør man sig ingen Forestilling i Danmark. De komme saa tæt, at stikker man en Aare ud, bliver den staaende opreist, trængt af Stimerne. Man formeligt skovler dem op fra Havet i Tøndeviis. Havet bliver til et uhyre Forraadskammer, man behøver blot at stikke Hænderne ned i det, saa faaer man dem strax fulde.

Ved denne Tid strømmer da alle Norges Fiskere lige fra Bergen og op til Finmarken sammen under Lofoden. Man regner, at der i Vintermaanederne samles heroppe henved 20,000 Fiskere — det er en heel Hær! Et frygteligt besværligt Liv føre disse Mennesker. Det er midt om Vinteren, da Stormene ofte rase med en forfærdelig Heftighed. Mange Menneskeliv gaae ogsaa til Spilde, og under det stille klare Vand, hvorover vi nu seile, sover mangen brav Fisker den evige Søvn, indtil den Time kommer, da „Havet skal afgive sine Døde“ (Joh. Aab. 20, 13). Dog ikke nok hermed, men ogsaa paa Land føre de et kummerligt Liv, de opføre nogle Træhytter, og der indlogere de sig ligesaamange som de kunne

rummes, saa de ofte ere pakkede lige saa tæt i disse Skuur som Torskene i Kurvene og Tønderne. Man tænke sig dem her i deres vaade Klæder, gjennemblødte af Søvandet, og saa Stanken af de afskaarne Fiskehoveder og Tranlugten, Alt det spærret sammen i et lille kvalmt Rum — jo det maa være strængt at gaae paa. Og som det jo gjerne pleier at skee, Fiskerne selv have det ringeste Udbytte, thi Hovedfortjenesten tilfalder de store Handelshuse i Trondhjem og Bergen, der forsyner Verdensmarkedet med Fisk.

Et enkelt Aar kan det hænde, at Stimerne udeblive eller kun komme i ringe Antal, da er der stor Nød. Slaaer Fisket feil i Norge, da er det lige saa stor en Ulykke, som naar Høsten slaaer Feil i Danmark.

Men det skulde være Moro at komme herop engang ved et saadant Vinterfiske og see det mangfoldige Liv, som da rører sig, see de hvide Seil, som dække Havfladen saa langt Øiet rækker, see de uhyre Masser Fisk, som drages i Land og al den travle Virksomhed med at tilberede dem. Nu seer jeg kun hist og her et opstillet Stillads, der har været brugt til at tørre Fisken paa, eller en enkelt Fiskerbaad ude paa Havet, der pilker lidt Smaafisk, men det er kun svage Skygger af Vinterfiskets bevægede Travlhed.

Midnat.

Midnatssolen skinner, men jeg kan ikke see den selv, thi den staaer skjult bag Fjeldene mod Nord, men jeg seer dens klare skinnende Lys udbredt over Alt. Vi komme netop forbi et mægtigt Fjeld, der hæver sig til en uhyre Pyramide. Sneen glittrer i Midnatssolens kjølige Lys. Havet er blikstille.

Morgen Kl. 3.

Alle Passagererne listede efterhaanden til Køis; tilsidst gik jeg ganske alene frem og tilbage paa Dækket. Jeg kunde ikke løsrive mig fra den vidunderlige Herlighed, der omgav mig. Ogsaa ventede jeg at see et Par Iisbræer, som vi snart skulle komme forbi.

Men mine Øine falde sammen af Træthed, saa faaer jeg ligesaa godt gaae ned og lægge mig.

Søndag den 2den Juli.

Et prægtigt Morgenskue ventede mig, da jeg kom op paa Dækket — vi vare i en bred Fjord, hvor de hvide Sneebjerge til begge Sider indfattede det dunkelblaae Hav i en skinnende Ramme. Hvilken Friskhed og Skjønhed!

Solen brændte varmt, Solseilet blev sat op: jeg trak Snorre frem og læste om Thore Hund og hans Færden paa disse Kanter af Landet.

Passagererne komme og gaae i idelig Omskiftning. Nu samle vi sammen til et Storthingsvalgmøde oppe i Hammerfest. Ligesom Naturlivet drives frem med en overordentlig Hurtighed i den korte Sommer, hvor Solen skinner baade Dag og Nat, saaledes ogsaa Aandslivet. Om Vinteren ligger man mere eller mindre i Dvale, Hver er bunden til sit Sted, men om Sommeren flyver Alt ud, hvad der paa nogen Maade kan komme afsted; da afholdes alle mulige Møder, Valgmøder, Missionsmøder, Handelsmøder. Nordlandsdamperne danne Forbindelsen, de benyttes baade som Omnibus og som Børssal, ofte gaaer man ombord i dem blot for at træffe denne eller hiin, med hvem man har en Forretningssag at afgjøre. Alle ere meddeelsomme, de komme fra den lange Eensomhed, de trænge til at udtale sig. Ja om Finmarkspræsterne, der komme

dybt inde fra Finmarkens Ødemarker, fortæller Rygtet endog, at de i den Grad trænge til Udtalelse, at naar de mødes ombord paa Dampskibene, tilmaale de hinanden, hvormegen Tid Enhver skal have at tale i, for at Ingen af dem skal lide Uret ved at tale for lidt. Jeg føler mig særdeles veltilfreds ved al denne Selskabelighed og benytter Leiligheden til at erfare saameget som muligt om disse mærkelige Lande og Folk.

Et Par underlige smaae Skikkelser har jeg alt nogle Gange seet komme og forsvinde. De vare klædte i en eiendommelig Dragt, vare af en meget spinkel og uanseelig Figur, havde mørke stikkende Øine og et Physiognomi, der er ganske forskjelligt fra de brede kraftige norske Ansigter. Det er Finner eller Lapper. Snart haaber jeg at faae flere af dem at see.

Eftermiddag Kl. 7.

Stort Hallohraab af Englænderne! jeg ilede til forat see, hvad der paa Færde. Det var en Hval, men den var allerede borte, da jeg kom. Snart efter mødte vi et Par andre. Jeg saae de hvide Vandsøiler sprøite i Veiret som Springvand. Een af dem kom os temmelig nær, jeg saae den hæve det svære Legem et Stykke op af Havet, det saae ud som en Klippeblok, men sank strax efter igjen.

Det er den vilde Nordkaper. Den er meget mindre end Grønlandshvalen, men overordentlig kraftig. Den er kun lidet tranrig, men saare muskuløs og ikke god at komme i Kast med, hvorfor den faaer Lov at gaae i Fred. Man fortalte om en Normand, der for et Aarstid siden var falden paa at jage den. Han førte et lille Dampskib og skød Harpuner ud af et Slags Kanon. Saa hændtes det, at han harpunerede en Hval, som da strax stak til Bunds. Han satte Damp op og gik i modsat Retning for at trække Hvalen efter sig, men Hvalen var stær-

kere end Dampen. Saa satte han Seil op, men Hvalen rasede ustyrligt fremad, og skjøndt Skibet strittede imod med Hænder og Fødder ɔ: med Damp og Seil, kjørte Hvalen dog afsted med det. Det blev en farlig Fart, men Manden erkjendte snart, at han ingen Poseidon var, som kan kjøre med Hvaler og Søuhyrer, saa kappede han Touget og lod Hvalen stryge.

Stundom hændes det, at Hvalen løber ind i en af de mange snævre Fjorde, hvor den ikke kan vende om, thi den kræver ligesom et Linieskib stor Plads for at vende sig. Den bliver da ved at gaae fremad, indtil den tilsidst løber paa Grund. Nu gjør den en frygtelig Alarm, pidsker Vandet i eet Skum med sin Hale, medens den river sig tilblods paa de skarpe Klippestykker, saa hele Fjorden tilsidst er Blod og Skum. Omsider arbeider den sig til Døde, men dette kan staae paa et Par Dage. Den, som først kommer til og finder den, ham tilhører den, og det er et godt Fund, thi slig en Hval anslaaes til en Værdi af c. 1000 Specier.

Morgen Kl. 7.

Landet begynder at blive frugtbarere, vi komme hyppigt forbi grønne Enge, vi see mange Huse og Bøndergaarde. Af og til see vi Birkeskove, der tage sig herligt ud mod de hvide Sneebjerge, belyste af Midnatssolen.

Inat fik jeg Midnatssolen ret at see, thi der var ingen Fjelde, som skjulte den. Lys og klar straalede den paa den fuldkommen skyfrie Himmel og spredte sit milde dæmpede Skær over Land og Hav. Det er en egen Fornemmelse: man kan ikke frigjøre sig fra den Tanke, at Solen maa gaae ned, som man ellers altid er vant til. En Tid lang synes den at staae uforandret paa samme Plet, man venter og venter: nu — nu — nu forsvinder den — men nei, paa een Gang sees den atter

at hæve sig og skride opad paa Himlen og straale med fornyet Glands: Aften og Nat kom ikke.

Skal jeg sige Godnat eller Godmorgen? Det faaer være ligegodt, Resultatet bliver, at jeg gaaer tilkøis.

Mandag den 3die Juli. Udfor Tromsø.

Da jeg imorges kom op paa Dækket, laae vi udfor Tromsø. Det var et fuldstændigt Polarlandskab. Rundtomkring Bjerge, dækkede med Snee: et stort tremastet Skib tegnede sig skarpt af mod dem. Jeg var et Øieblik til Mode, som om vi allerede vare komne heelt op til Spitsbergen. Inde ved Bryggen laae mindre Skibe, flere af dem førte russisk Flag.

Da Skibet blev liggende her hele Dagen for at losse og indtage ny Ladning, gik jeg i Land for at opsøge forskjellige Mænd, til hvilke jeg har Breve og Hilsener.

Alle Husene i Tromsø ere Træhuse, flere af dem ere dækkede med Grønsvær, der spirer frodigt, saa at der oppe paa Tagene findes hele „hængende Haver". Adskillige Finner dreve om i Gaderne i deres Skinddragter. En Kjøbmand, som jeg besøgte, traf jeg i ivrig Samtale med en russisk Skipper. Saaledes er jeg da atter naaet hen til en af Europas Udkanter, hvor Sprogene og Folkeslagene blande sig i den underligste Forvirring, hvor Nutidens Culturfolk og Fortidens Nomadefolk, der har bevaret Sæder og Skikke fra Fædrenes Dage heelt op i den graae Oldtid, boe Dør om Dør.

Hvor jeg aflagde Besøg, blev jeg modtagen med stor Hjertelighed. Jeg har længe gaaet i Uvished, om jeg skulde ende min Reise i Altenfjord (tæt ved Hammerfest), eller om jeg skulde fortsætte den med et nyt Dampskib heelt Norden om Landet indtil Vadsø. Jeg kunde da have den Glæde at passere Nordkap og muligviis gjøre en Tour ind i Østfinmarken.

Man har imidlertid bestemt fraraadet mig denne Reise. Den kan være temmelig besværlig, eftersom den for største Delen gaaer i rum Sø, ikke i en Skærgaard, som hidtil. Nordkap er vanskelig at naae hen til, da Dampskibet ikke lægger an her, man maa da tage aaben Baad, hvilket er bekosteligt, ofte meget besværligt, og naar man da omsider naaer Nordkap, indskrænker Glæden sig til den temmelig tarvelige Nydelse, at man har været der, at man har staaet paa Europas nordligste Pynt — ja ikke engang den Glæde har man, thi Nordkap er ikke Europas nordligste Spidse, men det er Nordkyn, en lav Odde, der rager ud i Havet, men ikke har den ydre Anseelse som Nordkap, hvorfor den har maattet, skjøndt med Urette, vige Pladsen for det sidste. Hvad endelig Østfinmarken angaaer, da kan dette være meget interessant at bereise ved Vintertide, naar man i en Slæde med Rensdyr farer hen over de uhyre Sneemarker, der oplyses af flammende Nordlys, og naar Finnerne ere i fuld Virksomhed med deres Rensdyrsbedrift. Men om Sommeren ere alle Finnerne borte med deres Hjorde, de ere deels dragne til Sverrig, deels ned til Fjordene og Øerne, Landet er saagodtsom øde, og man har stor Vanskelighed med at faae Skyds. Summa Summarum: den paatænkte Reise vil koste mange Penge og megen Besvær og kun give ringe Udbytte. Saa har jeg opgivet den og vil heller anvende min Tid og mine Penge paa Tromsø og Nordlandene, hvor jeg venter adskilligt mere Udbytte.

Om Eftermiddagen førte man mig over paa den anden Side af Sundet for om muligt at vise mig en af de store Rensdyrshjorde. Man havde dog ikke stort Haab om, at det vilde lykkes, thi formedelst den lange Vinter ere Finnerne først for nylig ankomne og have ikke bragt deres Gammer (ↄ: Hytter) i Orden; Hjordene ere endnu oppe i Fjeldene. Vi traf strax

en Fin, som bekræftede Rigtigheden heraf, men meente, at han dog nok kunde skaffe os nogle Rensdyr fat, om vi vilde følge ham. Samtalen blev ført paa Finsk, der for mig lød som Mesopotamisk, men en af mine Ledsagere, der i flere Aar havde været Præst i Kautokeino, talte det saa flydende let, som om det var Norsk. Vi tiltraadte Vandringen op ad Bjerget, Finnen gik foran, støttende sig til sin lange Stok, men med en Sikkerhed og Raskhed, der vidnede om, at han havde vandret mange, mange Mile over uveisomme Bjerge. Lige i Hælene paa ham fulgte hans gule Hund med spidst Hoved og spidse Øren. For os Andre gik det ikke saa let, Opstigningen var temmelig brat, Jorden var opblødt af den smæltede Snee, og mangfoldige Smaabække rislede ned, som vi snart overskrede, snart søgte at omgaae. Solen stod ligeoverfor og brændte lodret paa den skraae Bjergflade, det var overordentligt hedt. Omsider fik vi Øie paa en Flok Rensdyr høit oppe over vore Hoveder, igjennem Kikkerten kunde jeg tydeligt see dem. Vi paaskyndede vor Gang, men Rensdyrene havde ogsaa faaet Øie paa os og fjernede sig nøiagtigt i samme Forhold, som vi nærmede os. Jeg pustede af Træthed og stønnede af Hede, men mine Ledsagere fortsatte Vandringen med ægte norsk Ihærdethed, og jeg vilde da ikke give mig. Omsider kom vi ogsaa Rensdyrene saa nær, at jeg tydeligt kunde see dem med blotte Øine; der saae ud til at være 30—40 Stykker, men saa toge de atter Farten. Jeg meente, at man med større Lethed kunde nærme sig vore vilde Hjorte end disse tamme Rensdyr. Hvorlænge denne besværlige Jagt kunde være fortsat, veed jeg ikke, men tilsidst indtraadte en naturlig Standsning derved, at jeg inden Aften skulde være tilbage paa Dampskibet, om jeg vilde videre fort. Saa besluttede vi at sende Finnen i Forveien for at fange et af Rensdyrene og føre det til os. Han travede

afsted, lidt efter saae vi Renerne løbe henover Sneen, Finnen bagefter — saa forsvandt de alle. En Stund stode vi og saae efter dem, men der var Intet mere at see, og saa tiltraadte vi Nedmarschen. Solen dalede stærkt, og vi maatte skynde os. Finnen meente jeg aldrig mere at see saalidt som Renerne, men de Andre antog, at om vi kun havde lidt mere Tid, vilde han nok komme til os, eftersom en Fin næsten aldrig forfeiler Rensdyret med sin Slynge. Men vente kunde vi ikke, vi maatte fort saa hurtigt som muligt. Paa een Gang hørte jeg et Raab: „der er han!" Ja ganske rigtigt — der kom han i fuld Fart med en smuk hvid Reen, om hvis Horn han havde kastet sin Slynge, og som strittede imod, men dog var nødt til at følge. Dyret blev ført hen til os, det bar Spor af tidligere at have været forspændt. Vi klappede det, og saa blev det løsladt og foer hurtigt til Fjelds igjen. Finnen fik sin Bakschisch, og saa bar det hurtigt nedover til Dampskibet, hvor jeg ankom i god Tid.

Aften Kl. 10.

Vi styre atter frem imod Nord. Ægte Polarlandskaber omgive os, sneedækte Bjerge omkring det dunkelblaae Hav, store Hvaler tumle sig forbi Skibet.

Morgen Kl. 2.

Atter inat skinnede Midnatssolen fuldkommen klar med sit rene lyse Skær. Nys kom vi forbi de store Iisbræer i Lyngenfjord, de glittrede med et grønligt spillende Skær i Nattens Sollys. Det saae næsten ud som Metalglandsen af de rige Aarer, der efter Sagnene skulle findes i Bjergenes Indre.

Tirsdag den 4de Juli.

Imorges gik vi en Tidlang udenfor Skærgaarden og kom ud i det aabne Ishav, hvor der var en Deel Søgang. Dog kom vi snart igjen i Læ af de mangfoldige Øer, som her findes, og Skibet fik atter sin tidligere rolige Gang.

Bjergene have her mistet de takkede, ofte vildt sønderrevne Pyramideformer, hvilke de havde i Nordlandene, og have mere afrundede Kupler, som i det sydlige Norge, hvilket berøver dem det maleriske Udseende. Ikke desmindre findes ogsaa her udmærket smukke Partier. Jeg forbauses over den Frodighed, som træder frem her i det yderste Norden, ofte komme vi forbi friske Græsdale, i hvis Midte baade Gaarde og Huse findes, bag hvilke Bjergene hæve deres Sneetoppe. Atter her kunde man da troe sig henflyttet i Schweiz' Alpedale.

Jeg har besluttet ikke at reise med til Hammerfest, hvor der ikke er Andet at see end selve Byen, der bestaaer af Træhuse ligesom Tromsø, og forøvrigt er omgivet af aldeles golde og nøgne Klipper uden mindste Træ eller Græsstraa. Derimod vil jeg gaae i Land i Altenfjord ved Bosekop, hvor der skal findes en for denne nordlige Bredegrad usædvanlig rig Vegetation. Der vil jeg da forblive et Par Dage, indtil Dampskibet atter vender tilbage fra Hammerfest.

Finmarken.

„Finmarken er et Land, som ligger saare høit oppe imod Nord. Der er meget koldt, thi Solen hæver sig kun om Sommeren lavt over Synskredsen paa Himlen. Aften- og Morgenrøde løber i Eet; og hvad der begynder og ender den lange varme Dag længer Syd paa og ligesom indfatter den i røde Guldbræmmer, det glimter her heelt mat og sørgeligt, paa det at Livet skal ikke plat forgaae. Derfor er ogsaa al Overflødighed af Væxter og Urter flygtet fra disse Enemærker; kun de magre Naaletræer, som nærme sig til Forsteningerne, voxe omkring paa de nøgne Fjelde, der den meste Tid ere bedækkede med Snee og Iis. Folkene her ere ogsaa heel smaae og sammensnærpede, og Rensdyret er af Fæ næsten det eneste, hvad der opliver den døde Natur. Den halve Deel af Aaret er Solen ganske ikke til Syne, og da er det kun nogle sære Strimer i Nord, der lyse med et mat Skin, ret ligerviis som Metalaarerne i de hule Fjelde. Thi hvad Landet mangler over Jordskorpen, det erstattes igjen fuldelig ved hvad der udi Bjergene befindes. Og er det ligesom den udvortes Natur vilde hentyde paa den Rigdom, der er udi Bjergene, da de have Udseende og Frændskab dermed, som de steenagtige Træer og metalstrimede Nordlys, om hvilke nyligen er mældet."

Denne Beskrivelse af Finmarken, hvormed Øhlenschlæger indleder Vaulundurs Saga, har altid gjort et stærkt Indtryk paa mig ved den forunderlige Stemning, som gaaer igjennem den. Nu er jeg selv kommen herop og kan see efter, om Skildringen er rigtig.

4de Juli, Aften Kl. 9.

Kysten saae temmelig øde ud, da jeg kom i Land fra Skibet. Nys omsummet af den megen Talen og Larmen var jeg nu paa een Gang ladet ganske ene og følte mig ikke ulig den, der er „kastet i Land paa en øde Kyst".

Foran mig laa Stationshuset, et simpelt Træhuus, hvis blanke Ruder skinnede i Sollyset. Der besluttede jeg at gaae op for at erfare, hvor Præsten boede.

Præsten var netop gaaet ombord paa Dampskibet for at deeltage i Storthingsvalget i Hammerfest. Det var mig et uvelkomment Budskab, jeg havde haabet af ham at kunne erholde adskillige Oplysninger om folkelige og kirkelige Forhold heroppe.

Heldigviis traf jeg et Par Forstmænd, der vare paa en Embedsreise heroppe. Da de hørte, at mit Ophold kun blev paa et Par Dage, meente de, at det var rigtigst strax at tiltræde en Vandring „for ikke at spilde Tiden". De tilbøde mig at føre mig til Elvebakken og Sandfaldet, jeg modtog med Tak deres Tilbud.

Vi lagde Veien gjennem en lille Fyrreskov. Ja den saae rigtignok ud, som om den laa paa Kanten af det yderste Norden — saa forknytte og forkrøblede vare alle Træerne. Snart vare de fladtrykte og havde antaget Form af Pinier, snart vare de afqvistede og havde kun beholdt en Klump Grene i Toppen, saa de saae ud næsten som Palmetræer — ilde

medtagne vare de af Vind og Menneskehaand. Forstmanden meente, at den sidste havde været den værste, han paastod, at der tidligere havde været store herlige Naaleskove med gode Mastetræer, men den skaanselløse Maade, hvorpaa man havde fældet, havde foraarsaget det nuværende sørgelige Udseende. Overhovedet udtalte han sig med stor Bekymring om den uhindrede Frihed til Skovhugst, som hersker i Norge, og meente, at om man ikke i Tide vilde skride ind med Love til Bedste for Skovtvangen, da vilde det see saare betænkeligt ud for de norske Skove inden ret lang Tid og dermed ogsaa for en af Landets vigtigste Indtægtskilder. Jo lettere Samfærdselsmidlerne ved Jernbaner og Dampskibe blive, desto større bliver ogsaa Udførselen af Tømmer; der hugges derfor nu i de skovrige Districter (f. Ex. Østerdalen) langt mere end tidligere; men vil man slet ingen Skranker sætte herfor, da ville engang selv de største Skove blive forvandlede til nøgne Heder.

Ikke desmindre, trods Fyrreskovens kummerlige Skikkelse, var det saa langt fra, at Landskabet bar Præg af at være et ultima Thule, at det tvertimod, som det i Øieblikket viste sig for os, havde en fuldkommen sydlandsk Charakteer. Dette blev foraarsaget ved den eiendommelige Belysning. Himlen, men fornemmelig Havet havde antaget en dyb dunkelblaa Farve, den samme, jeg saa ofte havde seet i Grækenland og Italien; hiinsides Fjorden viste Bjergene sig i et blaaligt Farvespil, medens alle Fremstaaenheder aftegnede sig skarpt mod den klare Himmel. Hvad jeg mange Gange havde lagt Mærke til, at nemlig Norge i smukt varmt Solskinsveir har en ganske anderledes sydlandsk Charakteer end Danmark — hvilket deels skyldes Bjergene, deels den klare Luft — fandt jeg nu bekræftet heelt oppe i Finmarken. Min Ledsager, der ogsaa havde været i Italien, gav mig Ret heri og tilføiede, at naar hans Venner

i Christiania spurgte ham, hvor han dog kunde holde det ud oppe i det øde, forladte Finmarken, da svarede han dem, at de skulde kun komme op at see, hvorledes han havde det, saa skulde de finde, at der var ligesaa smukt i Finmarken, som i Italien. Men det forstaaer sig, det er jo rigtignok ikke altid, der seer saaledes ud heroppe.

Efter en god Vandring kom vi til Sandfaldet. Det er en høi Skrænt ved Elven, der har sit Navn deraf, at Elven, som her beskriver en Krumning, har borttaget adskilligt af Jorden, saa at Sandet nu jævnt skraaner ned ad Skræntens Sider indtil Elvens Bred. Vi strakte os i det høie Græs, og saae udover Elven, der bugter sig i mange Snoninger mellem de frodige Enge, som vare begrændsede af Skove, der saae ud til at være større og anseeligere end den, vi nys havde gjennemvandret. Jeg var navnlig forbauset over, hvor høit og frodigt Græsset stod med en udmærket frisk, grøn Farve.

Talrige Myggesværme omsværmede os og voldte os ikke liden Meen. De danne en formelig Landeplage i Finmarken. Jeg tænkte paa, hvorledes jeg havde lidt af dem baade i Venedig og Ægypten, og hvorledes vi der altid sov under et Slags Telt af Bobinet, som blev slaaet over Sengen, forat holde Myggene borte fra den Sovende. Men slige Bequemmeligheder har man nok ikke heroppe, her hjælper man sig, som man kan.

Paa Hjemveien besøgte vi Elvebakken, en Landsby, der fornemmeligt er beboet af Qvæner. Vi gik ind i et af Husene, men traf kun en Kone hjemme, hun havde det fiirkantede Ansigt med de stærke haarde Træk, som ere eiendommelige for Qvænerne. Af hendes qvænske Sprog forstode vi ikke et Ord, men heldigviis kunde hun nogle norske Ord og bragte os paa

vort Forlangende noget sammenløbet Mælk og Fladbrød. Der saae fattigt ud hos hende, men reenligt og ordentligt.

Vi gik hjem ad en anden Vei gjennem Fyrreskoven, som her var tykkere og større. Sollyset glimtede paa Fjorden mellem Træerne.

Kl. 2 Morgen.

Nu har jeg seet Midnatssolen paa Land, og det var et ganske andet Syn end ude paa Skibet. Thi der var altid nogen Uro og nogen Bevægelse, men her var alt fuldkomment stille. Jeg gik op i den lille Fyrreskov mellem de forkrøblede Træer; jeg saae paa Solen, der som et matglødende Øie stod over den lave Bjergaas. Skyggerne vare saa underligt lange, ikke en Lyd rørte sig. Al Midnattens stille Høitidsfuldhed omgav mig, men derhos en Alvor, et stille Tungsind, der greb mig med uimodstaaelig Styrke. Som jeg nu stod og saae paa den matglødende Sol, de lange Skygger, som selv det mindste Græsstraa kastede, de smaae forkuede Træer, den fuldkomne Eensomhed og Stilhed, der omgav mig — da randt Digterens Ord mig i Hu: „Finmarken er et Land, som ligger saare høit oppe mod Nord" o. s. v. Jeg fandt dem nu saa træffende, som om han selv havde været heroppe og seet og beskrevet det.

Nu skinner Solen atter muntert, og det er høilys Dag. Jeg vil hænge min Reisekappe op for Vinduet for at lave mig lidt kunstig Nat herinde.

Onsdag den 5te Juli.

„Kan de see De smaa Stakke derovre?" spurgte Forstmanden mig imorges, da vi atter taltes ved.

„Det er vel smaae Brændestakke," meente jeg.

Den Anden lo: „nei det er Klipfiskestakke."

„Hvad for Noget — Klipfiskestakke?"

„Ja gaa over og see paa dem; det er nok Umagen værd."

Der var et Stykke Vei derover, men det gik langs Fjorden, og en lille Morgentour langs Iishavets Bredder falder just ikke hver Dag i Ens Lod. Jeg satte mig da i Bevægelse og kom derover. Jo ganske rigtigt, det var lutter tørrede Klipfisk, der vare stablede ovenpaa hinanden i smaa cirkelrunde Stakke. Jeg tænkte paa alle de Lørdagmiddager, som her laae opstablede foran mig!

Ogsaa under Finmarken drives et meget betydeligt Fiskeri ligesom under Lofoden og Vestkysten. Det er ligesaa farligt og besværligt; Fiskerne gaae i deres smaa Baade ud i det aabne Iishav ofte i stormfuldt Veir, naar Havet bryder haardt paa, og mangen brav Sømand lægger sig her til Hvile paa Havsens Bund. Fiskeriet under Finmarken begynder gjerne umiddelbart efter, at Fiskeriet under Lofoden er til Ende, saaledes at Fiskerne gjerne stævne op under Finmarken, naar de ere færdige under Lofoden. Finmarksfisket har i Aar været ganske godt, men det vilde have givet langt rigere Udbytte, om der havde været flere Fiskere. Man ønsker derfor meget en livligere Forbindelse. Nu hændes det ofte, at Fiskerne ligge og vente et Sted, hvor der ingen Stimer komme, medens samtidigt Fiskene indfinde sig i uhyre Masser et andet Sted, hvor der ingen Fiskere er. Faaer man da omsider sendt Bud til Fiskerne og disse ankomme til det angivne Sted, ja saa har Fiskene igjen forladt det. Dette kunde afhjælpes, om der blev bragt en Telegrafforbindelse i Stand, saaledes at der øieblikkelig kunde skikkes Bud, naar Fisken havde indfundet sig; og satte man nu tilmed nogle flere Dampskibe i Gang i Fisketiden, da kunde disse hurtigt bringe Fiskerne fra det ene

Sted til det andet, saa at Fisk og Fiskere kunne indtræffe samtidigt sammesteds, medens de nu ofte lege et Kispus med hinanden, der i al Fald for de sidstes Vedkommende er saare trættende. Man foreslaaer en Telegrafforbindelse mellem Lofoden, Tromsø og Finmarken, der kunde skikke Ilbud fra det ene Sted til det andet alt efter Fiskens Komme. Men en saadan Telegrafforbindelse modsætter atter Bergen og Trondhjem sig, med mindre den udstrækkes ogsaa til dem, da de ellers frygte, at Tromsø vil blive Midtpunkt for Fiskerierne og tilrive sig Hovedfordelen deraf. Men havde der været saadan Telegrafforbindelse og livligere Dampskibsforbindelse, da vilde Finmarksfisket i Aar have været langt større, end det nu er blevet.*)

Aften Kl. 1.

Efter en tidlig Middag fik jeg fat paa en Hest for at gjøre en Tour paa et Par Miil ind i Landet til en Bondegaard ved Navn Eiby. Her fik jeg Leilighed til at beundre den rige Plantevæxt, der for en saa nordlig Trakt ganske vist er i høi Grad overraskende. Fyr, Elletræ, Birk og Esp voxede i frodig Mangfoldighed, og derunder strakte et tykt og frodigt Grønsvær sig. Af og til aabnede en prægtig Udsigt sig over den brede Altenelv. Det Hele fremviste en Fylde og Overflod, som man ikke skulde have ventet heroppe i det øde

*) Udbyttet af de samlede Fiskerier under Norges Kyster angives for indeværende Aar (1865) saalunde:

I Lofoden er fisket omtrent	15	Millioner Fisk
i Finmarken — —	10	— —
i de romsdalske Vær —	6	— —
i de øvrige Vær tilsammen	1	— —
tilsammen	32	Millioner Fisk

(Aftenbladet for 20de Juni 1865.)

Finmarken. Til Mennesker saae jeg ikke stort, af og til kom jeg forbi et eensomt Huus eller en lille Gaard. Stundom saae jeg et Stykke Qvæg, der stod med Hovedet ned i en tyk Røg, der reiste sig fra en Dynge antændte Blade og Græs. Paa den Maade søger man at skaffe Dyrene Lindring for de talrige Myggesværme, som plage dem.

Eiby er en ganske eensomt liggende Bondegaard. Jeg traf Konen hjemme med Børnene, Manden var ude paa Arbeide. Neenligt og hyggeligt saae der ud derinde; Konen trakterede mig med Kaffe og Vafler. Hun fortalte mig, at hun og Manden vare for omtrent 20 Aar siden udvandrede fra Gudbrandsdalen og vare komne herop forat søge Erhverv: „de skildrede os jo Finmarken som et nyt Amerika!" Virkeligheden svarede rigtignok ikke hertil, de havde havt strængt Arbeide med at rydde Skoven, men dog slaaet sig taaleligt igjennem og fandt sig efter Omstændighederne ret vel.

— Paa Hjemveien aflagde jeg et Besøg hos en skotsk Stormand, Hertugen af Roxburgh, der opholder sig heroppe hver Sommer nogle Uger for at drive Laxefiskeri. Jeg forfeilede Veien og flakkede nogen Tid omkring, Klokken var omtrent ti, da jeg fandt Stedet, men heroppe kan man jo aflægge Besøg, naar det skal være. Jeg bragte en Hilsen fra Christiania og blev modtagen med megen Forekommenhed. Hertugen boer i et ganske simpelt lille Træhuus — jeg traf hans Søn og endnu en Englænder hos ham. Den sidste kjendte mig, vi havde reist sammen op paa Dampskibet. De førte mig strax ud i Kjøkkenet forat vise mig en meget stor Lax, som de havde fanget. Derpaa blev der budt mig Viin og Cigarer, de havde netop reist sig fra Middagsbordet, efter at være hjemkomne fra Laxefangsten. Samtalen blev ført i en Blanding af Norsk, Dansk og Engelsk. Hertugen talte nemlig Norsk og syntes

gjerne at tale dette Sprog; hans Søn og Englænderen talte Engelsk, og jeg talte Engelsk og Dansk imellem hinanden, som det bedst kunde falde sig.

Efter en Times Samtale brød jeg op, min høflige Vært fulgte mig paa Vei og færgede mig over Elven.

Det var henad Midnat, da jeg nærmede mig Stationshuset, men denne Gang fik jeg ingen Midnatssol at see, thi Himlen var overtrukken med Skyer, som i Nord havde et rødligt Skær, der hvor Solen skjulte sig bagved dem. Jeg saae hen paa den lille hvide Kirke, bag hvilken Fjeldet hævede sig, hist og her dækket af Sneemasser. Ikke et Menneske var at see, ikke en Lyd at høre, det var et eget Indtryk af Eensomhed og tungsindig Alvor. Atter tonede Digterens Ord mig igjennem Sjælen: „Finmarken er et Land, som ligger saare høit mod Nord." — Nei heroppe kunde jeg ikke trives, det føler jeg dog nok!

Torsdag d. 6 Juli.

Romerkirken har her som andensteds søgt at fiske i rørt Vande. De stærke religiøse Bevægelser, som i de senere Aar have fundet Sted, have ikke undgaaet dens speidende Opmærksomhed. Den har 1858 oprettet to Missionsanstalter heroppe, den ene paa Tromsø, den anden her i Alten, i Haab om, at det maatte lykkes den at bringe nogle af de vildfarende Sjæle tilbage til den enesaliggjørende Moderkirke. Dens Bestræbelser have dog ikke baaret synderlig Frugt, hvert Sted er der neppe vundet tyve Sjæle.

Jeg aflagde et Besøg hos den herværende Missionær, Monsieur Maesfranc. Hvorledes det er lykkedes ham at vinde sine 20 Sjæle, begriber jeg ikke, da han, skjøndt han

allerede har tilbragt flere Aar heroppe, kun høist ufuldkomment kunde Norsk. Med mig talte han Fransk, men var iøvrigt saare forsigtig i sine Udtalelser. Han fremtog et stort Album med alle Tidens berømmelige Personer og viste mig. Hver Gang jeg søgte at føre Talen hen paa hans Missionsvirksomhed heroppe, svarede han undvigende og tog strax fat paa Photographierne igjen: det var et neutralt Gebeet, hvor vi kunde mødes uden Fare. Omsider tog jeg Afsked og gik, ikke stort klogere end jeg var kommen.

Mere Udbytte havde jeg af mit Besøg i Kaafjord Kobberværk. Jeg seilede derover i en Nordlandsbaad. Værket drives af et engelsk Selskab, af hvis Medlemmer jeg for Tiden kun fandt een Herre hjemme, der modtog mig med megen Artighed og førte mig rundt i Værket. Dette saae iøvrigt ud som de fleste andre Bjergværker, vi gik eller kravlede, som Omstændighederne bøde det, rundt i en Deel underjordiske Gange, saae Arbeiderne ved deres smaae Lamper hugge de metalrige Stene ud, saae disse blive ført bort paa smaae Vogne, besøgte derefter Smæltehytterne — i Hovedsagen det Samme, som sees ved ethvert Bjergværk. Henved 200 Arbeidere ere sysselsatte her, næsten udelukkende Qvæner; Normændene kan man ikke faae til dette underjordiske Arbeide, selv om man betaler dem høiere — inden kort Tid forlade de det igjen. Qvænerne ere derimod nøisomme og udholdende Arbeidere, der ere velskikkede til denne Gjerning. Et Par Miner ere anlagde i Nærheden, hvor ogsaa de fleste Arbeidere ere Qvæner: i Alt finde 600 Arbeidere Beskæftigelse ved disse Bjergværker.

Bjergværkerne tilligemed de store Fiskerier afgive de vigtigste Erhvervskilder. Agerbrug drives kun lidet: Hvede kan slet ikke trives, derimod lidt Rug og helst Byg, hvilken sidste saaes sidst i Mai eller først i Juni, og høstes først i Sep=

tember (sidst i September falder allerede Snee); gode Kartofler haves. Ypperlige Græsgange findes, der fornemmelig benyttes af Finnerne, som hver Sommer søge ned til Kystlandet og Øerne med deres store Rensdyrhjorde. Her i Alten findes imidlertid ingen af dem, men jeg tænker at faae dem at see, naar jeg kommer tilbage til Tromsø, thi deromkring findes flere Horder af dem.

Vinteren i Vestfinmarken er ikke saa slem ved sin Kulde som ved sin Langvarighed. Tøveir er ikke sjeldent, i Gjennemsnit er Vinterkulden 8—10° R. Derimod i Østfinmarken, der ganske har Fastlandsklima, er Kulden langt strængere: i Kautokeino haves jævnligt 20—30° R. Men Vinterens største Pine er den lange Mørketid. I bjergrige Egne sees Solen slet ikke fra November til sidst i Januar. Er Veiret klart, vil der dog herske et mildt Dæmringslys fra Kl. 11—2 om Middagen, saa at man til Nød kan see at læse. Ofte haves pragtfulde Nordlys og deiligt Maaneskin. Men indtræffer Storm og Sneeveir, og Himlen bliver skydækket, da kan man i lange Tider famle i Mulm og Mørke og maa hjælpe sig ved kunstigt Lys. Til Gjengjæld skinner da Solen baade Nat og Dag i de 4 eller 6 Sommeruger.

— I høi Grad interessante ere de nationale og de deraf følgende politiske Liv i Finmarken. Tre Folk mødes, hver med sin udprægede Folketypus, Normænd, Finner og Qvæner.

Normændene komme herop deels under de store Fiskerier, deels bosætte de sig i Landet, deels ansættes de som Embedsmænd. Men de kunne ikke trives heroppe; de Sysler, som her skulle drives, tilfredsstille dem ikke, det fattige Land, det barske Klima og fremfor alt det lange Vintermørke knuger dem med et uudholdeligt Tryk. Embedsmændene længes alle herfra

og ere ikke langt fra at betragte den Tid, de tilbringe heroppe, som en Slags Forviisning til Siberien.

Langt bedre finde Qvænerne sig hjemme her. De indvandre aarligt i store Skarer fra Finland, hvor de høre hjemme. Naar Høsten slaaer feil og Hungersnøden staaer for Døren, da søge de op til Finmarken for at skaffe sig Erhverv deels ved Fiskerierne deels i Bjergværkerne eller paa anden Maade. De fleste vende dog atter tilbage ud paa Efteraaret. Da de ikke ere for godt vante i Hjemmet, stille de ikke store Fordringer og finde sig derfor veltilfredse her. De ere et kraftigt velbygget Folk, dygtige Arbeidere, nøisomme, udholdende, trofaste. Kaafjords Bjergværker drives som ovenfor bemærket næsten udelukkende af qvænske Arbeidere, der ere billigere og arbeidsommere end Normændene. Trods alle disse gode Egenskaber ere Qvænerne ikke vel lidte. De skildres som stridige og stive, holde stærkt paa deres Sprog og deres Fædrelands Skikke. I dette Sidste tør maaskee den egentlige Grund søges til Normændenes Uvillie mod dem: det er en skjult Skinsyge. Qvænerne blive nemlig ikke Normænd, de slutte tæt sammen, og om de end lære Norsk, bevare de dog imellem sig indbyrdes deres qvænske Sprog. Hvert Aar blive Indvandringerne større — i Aar ere henved 500 indvandrede. Rigtignok vender Størstedelen af disse hjem igjen, men nogle blive dog altid tilbage og ved deres nøie Sammenslutning danne disse et Folk i Folket, en Stat i Staten. Saa stærkt er dette Sammenhold, at hvor Normænd og Qvæner gifte sig, er det ikke Qvænen som lærer Norsk, men Normanden som lærer Qvænsk.*) Normændene erkjende selv, at Qvænerne ere

*) Stiftsprovsten paa Tromsø fortalte mig, at han engang havde reist med tre Normænd, som talte Qvænsk sammen; paa hans Spørgsmaal, hvorfor de talte dette Sprog, fik han til Svar: „Aa det er saa let“.

langt mere skabte for Finmarken og Finmarken atter for Qvænerne, end som Tilfældet er med dem selv. Nu ere Qvænerne vel altfor ringe og afmægtige til at kunne formaae Noget mod Norge, men bagved Qvænerne staaer et stort „stammverwandtes" Folk, der muligviis ved Leilighed kunde faae i Sinde at antage sig deres Sag: det er Rusland.

Finmarkens egentlige Beboere ere Finnerne eller Lapperne. Disse have ikke alene som Qvænerne deres eget Sprog, men ere ogsaa i Udseende, Klædedragt og Levemaade aldeles forskjellige fra Normænd og Qvæner. Finnerne ere meget smaae Folk med sorte Haar og sorte Øine, muntre, godmodige, barnlige. De ere yderst haardføre, kunne taale alle det barske Veirligs Omskiftelser, ere dertil snilde og fingerfærdige, mange af dem ere udmærkede Haandværkere, særligt Baadebyggere og Smede. Iøvrigt have de bevaret deres Sprog, Udseende og Leveviis uforandret fra Oldtiden, og den Skildring, som de gamle Sagaer og Fortællinger give af dem, passer paa dem endnu den Dag idag. De dele sig i tre Arter: Fjeldfinner, Elvefinner og Søfinner. Fjeldfinnerne ere den egentlige Stamme; de to andre ere egentlig forarmede Fjeldfinner, der have mistet deres Reenhjorder og derfor maae ophøre med deres omflakkende Nomadeliv. De tage da helst Bolig ved Elvene eller ved Kysten og ernære sig af Fiskeri eller lidt Agerbrug.

Men Fjeldfinnerne ere de egentlige Finner. De ere Høinordens Beduiner, der Aar efter Aar foretage deres milelange Vandringer over Fjeldørkenerne. Deres Reenhjorde ere deres Eet og Alt paa denne Jord, efter Renernes Antal tælles Mandens Rigdom. Derfor kjender Fjeldfinnen ogsaa sine Rensdyr, blandt tusinde opdager han strax, om der mangler blot eet. Mister han sin Reenhjord paa een eller anden Maade, da maa han enten tage Tjeneste som Hyrde hos en

anden Fin, eller han bliver Elve- eller Søfin. Rensdyret er det, som tvinger Finnen til at blive Nomade: det er ikke Finnen, som driver Rensdyret, men det er Rensdyret, som driver Finnen. Om Sommeren bliver der nemlig alt for hedt oppe paa Fjeldenes Høisletter, Myggene plage desuden Rensdyrene for stærkt, tillige trænge de til nye Mosstrækninger og Græsgange. Saa begynde de at søge ned ad Kystlandet til, hvor der er køligere, og hvor de tillige kunne bade sig og drikke Søvand, hvad de siges at ynde. Man kan da see dem i store Skarer svømme om i Ishavets mange Sunde og Stræder med Hovederne og de grenede Horn løftede over Vandet, saa de see ud som en svømmende Skov.

Fjeldfinnerne ere et ægte Nomadefolk, de have ingen historiske Erindringer, ingen udpræget Nationalbevidsthed. Alle deres Ønsker gaae ud paa at have fri Adgang til Græsgangene for deres Rensdyr, at de uhindret kunne vandre frem og tilbage mellem Bjergene og Havet. Er dette Tilfældet, saa er det dem forøvrigt den ligegyldigste Ting af Verden, om Kongen af Sverrig-Norge eller Keiseren af Rusland eller Keiseren af China hersker over dem. Men i de senere Aar er Fjeldfinnernes Vandrefrihed bleven indskrænket i flere Henseender. For det Første have bestandigt flere Normænd bosat sig i Finmarken, og her opstaae da mangehaande Rivninger mellem de fastboende Normænd og de omvankende Finner. Men langt farligere for Finnerne ere de politiske Forandringer, som have fundet Sted. Som et Vandrefolk maae de have Ret til at overskride Grændsen mellem Norge og Sverrig. Dette blev ogsaa anerkjendt i en Traktat, som 1751 blev afsluttet mellem den dansk-norske og svenske Regering, ifølge hvilken norske Finner og svenske Lapper skulde have gjensidig Ret til at gaae over Grændsen. Men 1809 fik begge en ny Nabo, nemlig

Rusland, der i dette Aar erholdt Finland. Blandt Andet kom Rusland herved i Besiddelse af en Landtunge, der skyder sig op i svensk Lapmarken. Baade norske og svenske Lapper bleve nu nødte til at vandre over russisk Territorium, men 1852 udstedte Rusland en Erklæring, hvorefter det blev forbudt alle fremmede Finner at vandre over dets Landstrækning; hvor man fandt dem, bleve deres Rensdyr nedskudte. Dette er et Dødsstød for mange af de norske og svenske Lapper, thi disses hele Tilværelse er betinget af deres Vandringer. Det Eneste, Norge formaaer at gjøre herimod, er til Gjengjæld at forbyde de russiske Lapper deres tidligere Adgang til de norske Fjorde og Fiskerier, hvorved atter disse ere udsatte for at døe af Hunger. Men hvad bryder Rusland sig om, at et Par Tusind af dets Indbyggere døe af Hunger?

Men, vil man spørge, hvad Interesse kan Rusland have af at forbyde de norske og svenske Finner eller Lapper deres Vandringer? Ingen anden end den at tilveiebringe saamegen Misfornøielse og Utilfredshed mellem Finnerne, som det er muligt. For disse beroer jo Alt paa, at de have fuld Vandrefrihed. Rusland har nu forhindret dette, og naar Finnerne klage herover, saa forestiller Rusland dem, at hele Ulykken ligger deri, at ikke alle Finnerne staae under russisk Herredømme, thi i saa Fald kunne de frit vandre, hvorhen de ville. Finnerne, hvem det som sagt er ligegyldigt, hvem der hersker over dem, naar de blot kunne have uhindret Vandrefrihed, sukke da nu efter at komme under russisk Herredømme. Saaledes undertrykker Rusland Finnerne ene og alene for bagefter at have den Glæde at optræde som deres Befrier. Den samme Comedie have vi jo ogsaa seet opføre andetsteds.

Men, vil man atter spørge, hvorfor kan det være Rusland saa magtpaaliggende at erholde Finmarken? Det har dog

øde og vildt Land nok og trænger ikke til mere. Det er heller ikke Landet, hvorom det er Rusland at gjøre, men Vandet. Man veed, hvor haardt Rusland har kæmpet for at skaffe sig Adgang til Østersøen. Men de russiske Østersøhavne ere spærrede af Iis til langt ud paa Foraaret. Paa den Tid, hvor den europæiske Krigssaison gjerne begynder, kan den russiske Flaade ikke komme ud. Nu findes der oppe i Finmarken en ganske fortrinlig Fjord, Lyngenfjord, der er rummelig og dyb nok til at rumme en heel Krigsflaade, og som tilmed har det Gode, at den aldrig fryser til om Vinteren, fordi Golfstrømmen gaaer her forbi. Kunde Rusland komme i Besiddelse af denne Fjord, da havde det en ypperlig Vinterstation for sin Flaade, hvorfra denne kunde løbe ud i det tidlige Foraar. Ved et underligt Træf har det føiet sig saa, at alle de russiske Bugter og Fjorde ved Iishavet fryse til netop lige indtil den norske Grændse, hvor de iisfrie Fjorde begynde som en Følge af Golfstrømmen, der tager sin Vei her forbi. Rigtignok have Frankrig og England garanteret Norge Finmarken ved Traktat af 1855 — men hvad Værd have Stormagternes Garantier efter 1864?

Oversætter man nu Alt dette paa Dansk, saa kommer Oversættelsen til at lyde saaledes: Finmarken er Slesvig-Holsteen, Lyngenfjord er Kielerbugt, Qvæner og Finner ere de indvandrede Tydskere, Rusland er Preussen, der optræder som Befrier for „de undertrykte Nationaliteter“.

Saaledes see vi da det Mærkelige, at det samme Skuespil gjentager sig i det sydligste og i det nordligste Skandinavien, i Slesvig og i Finmarken. Begge Steder træder et stort og mægtigt Folk Sandhed og Retfærdighed under Fødder for bagefter at kunne optræde som Retfærdighedens og Sandhedens Beskytter.

— Hvad de religiøse Forhold angaaer, da ere alle Finner i Norge døbte, de confirmeres og gaae til Alters. Der er noget Besynderligt i at tænke sig et barbarisk Nomadefolk, der uforandret har bevaret Sæder, Sprog og Dragter fra den fjerneste Oldtid, og som nu bekjender sig til den lutherske Confession. Store Fortjenester i saa Henseende har Missionæren Stockfleth indlagt sig, der ufortrødent reiste om, døiede store Besværligheder og Farer. Det var maaskee nok saa meget Finnernes hele aandelige Uddannelse, der laa ham paa Hjerte, ogsaa foer han vel hurtigt omkring, til at hans Gjerning altid kunde faae den faste Grund, som den behøvede, men Stockfleth har i hvert Fald den store Fortjeneste at have vakt en levende Interesse for Finnerne hos den norske Regering, saaledes at denne har antaget sig Finnernes aandelige og religiøse Oplysning med langt større Iver end tidligere. Stockfleth lever endnu som en næsten 80aarig Olding i Sandefjord, meget svag og afkræftet efter de store Strabadser og Møisommeligheder, han har døiet paa sine mange Reiser i Finmarken. Forøvrigt var Stockfleth ikke bange for at komme med Riset (1 Kor. 4, 21), om det var fornødent: kunde hans Ord ikke bevæge Finnerne til at afholde sig fra deres Fylderi og Drukkenskab, saa pryglede han dem.

Stockfleth oversatte det nye Testamente og de fem Mosebøger paa Finsk, og denne Oversættelse er almindelig udbredt blandt Finnerne. Men Stockfleth havde ikke den tilbørlige Sprogsands, hans Oversættelse er altfor ordret, derfor haard og knudret — man fordrer en Omarbeidelse. Endvidere er Luthers Katechismus og flere religiøse Skrifter oversatte paa Finsk.

For en halv Snees Aar siden bleve Finnerne grebne af en stærk religiøs Bevægelse, der tildeels stod i Forbindelse med

den stærkt pietistiske Bevægelse, som samtidigt rørte sig over hele Norge og navnlig paa Tromsø yttrede sig med særdeles Styrke. Blandt Finnerne steg den til en voldsom Fanatisme, i Kautokeino blev Handelsmanden myrdet, og Præsten undgik kun med Nød samme Skæbne. Nu har denne Bevægelse sat sig; man finder mange alvorlige Christne blandt Finnerne. Den Last, til hvilken de hyppigst forfalde, er Drukkenskab, dog gaaer man ofte her strængere i Rette med dem, end de fortjene. Medens nemlig Normanden, der har stadig Adgang til Stationshuset, pimper saa jævnt hele Aaret igjennem, uden nogensinde at blive aldeles beruset, saa drikker Finnen, der paa sine Omvandringer kun sjeldent kommer til Stationshuset, een Gang for alle og bliver da døddrukken. Følgen heraf er, at skjøndt Finnen drikker langt mindre end Normanden, faaer han dog Udseende af at være langt mere forfalden. Imidlertid har der ogsaa i denne Henseende viist sig betydelig Bedring blandt Finnerne i de senere Aar.

I det egentlige Finmarken ere ansatte mellem 15 og 20 Præster, det er meest unge Mænd, der komme herop, og som her begynde deres geistlige Bane. Saasnart de kunne, søge de Syd paa, thi den lange Vinter og de fattige Forhold virke trykkende paa Sindet. Sognekaldene ere her som i Nordlandene meget store, ikke sjelden til henved 30 Qvadratmile. Blandt de omvankende Fjeldfinner kan Sjælesorgen ofte blive vanskelig nok. Foruden de fast ansatte Præster findes her som i det øvrige Norge Stiftscapellaner, der uafbrudt ligge paa Reiser og søge at afhjælpe Trangen, hvor den i Øieblikket er størst.

Alle Præster, som ansættes i Finmarken, ere pligtige til at kunne Finsk. Blandt Sø- og Elvefinnerne prædikes afvexlende Finsk og Norsk, blandt Fjeldfinnerne kun Finsk. De

theologiske Candidater eller Præster, som søge Ansættelse i Finmarken, maae derfor enten underkaste sig Examen i finsk Sprog i Christiania eller ogsaa maae de tilbringe et Aar paa Tromsø for at lære Finsk. Ingen Fin er endnu bleven ansat som Præst, eftersom ingen af dem har seet sig istand til at erhverve sig den Uddannelse, som Kirke og Stat fordrer af sine geistlige Embedsmænd. I det Hele ere Finnerne uimodtagelige for høiere aandelig Uddannelse; de Forsøg, som Stockfleth gjorde i den Retning, mislykkedes. Saasnart Finnen kommer lidt op over sin sædvanlige Sphære, bliver han let hovmodig, som det hedder i det norske Ordsprog: „Naar Finnen faaer Sko paa, bliver han ikke god at dandse med".

Ogsaa til Qvænerne maa der tages Hensyn, skjøndt de kunne ikke gjøre Fordringer i saa Henseende, eftersom de ere et indvandret Folk. Men forsaavidt de bosætte sig i Finmarken, maae Præsterne tage sig af deres aandelige Pleie og blive da nødte til at benytte det qvænske Sprog, om ikke af anden Grund, saa fordi man frygter, at ellers Rusland skal faae i Sinde at udsende Præster til Qvænerne og da tillige benytte disse som politiske Agenter. Ikke sjeldent hændes det, at en Præst har norske, finske og qvænske Confirmander og maa føre Underviisningen i alle tre Sprog: overfor de qvænske Børn hjælper han sig da stundom med en Tolk. Heldigviis ere Finsk og Qvænsk beslægtede Sprog og skulle ikke være fjernere fra hinanden end f. Ex. Tydsk og Dansk.

Skoleunderviisningen blandt Finnerne har naturligviis overordentlige Vanskeligheder at kæmpe med. De allerfleste Skolelærere ere omvandrende, de drage fra det ene Sted til det andet, paa denne Maade faae Børnene ofte kun 8 til 10 Dages Underviisning i hele Aaret. Staten har søgt at oprette faste Skoler, men disse føre ikke til Noget, thi

Omgangsskolerne passe langt bedre med Finnernes Vandrenatur end faste Skoler. Mere Held har man havt med at indføre de saakaldte Kredsskoler, d. e. faste Skolestuer, i hvilke Børnene da indfinde sig 5 til 6 Uger aarligen, medens Læreren vandrer fra den ene Kredsskole til den anden. Forsømmelser ere hyppige, men de medføres gjerne af Forholdene. Forsaavidt Forældrene gjentagne Gange have viist sig ligegyldige, kunne de straffes med en Mulkt fra een Mark til tre Specier aarlig. Men ifølge Sagens Natur maa man være varsom og ikke stille altfor store Fordringer til Finnens boglige Uddannelse. Imidlertid kunne de dog Alle læse, og mange af dem kunne ogsaa skrive.

Ikke desmindre ere Finnerne ikke og kunne aldrig blive et Culturfolk, saalidt som Grønlænderne kunne blive det. De ere et Nomadefolk og vilde vedblive at være det; deres Hovederhverv ere Rensdyrhjordene, og disse maae ifølge Naturforholdene bestandig vandre, og Finnerne maae vandre med dem. Der er ikke at tænke paa, at Rensdyret kan blive et Huusdyr i den Forstand som Hornqvæget, det maa nødvendigviis være et halvvildt Dyr. Saasnart Rensdyret bringes under fastere Tugt, trives det mindre vel og bliver mindre frugtbart. Selv hvor det bruges til Kjørsel for Slæden, beholder det sin halvvilde Natur; det er fastbundet til Slæden ved et Reb og springer afsted i vild Fart*).

---

*) „Det hænder stundom, at Rensdyret vender sig mod den, der sidder i Pulken (ɔ: Slæden) for at bearbeide ham en Smule med Hornene og Forbenene, hvorefter den da øieblikkelig sætter afsted igjen. Dog er det kun eengang hændet mig at blive tugtet af min Reen, og det aldeles uretteligen, fordi der var Andre i Følget, som kjørte hurtigere end jeg. Det var en hornløs Reen, jeg vendte derfor Ryggen til og tog mine Bank, hvorefter Dyret, for at gjøre det godt igjen,

I aandelig Udvikling staae Finnerne langt tilbage baade for Normænd og Qvæner. Begge disse Folk see derfor ned paa Finnerne som et ringere Folkefærd. Medens Normænd og Qvæner gifte sig indbyrdes, skeer dette ikke overfor Finnerne; den norske eller qvænske Pige, som vilde ægte en Fin, vilde blive Gjenstand for sine Landsmænds Foragt. Ligesaa sjeldent er det, at en Normand eller Qvæne tager en Finnepige til Ægte. De fleste Finner bære vel norske Navne (Niels, Peer, Ole o. s. v.), men det er kun sjeldent, at de kunne forstaae eller tale Norsk.

Men Finnerne have deres store Betydning for Finmarken. De forsyne Landets øvrige Indbyggere med Rensdyrkjød, med Mælk og Smør. Dernæst ere de af Vigtighed for Postforbindelsen, idet denne besørges af Finnerne i disse uveibare og øde Trakter. Uden Finnerne vilde hverken Normænd eller Qvæner kunne bestaae heroppe, i al Fald som Forholdene nu ere. Alligevel trænges de haardt af de indtrængende Nybyggere, der rive mere og mere Land til sig og afskære Finnerne fra deres Græsgange ved Kysterne, hvilke disse umuligt kunne undvære. Sammenstødene mellem de fastboende Agerbrugere og de omvankende Nomader blive hyppigere og hyppigere, stundom ere de af en blodig Natur. Den norske Regering skylder Finnerne at værne om dem, at beskytte dem mod Overlast og sørge for deres christelige Oplysning. Men mere kan der heller ikke gjøres. Stockfleth gik for vidt i sine Planer, naar han antog, at man kunde skabe et nyt og kraftigt Folk ud af Finnerne; thi de mangle de første Betingelser herfor, en levende Folkebevidsthed og den historiske Erindring. Det er muligt, at

---

satte afsted saaledes, at jeg i en Hast kom forbi og langt foran det hele Følge." Stockfleth, Dagbog over mine Missionsreiser i Finmarken, 1860, S. 208.

Finmarken vil blive bebygget af Normænd og Qvæner, og at Finnerne efterhaanden ville forsvinde. Saasnart dette blot ikke skeer med Vold eller Uret, da kan der intet siges derimod, thi det er Naturens og Historiens Gang. Alt, hvad den norske Regering kan gjøre, og hvad det maa haabes, at den ogsaa vil gjøre, det er at berede Finnerne en blid og smuk Aftenstund.

Tromsø.

Ombord paa „Nidelven". Fredagen den 7de Juli.

Det blev over Midnat, inden „Nidelven" ankom til Alten. De Fleste vare gaaede til Sengs, men jeg traf dog Amerikaneren, Mr. Thomas oppe paa Dækket. Der blev netop bragt ham en fuldstændig Finnedragt, en statelig Vinterdragt med Hue, Pæsk (ɔ: Pelts) og Komager (ɔ: Fodtøi) — han blev saa glad som et Barn over Dragten, iførte sig den strax, løb ned i Salonen, hvor han opførte et Slags vild Finnedands af egen Composition. Hans Reisefæller, der laae og sov paa Sophaerne, vaagnede derved og kastede deres Tøfler efter ham — det var Lystighed og Spektakel ovenpaa Eensomheden i Finmarken.

Imorges talte jeg atter med Mr. Thomas og spurgte ham, hvordan han havde befundet sig i Hammerfest, og hvad han syntes om det.

»I like it so,« svarede han med megen Pathos, »that — I shall never come there again«. Og nu beskrev han mig, hvilken afskyelig transtinkende Rede Hammerfest var. Nordkapstouren havde han og hans Reisefæller opgivet som altfor besværlig og kostbar i Forhold til Udbyttet. Herved følte ogsaa jeg mig beroliget i min Samvittighed, thi naar Nordkaps-

touren laa selv over Amerikanernes Kræfter, saa kunde den ogsaa nok overstige mine.

Dog fik jeg en lille Erstatning. Da vi nemlig passerede Brevik, fik jeg Øie paa en Ø med et brat afskaaret Forbjerg, der ganske havde samme Form som den, jeg har seet paa Afbildninger af Nordkap. Jeg kaldte Mr. Thomas ud fra Frokostbordet, og han blev ligesaa glad som jeg ved at see dette Nordkap en miniature. — Det gode Veir er nu nok desværre forbi. Himlen hvælver sig skytung og graaladen over os, en kold Nordenvind, der maaskee kommer directe fra Nordpolen, blæser ned over os. Men en stor Forandring er foregaaet rundt omkring, fra da jeg seilede her for et Par Dage siden, Sneen er nemlig ganske svunden bort fra Bjergene, og istedenfor er det friske Grønsvær kommet til Syne: det kan man kalde at kaste Vinterdragten i en Fart. Men paa denne Tid af Aaret udvikler jo hele Naturlivet heroppe sig med en rivende Hurtighed.

Forresten har jeg havt en meget behagelig Dag. Jeg traf mange gamle Bekjendte ombord, og vi have tilbragt Tiden med allehaande Samtaler. Først nu i Aften har jeg havt en ubehagelig Skuffelse. Det var nemlig min Agt at blive en Ugestid paa Tromsø, deels for at hvile mig ud, deels fordi jeg meente at kunne indhente adskillige Oplysninger her om de folkelige og kirkelige Forhold. Saa spørger jeg da, hvilket Hotel jeg skulde tage ind i. Jeg fik til Svar, at Valget kunde ikke være vanskeligt, for der var intet Hotel. Men saa et Værtshuus eller Logishuus — der er heller intet Værtshuus eller Logishuus. De Reisende logere ombord paa Dampskibet, og hvem der ellers gjæstede Tromsø, havde gjerne Bekjendte at tage ind hos. Det havde jeg slet ikke tænkt paa, at der intet Hotel er paa Tromsø — men saa er der intet

Andet for end at gaae videre med Dampskibet Syd paa. Men jeg er meget kjed derover, thi jeg havde glædet mig meget til et lille Ophold paa Tromsø.

Tromsø. Lørdag den 8de Juli.

Saa fik jeg alligevel Ophold her. Jeg aflagde Besøg hos Stiftsprovst Hvoslef, med hvem jeg havde gjort Bekjendtskab under mit første Komme her. Da jeg, efterat have samtalet noget med ham, reiste mig for at gaae, sagde han: „Ja De reiser vel i Aften videre med Dampskibet. Her paa Tromsø kan vel heller ikke være Noget, som kan fængsle Deres Opmærksomhed for længere Tid." Jeg sagde ham, at der var Meget, som kunde vække min Interesse og fortalte ham om min Skuffelse med Hotellet. H. meente, at den Sorg kunde snart slukkes; hvis jeg vilde boe hos ham, skulde jeg være hjertelig velkommen. Jeg tog med Tak mod Tilbuddet, gik tilbage til Dampskibet og hentede mit Tøi. Nu befinder jeg mig her, inderlig glad over at være bleven gjæstfrit optagen i en elskværdig Familie og over at kunne hvile mig lidt ud efter de sidste Ugers meget omtumlede Reiseliv. Idag har jeg udhvilet mig saaledes, som man hviler ud i en dansk Sommerferie, opgivende al Anstrængelse og hengivende sig med et sorgfrit Sind til Livets Goder. Jeg har spadseret, passiaret, læst, aflagt Besøg og i alle Henseender befundet mig vel. Byen selv har vel ikke videre Anseelse med sine smaa Træhuse, hvoraf mange endog ere dækkede med et frodigt Grønsvær, der skyder høit i Veiret, men Omgivelserne ere vakkre. Tromsø er en flad Ø, der hæver sig lidt i Midten, men til alle Sider er omgivet af høie Bjergformationer, dækkede med Snee. En nydelig lille Birkeskov ligger bag Byen, Træerne ere rigtignok meget smaae, men deres fine yndige Løv, de hvide Stammer og den friske Skovbund, der

endnu hist og her er dækket med Snee, gjør et overordentlig friskt og behageligt Indtryk.

Aften Kl. 1.

Jeg havde ventet at opleve en lignende storartet Midsommeraften, som den jeg havde i Finmarken, da jeg vandrede ganske ene i Fyrreskoven, gjennem hvilken Midnatssolen kastede sine matglødende Straaler. Men Saadant blev mig ikke forundt, thi Himlen var ganske overtrukken. Stille og høitidsfuldt var det alligevel, som Midnatstimen fører det med sig: Sneebjergene lyste med en sær metallisk Glands — der maatte falde Solstraaler hen over dem, og dog var det mig umuligt at faae Øie paa Solen.

Søndag den 9de Juli.

Idag var jeg i Kirke og hørte en varm og opbyggelig Prædiken. Gudstjenesten, der næsten i Eet og Alt var indrettet som hos os, vakte atter levende den Forestilling hos mig, hvor stort mit Fædreland i Grunden er: nu har jeg reist et Par hundrede Mile hjemme fra, og dog er Alt mig saa hjemligt, Sprog, Tankegang, Leveviis, saa at jeg stundom kunde fristes til at troe, at jeg ikke var reist længere end til en jydsk Kjøbstad. Jo mere jeg færdes i Norge, desto mere bliver jeg mig bevidst, hvor stærke og inderlige de Baand ere, som knytte Norsk og Dansk sammen. Til sine Tider kan jeg fornemme en dyb Smerte over, at hvad der hører saa nøie sammen, er bleven skilt fra hinanden — til andre Tider vaagner Haabet: „atter det Skilte bøier sig sammen!"

Mandag den 10de Juli.

Det er faldet i med slet Veir, Himlen er graa og overtrukken, og jeg har igjen maattet iføre mig Vinterfrakken. Men dette agter jeg ikke stort, eftersom jeg lever i Selskabelighed fra Morgen til Aften. Det er fornemmelig de eiendommelige Forhold heroppe, der ere Gjenstand for vore Samtaler — mange af dem, jeg træffer, have opholdt sig i længere Tid i Finmarken, bereist det fra Ende til anden og ere meget nøie kjendte med Forholdene*).

I Aften (forsaavidt her kan være Tale om Aften, thi hele Døgnet maa egentlig deles i en tolv Timer lang Formiddag og en tolv Timer lang Eftermiddag) var jeg i et Selskab, hvor Forholdet mellem Finner og Normænd blev Gjenstand for en meget varm Discussion, idet den ene Part stod ivrigt paa Finnernes Rettigheder, og den anden Part stod ligesaa ivrigt paa Normændenes Rettigheder. Ved at følge Stridens Gang, samt af og til fremsætte et Spørgsmaal, som begge Parter hastede med at besvare, fik jeg et ganske godt Indblik i denne yderst indviklede Sag.

Striden er egentlig en Principstrid, det er Kampen mellem Nomader og Agerdyrkere, den samme Kamp, som engang i den graae Oldtid har været ført over hele Norden, dengang da Urfolket blev fortrængt af mægtigere indvandrende Folkeslag. Muligviis har dette Urfolk været de samme Finner, som nu vandre langs Iishavets Bredder, i saa Fald er denne Kamp tilligemed Folket bleven trængt op til det yderste Norden, og man kan da her være Vidne til de samme Bevægelser, som for et Par Tusinde Aar siden have fundet Sted over hele Norden, kun med den Forskjel, at de nuomstunder ere tvungne indenfor Lovens Skranker.

---

*) Adskilligt af, hvad her blev fortalt mig, har jeg meddeelt i det foregaaende Afsnit.

Finnerne ere de oprindelige Beboere af Landet. Fra Arilds Tid have de vandret med deres Reenhjorder fra Finmarkens Bjergsletter til Finmarkens Kyster. I senere Aar have Normændene begyndt at bosætte sig i Landet og at opdyrke enkelte Stykker af det. I Begyndelsen voldte dette ingen Meen, Landet var stort nok til at rumme begge Parter. Men nu er Nybyggernes Antal blevet større Aar for Aar og udbreder sig navnlig langs Kysten. Naar nu Finnen kommer med sine Reenhjorder ved Foraarstide, da trænge disse ind over Nybyggernes Land, trampe det op og ødelægge det. Hertil kommer, at Koen har samme Antipathi for Renen, som Hesten har for Kamelen: hvor Renen har gaaet, vil Koen ikke græsse. Nu fordre Normændene, at Finnerne skulde holde Rensdyrene fra deres Jorder, men dette er ofte umuligt for Finnerne. Rensdyrene kunne ikke holdes under stræng Bevogtning som Hornqvæget, saasnart de bringes under Tvang, tabe de i Huld og i Frugtbarhed, deres Natur kræver, at de frit streife om i en halvtæmmet Tilstand. Finnerne fordre derfor, at Normændene skulle indhegne deres Marker, saa at Rensdyrene ikke kunne komme ind paa dem, men en saadan Indhegning er kostbar, hvorfor Normændene fordre, at Finnerne skulle give et Pengebidrag dertil, eftersom Sagen er i begge Parters Interesse, men dette ville Finnerne ikke. Finnerne paastaae derimod, at de norske Nybyggere optage langt mere Land, end de kunne opdyrke; naar nu Rensdyrene komme ind paa de store udyrkede Strækninger, som Nybyggerne kalde for deres, da opløfte disse høie Klageskrig over, at man har gjort Indbrud paa deres Eiendom, uagtet der i Virkeligheden ingen Skade er skeet, eftersom Strækningen endnu henligger udyrket. Omvendt kan det ogsaa hændes, at Finnerne holde flere Rens-

dyr, end de behøve; thi flere end 1000 Rensdyr kan en Enkelt ikke overkomme, og han har heller ikke flere behov, men ikke desmindre vedbliver han dog at forøge Hjorden i stedse større Antal. Normændene pudse deres Hunde paa Rensdyrhjordene, hvorved disse adspredes, flere Dyr skambides, Finnerne slaae til Gjengjæld Normændenes Hunde ihjel og volde Normændene Skade, hvor de ellers kunne komme til. Forbittrelsen og Ophidselsen er stor paa begge Sider, et Par Gange er det kommet til blodige Sammenstød, hvor Normændene brugte deres Knipler og Finnerne deres Knive.

Netop her paa Tromsø har denne Kamp været Gjenstand for megen Omtale, deels fordi der komme talrige Finnefamilier ned i disse Egne hver Sommer, deels fordi Tromsø er Stiftsøvrighedens Sæde, og Klagerne bringes da jævnlig herhid fra begge Parter. Sagen er meget vanskelig at afgjøre: paa den ene Side kan man ikke godt forbyde Normændene at nedsætte sig i Landet og opdyrke det, paa den anden Side kan man heller ikke afskære Finnerne fra Kysterne og Havet, thi det vilde være at tilintetgjøre deres Existents. Her kræves omhyggelige Undersøgelser af upartiske Mænd og derpaa grundede særegne Lovbestemmelser. Man kan have megen Sympathi for Finnerne, dette haardføre Bjergfolk, der fra ældgammel Tid har vandret i Landet, men derfor kan man dog ikke tilsidesætte Normændenes Tarv og deres velbegrundede Interesser.

Torsdag d. 11 Juli.

Middag og Aften tilbragte jeg i et Selskab hos en herværende Kjøbmand paa hans Landsted udenfor Byen. Der findes flere saadanne særdeles smukke Landsteder. Desværre var det Regnveir største Delen af Dagen, men i enkelte Mellemrum standsede Regnen, og det klarede op, jeg blev da saare

overrasket ved de overordentlig skjønne Udsigter, som frembød sig. Haverne ere dyrkede med Omhu, og det er interessant at see den Kamp, som Mennesket under saa nordlig en Bredegrad fører med Naturen for at værne om og bevare saameget af det Skjønne, som endnu er muligt. Levkøier, Resedaer, Violer, Aurikler, Stedmodersblomster dyrkes i Haven, ligesaa forskjellige Kjøkkenurter. Derimod kunne de finere Rosenarter kun drives i Værelse eller i Drivhuus, men vilde Roser findes. Frugttræer er der ingen af, ikke engang Æbletræet kan trives her, derimod haves gode Multebær i Mængde, dernæst Himbær, Ribs og lidt Jordbær.

Hvad der trykker og piner meest heroppe, det er den lange Vinter. Om den tale Alle med Gru. Ikke fordi den er saa stræng, tvertimod naar man tænker paa, at man her er under 70° nordlige Bredde, maa man snarere undres over dens Mildhed, Tøveir er hyppigt, mærkeligt nok er Tordenveir almindelig ved Juletid her som ogsaa i Nordlandene, og Kulden naaer kun sjældent 15° R. Men det er Vinterens Længde, der er saa trykkende; den begynder sidst i September og holder ved til sidst i Mai. Og det Forfærdeligste er den lange Mørketid. I omtrent sex Uger er Solen reent borte; dog hersker ved Middagstide et mildt Dæmringslys, naar Veiret er klart, saaledes at man kan læse i Vinduet. Men er det tykt i Veiret eller Himlen er overtrukket, da hersker Mørke overalt, i Huset maa man have Lys tændt fra om Morgenen, man reiser sig, til om Aftenen, naar man lægger sig. Den vedvarende kunstige Belysning virker svækkende og irriterende, de fleste lide af Søvnløshed, hvilket endmere forøger Pinen. I den første Tid indtil henad Juul gaaer det endda an, der kan endog være et vist Hygge forbundet dermed. Men saa begynder Længselen efter at see en Solstraale, og

dog vedbliver Mørket. Ude tuder Stormen, Sneen ligger tykt overalt, man kan neppe finde frem i Snee og Mørke — dertil søvnløse Nætter. Dag for Dag føles Trykket haardere, tilsidst er man til Mode, som var man indespærret i et Fængsel. Endelig i Slutningen af Januar vinder Solen op over Bjergene og den første Solstraale lader sig see: den hilses med uendelig Jubel. Saa begynde Foraarslængslerne, men Mørket svinder kun langsomt for de Utaalmodige, og saa kommer Vinteren igjen med sine Skuffelser, med sin Snee og Iis, forfærdelige Storme rase af og til, og saaledes vedbliver det indtil langt ind i Mai. — Naar jeg tænker paa vor danske Vinter, hvordan vi vandre i Taage og Mørke ved Juletid, hvordan vi hilse Foraaret i Februar med Lærkerne og dog mangen Gang holde Vinter endnu i Mai, naar jeg tænker herpaa, saa kan jeg meget levende sætte mig ind i Vinterstemningen heroppe paa Tromsø.

Efter at have tilbragt nogle fornøielige Timer brøde vi op. Det var atter blevet Tørreveir. Med Stiftsprovst Hvoslef gik jeg mig en Aftentour nede ved Søen. Det var tyst og stille, det led henad Midnat. Men Tiden agter man ikke stort paa i denne Aarstid: naar man har 24 Timers Dag, kan det jo være det samme, hvilke Timer man vælger til sin Nattero. H. fortalte mig om de frygtelige Begivenheder, han havde oplevet i Kautokeino i November 1852.

De aandelige Rørelser i Finmarken vare allerede begyndte et Aar eller to i Forveien. Det var fra først af en religiøs Opvækkelse, der snart dog antog en sværmerisk Charakteer. De opvakte Finner beraabte sig paa Aandens indre Lys, erklærede, at de vare gjenfødte og derfor ikke kunde synde, forkastede Sacramenterne, idet de erklærede, at de hver Dag gik til Alters i Aanden, de Troende have Frihed til Alt o. s. v.

— de samme Lærdomme, som man til alle Tider møde hos fanatiserede Sektpartier. Stockfleth ilede skyndsomst til Kautokeino, hvor Uvæsenet var i fuld Gang. Mænd og Qvinder bleve pidskede, for at Djævelen kunde uddrives af dem, Andre hoppede og sprang rundt paa Gulvet, hujede og skrege. Det lykkedes dog Stockfleth tildeels at stille Bevægelserne og atter at bringe nogenlunde Ro tilveie. Det viste sig, at der ved Siden af Galskaben ogsaa var en virkelig religiøs Vækkelse. I April 1852 reiste Stockfleth til Christiania, det blev hans sidste Reise til Finmarken, thi hans Helbred var nedbrudt ved de mange besværlige Reiser, han havde gjort, og han maatte tage sin Afsked. — Et Par Uger inden Stockfleths Afreise var Hvoslef ankommen til Kautokeino, hvor han var bleven ansat som Sognepræst. Sommeren gik rolig hen, thi da vare de fleste af Finnerne paa Vandring ad Søkysten til. Men om Efteraaret, da Finnerne atter kom tilbage, brøde Sværmerierne saa meget voldsommere frem. En ung Fin ved Navn Aslak Hætte stillede sig i Spidsen for Bevægelsen. Han var besjælet af et brændende Had til Handelsmanden Ruth og Lensmanden Bucht, idet han meente sig forurettet af dem. Han forstod nu at benytte den religiøse Bevægelse for at tilfredsstille sin Hævn, fik samlet en Bande af omtrent 30 Personer, hvilke han aldeles fanatiserede: flere af dem vare fuldkommen overbeviste om, at Aslak var inspireret af den Helligaand, og hans Bud skulde derfor adlydes som Guds Bud. Med denne Skare trængte Aslak om Natten d. 8 November 1852 ind til Handelsmanden Ruth og Lensmanden Bucht, der begge bleve dræbte paa en frygtelig barbarisk Maade: Ruth blev pryglet ihjel med Køller, og Bucht blev ligefrem slagtet. Dernæst vendte Angrebet sig mod Hvoslef, han blev kastet til Jorden og gjennempryglet. Paa hans Spørgsmaal, hvorfor de

sloge ham, svarede de, at Djævelen skulde drives ud af ham. En af dem slog med saadan Iver, at Sveden haglede ned ad ham. Hvoslef sagde da til ham: „Hør Du er saa varm og jeg fryser, kan Du ikke laane mig din Pæsk" (ɔ: Pelts). Finnen holdt inde med Prygleriet, trak Pæsken af sig og lod Hvoslef iføre sig den, hvorpaa de atter begyndte at slaae løs, men Pæsken afbødede nu de værste af Slagene. Til samme Tid var en anden Skare trængt ind i Hvoslefs Huus, hvor Hvoslefs og Ruths Hustruer trak sig tilbage fra Værelse til Værelse, aflaasende Dørene.

Imidlertid vare Nogle af Menigheden, som havde beholdt Besindelsen, men ikke vare stærke nok til at modsætte sig disse Voldsomheder, ilede afsted efter Hjælp og kom nu tilbage. Der blev da leveret et formeligt Slag, i hvilket Aslak og hans Tilhængere bleve beseirede og bagbundne. Nu blev der sendt Bud til Alten efter Politistyrke. Aslak og en anden Fin bleve henrettede, de Andre bleve straffede med Tugthuset for længere eller kortere Tid efter deres forskjellige Strafskyldighed. Den værste Fare var ovre, men for Hvoslef forestod der en lang og farefuld Vinter. Mørketiden var ifærd med at bryde ind, han var mange Mile borte fra Øvrighedens Hjælp og kunde ikke være sikker paa, at ikke hiin rædselsfulde Novembernat atter vilde gjentage sig. Vinteren gik dog roligt hen, de værste Urostiftere vare fjernede, Sværmeriet veg efterhaanden for en sundere og roligere Opvækkelse, der har efterladt sine gavnlige Følger. — Omtrent saalunde lød Hvoslefs Fortælling — den gjorde et stærkt Indtryk paa mig, som jeg hørte den i den stille Midnatstime ved Ishavets Bredder.*)

---

*) Hvoslef har givet en udførligere Fremstilling af disse Begivenheder i Norsk theologisk Tidsskrift for 1857, hvormed kan jævnføres Stockfleths Missionsdagbøger, 1860, S. 189—207.

Onsdag 12 Juli.

Endelig var jeg da saa heldig at faae aflagt et Besøg hos Fjeldfinnerne, ved hvem mine Tanker have dvælet saa ofte i denne Tid. I Tromsdalen, som ligger paa den anden Side af Sundet, pleie hver Sommer nogle Finnefamilier at indfinde sig tilligemed deres Hjorder. Stiftsprovst Hvoslef fulgte mig derover. Vor Vandring gik opad Tromsdalen, et Vildtnis af Birk og El, mellem hvilke det høie Græs skyder op, snart kom vi over rislende Smaaelve, snart over et Stykke Myr, store Stene laae henkastede i vild Uorden, ofte maatte vi mere springe end gaae. Det var vild Natur i al sin Ubundenhed. Jeg spurgte, om ikke denne Dal, der havde en saa frodig Plantevæxt, kunde opdyrkes, men fik til Svar, at dette er umuligt formedelst det barske Klima. Efter en god Times meget anstrængt Marsch naaede vi Finnerne. Først kom vi til Reengaarden d. e. en stor rund indhegnet Plads, indenfor hvilken Renerne drives, naar de skulle malkes. Strax efter kom vi til Finnegammerne (d. e. Hytterne), tre i Tallet. Flere Finner kom os i Møde og modtoge os med megen Venlighed. De bade os ind i den største Gamme, her fandtes omtrent 30 Personer, Mænd, Qvinder og Børn, tilligemed deres Hunde med de spidse Øren, Alt laa mellem hinanden paa Gulvet. De vare netop ifærd med at koge Mad, Røgen var nærved at qvæle mig, og jeg vilde strax træde ud igjen, men man raadede mig til at lægge mig ned paa Jorden som alle de Andre, og da kunde jeg godt holde det ud. Min Ledsager førte Samtalen, der hele Tiden blev ført paa Finsk, hvilket han som gammel Præst i Finmarken talte med stor Færdighed. Finnerne vare meget snaksomme, de loe og fortalte en heel Deel. Jeg har hørt Enkelte paastaae, at Finnerne skulde være et ulykkeligt Folk, der

sukkede under det Tryk, hvorunder de lide: hertil kunde jeg Intet mærke, de saae Alle meget fornøiede ud. Ansigterne vare yderst godmodige, de smaae Öine plirede saa fornøiet. En gammel Fin paa henved 80 Aar lagde jeg især Mærke til, han havde et prægtigt Ansigt. Det svageste Punkt var Reenligheden, deres slidte Skinddragter see meget fattige ud; Linned bruge de ikke, og de vadske sig aldrig. Mændenes Haar hænger i lange sorte Tjavser ned om Örerne, medens Skægget derimod klippes ganske tæt af, Qvindernes Hovedhaar sees slet ikke, det er skjult under den stramt opbundne Hue. Ansigtsfarven er stærk mørk, hvilket for en Deel skyldes Veir og Vind, men for en Deel vistnok ogsaa blot er Smuds, der kunde vadskes af, hvorved maaskee et ganske andet Ansigt vilde komme til Syne, ligesom paa de gamle Oliemalerier, naar de blive rensede. Meget smaae vare de Alle, men saae iøvrigt stærke og haardføre ud.

Vi spurgte efter deres Rensdyr; de vare alle gaaede til Fjelds formedelst Varmen. Saasnart denne begynder at trykke lidt, søger Rensdyret strax op til Høiderne. Vi kunde see dem deroppe, langt borte fra os, løbe hen over Sneen, de saae ud som Myrer, naar de bevægede sig hen over den hvide Flade. Jeg havde gjerne seet dem blive malkede, thi da bliver hele Hjorden drevet sammen, hvilket skal afgive et yderst livligt og bevæget Skue, men heraf blev der Intet idag, thi man var endnu ikke kommen i Orden. Foraaret er kommen saa usædvanligt seent i Aar, og de vare netop nu ankomne. De tilbød at hente et Par Rensdyr ned til mig, om jeg ønskede at see dem, men jeg betakkede mig, idet jeg mindedes de Besværligheder, jeg havde havt sidste Gang jeg skulde see Rensdyr, og det ringe Udbytte, jeg havde havt deraf.

Nede ved Landingsstedet, hvor vi skulde stige i Baaden for at føres over Sundet, traf vi en lille Finnekone, neppe to Alen høi. Vi holdt hende for et Barn, men hun fortalte os, at hun var tyve Aar gammel og nylig bleven gift. Dertil lo hun saa fornøiet over hele Ansigtet.

Torsdag den 13de Juli.

Imorges aflagde vi Besøg hos Fogeden, til hvem vi havde været budne i Selskab. Medens vi vare her, kom en Bonde ind ad Døren med et forskrækket Ansigt og mældte, at Finnerne havde brændt hans Tjæremile og hans Skov, hvilket kunde være et Tab af henved 100 Specier. Fogeden lovede ham at undersøge Sagen for at faae Gjerningsmændene opdagede og straffede. Det var da atter et Exempel paa den Guerillakrig, som her føres mellem Finner og Normænd; denne Gang syntes det, som om Finnerne vare de Angribende, med mindre maaskee Bonden skulde i Forveien have skudt nogle af deres Rensdyr, hvorom han rigtignok Intet talte.

Fredag den 14de Juli.

Dampskibet fra Hammerfest er kommen og gaaer Syd paa i Eftermiddag, og jeg følger da med. Jeg gik en smuk Morgentour med Stiftsprovst Hvoslef gjennem den lille Birkelund over paa den anden Side af Øen, hvor jeg ikke før havde været. Luften var frisk og klar, Solen skinnede med Glands: det var en prægtig Modsætning mellem den lyse Birkeskov, det blaae Hav og de hvide Sneefjelde paa den modsatte Side. Ja heroppe kan man synge med større Ret end nede hos os:

„Der er en yndig Ø, dens Sted er høit mod Norden,
Og Polens Bjerge svømme nær dens Havn."

— Resten af Dagen har jeg tilbragt med at gjøre Affkedsbesøg til de Mange, hos hvem jeg har nydt Gjæstfrihed. Skjøndt Opholdet kun har været kort, synes det mig dog, at jeg er knyttet med Venskabsbaand til dem, og det falder mig ikke let at sige Farvel, især til min trofaste Vært og hans kjære Familie, med hvem jeg har tilbragt saa mange hyggelige og fornøielige Timer.

Nordlandene.

Lørdag den 14de Juli. Ombord paa „Finmarken".

„Finmarken" huer mig ikke saa vel som min gamle Ven „Nidelven", den er vel langt større og gaaer hurtigere, men den er ikke saa vel skikket til at betragte Udsigter, som „Nidelven", hvis Agterdæk laa høiere.

Idag er der imidlertid ikke megen Udsigt at see, det er Graaveir og Regn, Havet, der før skinnede i en pragtfuld blaa Farve, seer kjedeligt graat ud — vi kom forbi Lofoden, den havde hyllet sine stolte Klippetinder i tykke Taagemasser. En Deel af Dagen har jeg derfor tilbragt med at sove.

Selskab mangler jeg iøvrigt ikke, saa lidt som paa min Opreise. Adskillige Bekjendte fra Tromsø følge med Syd paa. Et snurrigt Bekjendtskab gjorde jeg igaaraftes med en Mand, der var, hvad man kalder plakatfuld. Der blev fortalt om ham, at han havde tidligere været Storthingsmand, var iøvrig en meget dygtig Mand, men i høi Grad forfalden til Drik. Nu kom han hen og hilste paa mig som Collega, fordi han i sin Ungdom havde studeret Theologi i 14 Dage. En mindre behagelig Hilsen fik jeg af ham igaaraftes, da han smed sig ovenpaa mig i min Køie, saa jeg maatte raabe Gevalt for at faae ham halet ud igjen. Han blev da anbragt i

Køien over mig, men jeg modtog atter en tidlig Morgenhilsen fra ham, idet jeg fik hans Støvle i Hovedet. Heldigviis blev han tilligemed to andre Drukne satte af ved Throndenæs.

Englændere ere her naturligviis ogsaa, blandt Andre en corpulent og meget storartet udseende engelsk Dame, ledsaget af sin Kammerjomfru. Efter Sigende er hun Præstekone — forøvrigt en ægte „reisende Englænderinde“, der har været hele Europa rundt, ogsaa i Kjøbenhavn, men denne sidste havde ikke været saa heldig at vinde hendes Bifald, hun sagde mig lige ud, at den var a dull city.

Seent ud paa Aftenen passerede vi Rafssund i Lofoden, et meget snævert Stræde, begrændset af høie Bjerge paa begge Sider, etsteds saaes en smuk Iisbræ. Vi mødte Nordlandsdampskibet „Nordland“ paa Opfart. Saa kom vi ud i det aabne Hav, hvor vi saae de mørke Striber, der bebude stærk Vind, som ingenlunde er velkommen, naar vi skulle passere Vestfjorden. Over Lofodens vilde Bjerge stode røde Skyformationer, men Midnatssolen fik vi ikke at see, thi dens Tid er nu forbi her.

Søndag den 16de Juli.

Det blæste stærkt imorges, da jeg kom op paa Dækket, men heldigviis vare vi slupne over Vestfjorden, medens jeg sov, og befandt os nu atter i smult Vande.

Kl. 3 kom vi til Bodø, hvor Skibet lagde an. Jeg gik i Land, ligesom sidst da jeg var her, tilligemed flere af mine Reisefæller. Vi tilbragte Eftermiddagen i Land. Først Kl. 10 om Aftenen kom vi igjen ombord. Skibet laa endnu ganske stille, det vil først komme til at afgaae Kl. 1 i Nat, da man ikke vil blive færdig med Ladningen forinden. Der er noget underligt dødt ved at befinde sig ombord paa et Dampskib,

der ligger stille og ikke agter at røre sig af Pletten i de første Timer.

En kold Vestenvind blæser ind over os, Solen er skjult bag mørke Skyer.

Mandag den 17de Juli.

Jeg kom akkurat tidsnok op paa Dækket imorges for at see Hestmanden blive passeret. Denne Gang tog den sig endnu bedre ud end sidst, ganske som en Rytter med en lang Kappe, der slæber henad Hesteryggen. Jeg vedblev at følge den med Øinene, indtil vi kom forbi nogle Bjerge, der skjulte den for os. Det saae ud, som om den red ind i Bjerget. Nogle Englændere derimod, der havde ladet sig vække af deres Morgensøvn for at see den, vare meget misfornøiede med den. Jeg troer næsten, at de havde tænkt sig Hestmanden som en complet Rytterstatue — i al Fald havde de ikke taget i Beregning, at man ved Klippeformationer som ved Skyformationer altid maa tage Phantasien lidt til Hjælp for at faae Noget ud deraf, ellers blive de ikke andet, end hvad de ere, Klipper og Skyer.

Kl. 2 kom vi til Hemnæs i Ranenfjord, hvor der skulde holdes et stort Missionsmøde, i hvilket man opfordrede mig til at tage Deel, da min Vei netop faldt her forbi. Man havde lovet mig en gjæstfri Modtagelse i Præstegaarden, og heri blev jeg heller ikke skuffet. Præstegaarden selv er et rødmalet Bjælkehuus, som de fleste Gaarde heroppe, den seer meget hyggelig ud. Foran den ligger en nydelig lille Have, hvis Blomsterrigdom vidner om, at den er Gjenstand for særdeles Omhu. Fra Haven saavelsom fra Præstegaarden haves en ganske deilig Udsigt over den blanke Fjord, indsnævret mellem sneedækte Fjelde. Atter her kunde jeg troe mig henflyttet til

en af Schweiz' Alpesøer. Træerne antage nu igjen en klækkelig Høide, og vi, som kom oppe fra Tromsø og Finmarken, glædede os over at see rigtige store Granskove. Svære Træstammer laae fældede, thi her drives stærkt Træhugst, medens man længer inde i Fjorden sysler flittigt med Baadebyggeri; nogle af de bedste Nordlandsbaade komme herfra. Ogsaa Fiskeriet er godt her.

Finnerne, der her kaldes Lapper, komme herned om Vinteren med deres Reenhjorde fra Sverrig, medens de om Sommeren drage til Fjelds. Her skeer Vandringen altsaa i omvendt Orden af den i Finmarken, hvor de tilbringe Vinteren paa Fjeldet og Sommeren ved Søkysten. Jeg spurgte, om Forholdet mellem Finner og Normænd her var ligesaa forviklet som omkring Tromsø og i Finmarken, men fik til Svar, at her kom Finner og Normænd godt ud af det, og man hørte ikke til Strid mellem dem. Mange af Lapperne her tale godt Norsk. Man viste mig i Forbigaaende en lille Finnepige, der var klædt i norsk Dragt, hun saae saa ordentlig og pæn ud, at jeg ved Tanken om de Finneqvinder, jeg havde seet oppe i Tromsdalen, uvilkaarlig udbrød: „men hun er jo smuk!" — hvorpaa mine Ledsagere raabte hen til hende: „Hører Du, Marit, han siger, Du er vakker!"

En smuk og venlig Aften tilbragte vi i Præstegaarden med Musik og Samtale.

Hemnæs. Tirsdag den 18de Juli.

Missionsmødet blev afholdt idag i Skolehuset. Huset var propfuldt, Adskillige stode udenfor. Foruden Præsten her paa Stedet, var der kun to Præster tilstede, den ene fra Tromsø, den anden fra Nordlandene. Iøvrigt bestod Forsamlingen af Kirkesangere, Skolelærere og Bønder. Præsten fra

Tromsø blev Formand, han ledede Forhandlingerne med en overordentlig Dygtighed: jeg saae, at han kjendte sit Publicum og vidste, hvorledes man skulde optræde overfor det. I Begyndelsen lod han dem snakke løs, saameget de vilde, Debatten skred derfor frem med stor Langsomhed og Vidtløftighed, Formanden lod den rolig gaae sin egen skæve Gang, han afbrød Ingen. Da dette havde vedvaret en rum Tid, og man kunde antage, at de Ivrigste havde faaet talt ud, først da begyndte Formanden at træde op, nu fremsatte han sine Forslag og vidste næsten altid at styre og lede Debatten med saadan Dygtighed, at gjerne hans Ønsker gik igjennem.

Hele Landet er inddeelt i Missionskredse, der sende Deputerede til de aarlige Kredsmøder. Ved dette Møde samledes Deputerede fra Tromsø Kreds, der omfatter Nordlandene og Finmarken. Debatten dreiede sig navnlig om, hvorvidt der skulde udsendes faste Emissærer eller ikke. Missionsselskabet udsender nemlig aarlig to Emissærer, der skulde drage rundt i Landet, holde Missionsmøder, derved vække og vedligeholde Interessen for Missionen rundt om i Menighederne og indsamle Bidrag til Missionen. Disse to Emissærer have nu forlangt en forhøiet Lønning, og de øvrige Missionskredse vare villige til at tilstaae dem en saadan, men Tromsø Kreds, som her var forsamlet, var af en anden Mening. Man gjorde nemlig gjældende, at de faste Emissærer ere altfor kostbare; der medgaaer henved 1000 Specier aarligt til dem. Hvad der dog var mere afgjørende end dette, var den vistnok rigtige Bemærkning, at de kunne ikke udholde at virke bestandigt paa denne Maade. Man kan være Missionær bestandigt, fordi denne Virksomhed fuldelig optager Ens baade aandelige og legemlige Kræfter, men man kan ikke hellige sit Liv til at drage rundt og fortælle Folk, hvor fortræffelig Missionen er, thi dette kan ikke være

nok til at sysselsætte en Mand. Følgen er da ogsaa den, at disse Emissærer virke snarere som Lægprædikanter, holde gudelige Forsamlinger, Bibellæsninger, ja stundom gaae de saaledes op heri, at de reent glemme at tale om Missionen. Men det kan jo ikke være Missionsselskabets Opgave at udsætte slige Lægprædikanter. Det vilde derfor være rigtigere, at udsende disse Emissærer til visse bestemte Tider, et Par Maaneder ad Gangen, thi saalænge kunne de uden at trættes tale om og virke for Missionen. Ogsaa kunde det være hensigtsmæssigt at vælge netop saadanne Tider, hvor man kunde finde Folket samlet i store Mængder, f. Ex. ved Lofodsfisket, medens det nu ofte hændes, at Emissærerne komme til Steder, hvor Størstedelen af Befolkningen netop er reist bort. Hvad der endelig for Tromsø Kreds' Vedkommende kunde have særdeles Vægt, var den Omstændighed, at man i Tromsø Stift aldrig har seet eller hørt Noget til disse Emissærer, der gjerne holde sig til det søndenfjeldske Norge, hvorfor man i Tromsø Stift alligevel maatte udsende særskilte Emissærer. Man foreslog derfor, at man istedenfor at udsende faste Emissærer for hele Aaret, skulde indskrænke sig til at udsende Emissærer for bestemte Tider, en Maaned eller to ad Gangen. Disse skulde da have en vis maanedlig Lønning, og man vilde da andrage paa, at deres Virksomhed maatte udstrækkes ogsaa til Finmarken, hvor man turde gjøre sig Haab om adskilligt Udbytte.

Hvad der interesserede mig nok saa meget som disse Forhandlinger, var det Blik, som jeg ved denne Leilighed fik paa den norske Mission, og den Iver, hvormed den antages af Folket. Atter her fremtræder Ligheden mellem Englændere og Normænd, thi begge disse Folk synes at have et særdeles Missionscharisma. Dette staaer i Forbindelse med deres

hele praktiske Charakteer, deres stærkt fremtrædende Handledygtighed; naar Noget ret har grebet deres Sjæl og Tanke, nøies de ikke med den blotte Betragtning eller den beskuende Glæde, men de føle stærk Drift til at virkeliggjøre det i Livet. Det er en Selvfølge, at Normændene ikke kunne udfolde en saa storartet Missionsvirksomhed som Englænderne og Amerikanerne, efterdi de ikke raade over saa overordentlige Midler som disse sidstnævnte Folkefærd, men her maa da ogsaa tages billigt Hensyn til de høist forskjellige Forhold, hvorunder der virkes. Missionsvirksomheden er velorganiseret i Norge, og at den finder Gjenklang i Folket, sees deraf, at der aarlig indkommer 15—20,000 Specier. Det er, som bekjendt, Zulunegrene i Sydafrika, der ere Gjenstand for den norske Mission. Derimod kunde jeg hverken her eller tidligere i Christiania spore nogen Tilbøielighed til at slutte sig sammen med Danmark og Sverrig til en fælles nordisk Mission. Her træder maaske lidt af den norske Selvfølelse frem: „vi kunne staae paa vore egne Been — vi trænge ikke til fremmed Hjælp,“ fik jeg stundom til Svar, naar jeg talte herom. Dog maa den meget berettigede Tanke ikke oversees herved, at Norge har bragt sin Mission i bestemt, ordnet Gang, rettet mod et bestemt Maal, og man kunde maaske ikke uden Grund frygte for at blive forstyrret heri, om man sluttede sig sammen til fælles Virksomhed med Andre og derved nødsagedes til at rette sig efter disses Ønsker og Fordringer. — At den norske Missionsiver som al menneskelig Iver kan fremtræde med en vis Eensidighed, fik jeg ogsaa at kjende. Man var ikke utilbøielig til at ville maale Styrken af det christelige Liv efter den Iver, hvormed Missionen drives, og jeg maatte af al Magt gjøre gjældende, at det christne Menighedsliv ogsaa kan aabenbare sin Fylde paa andre Maader end netop gjennem

Missionen, saavist som den christne Kirke ogsaa har andre Opgaver at løse end den at forkynde Evangeliet blandt Hedningefolkene, uden at man derfor vil frakjende denne sidste Gjerning den Ære og Priis, som tilkommer den.

Onsdag den 19de Juli.

Idag blev der afholdt Missionsfest. Kirken, der som de fleste Kirker heroppe er bygget af Træ i fiirkantet Korsform, var aldeles fuld — man tør vistnok anslaae Antallet af de Forsamlede til over tusinde. De Fleste vare komne langveisfra. Dette tjente mig til Bekræftelse paa, hvor stærkt udviklet det religiøse Liv er i det norske Folk. Et næsten rørende Beviis herfor synes det mig at være, at Mændene fra Korgen, der er bekjendt ved sin skjønne Beliggenhed, og hvortil der i Almindelighed gjøres en Udflugt af dem, som gjæste Hemnæs, have tilbudt at give fri Skyds til alle Affendingene til Missionsmødet til Korgen imorgen, altsaa stille deres Baade og Fartøier til Missionsmødets Raadighed, naar de saa til Gjengjæld maatte faae — en Bibellæsning i Korgen, foranstaltet af de her tilstedeværende Præster. Den Begjærlighed, hvormed Almuen her tørster efter Guds Ord, er tilvisse mærkelig — hele Timer have de, uden at trættes, hørt paa Missionsforhandlingerne, og naar man da vil afbryde, bede de gjerne om at maatte faae en lille opbyggelig Tale i Tilgift. Jeg antager, at hvad Læsningen er for de Dannede, det er den mundtlige Forkyndelse for disse Folk, som selv kun have liden Leilighed til at læse — ligesom hine derfor kunne vedblive at læse flere Timer igjennem uden at trættes, saaledes kunne disse vedblive at høre flere Timer igjennem uden at trættes.

Iøvrigt var det mig paafaldende i denne talrige Forsamling slet ikke at see nogen Nationaldragt. Men disse forsvinde

mere og mere over hele Norge, kun i enkelte meget affondrede Bjergegne omkring Bergen skulle de endnu være bevarede. Man skal vist neppe i hele Norge finde noget Exempel paa, at Nationaldragterne have holdt sig med saadan Styrke som f. Ex. i det svenske Dalarne. — Ogsaa undres jeg over den Lethed, hvormed Befolkningen her forstaaer mig, medens jeg i Gudbrandsdalen mødte adskillige Vanskeligheder i saa Henseende. Dette hidrører fra, at de fleste Nordlændinge ere bereiste Folk; med deres smaae Skibe beseile de hele Kysten fra Bergen op til Finmarken og faae derved Leilighed til at høre forskjellige Dialekter, hvorved deres Øre bliver uddannet i langt høiere Grad end som Tilfældet er med Dølerne, der aldrig komme udover deres snævre Bjergdale.

Som jeg allerede tidligere har bemærket, ere Nordlændingene et phlegmatisk Folk, saalænge de færdes paa Landjorden, derimod fulde af Liv og Raskhed, naar de færdes paa Søen, især naar der er Fare paa Færde. Deres ganske Hjerte hænger ved Søen, deres kjæreste Syssel er Fiskeri, hvorover de forsømme Jordbruget. Selv om Sommeren, naar Fiskeriet kun giver lidet af sig, ligge de helst ude paa Søen og pilke lidt Smaafisk, medens de lade Qvinderne skjøtte Jorden, der naturligviis bliver daarlig skjøttet.*) Navnlig drives her for lidet paa Qvægavl, hvortil Naturen dog indbyder ved de frodige Græsgange. Sultefodring gaaer stærkt i Svang, skjøndt den giver ussel Mælk og næsten uspiseligt Kjød. — Iøvrigt er Befolkningen godmodig og vennesæl, hvilket særligt lægger sig for Dagen i de mange smukke Hilsener, som her

---

*) Det er da lige det Modsatte af, hvad der finder Sted hos os, hvor Befolkningen kun giver sig af med Jordbruget og forsømmer Fiskeriet, der kunde give adskilligt Udbytte.

bruges. Hyppigt siges, naar man mødes paa Alfarvei: „Velkommen!“ eller „sign Modet!“ (d. e. Gud signe Mødet); veed den Mødende, hvor man agter sig hen, eller hvor man kommer fra, da bestemmes Hilsenen nærmere herefter: „Lykke til Fisket!“ eller „Velkommen fra Kirke!“ ikke sjeldent hilses man med Ordene: „Gang i Magje!“ (d. e. far i Mag!), en udtryksfuld Hilsen for den nordlandske Magelighed.

Naturen heromkring udmærker sig ligemeget ved sin Skjønhed og Storhed. De store græsrige Enge, fra hvilke man hører den venlige Klang af Kobjælderne, de stille susende Granskove, den blanke Fjord mellem de sneedækte Fjelde, Alt dette tilsammen har noget vidunderligt Morgenfrisk, hvilket jeg ofte fornemmer paa mine eensomme Vandringer heromkring.

Tirsdag den 20de Juli.

Kl. 5 imorges bleve vi kaldte op, thi da skulde Touren til Korgen gaae for sig, som Mændene herfra havde lovet paa den Betingelse, at de maatte faae en Bibellæsning til Vederlag. Præstefamilien med deres Gjæster, hvoriblandt jeg, befandt sig i den forreste Storbaad, bagefter os fulgte to andre Storbaade, hvori Affendigene til Missionsmødet havde taget Plads. Disse to sidste bleve noget forsinkede, da det varede en Stund, inden Mængden fik ordnet sig. Herved vandt vi et Forspring; det var et prægtigt Syn, da vi efter at være komne et Stykke op ad Fjorden, saae de to Storbaade komme frem omkring en Fjeldpynt: med Storseilet oppe og glidende langsomt frem for de sindige Aaretag saae de ud som to Vikingeskuder, saameget ligne de disse i Form og Skikkelse. Tanken blev saameget mere henledet herpaa, som vi her befinde os i det gamle Halogaland, der spiller saa stor en Rolle i Norges gamle Historie. Snart istemtes der en Psalmesang paa de andre

Baade, der lød smukt hen til os over Fjordens stille Vande, skjøndt det maa siges, at hverken var deres Sang ei heller deres Seilads saa god og ordnet, som den kunde være: dertil var der altfor mange Kirkesangere og altfor mange Høvedsmænd ombord, thi hvor Alle ville lede, er det vanskeligt at faae en god Styrelse.

Vi kom nu ind i Elven, der havde et bredt Løb, men den stærke Strøm var imod os, saa der maatte tages stærkere Tag i Aarerne. Snart fik Elven temmelig høie Sandvægge, der reiste sig brat i Veiret og vare gjennemborede af mangfoldige Huller: det var Digesvalerne, som havde boret deres Neder. Foroven krandsedes Sandvæggene af yppigt Græs og frodige Ellebuske.

Omtrent Kl. 1 ankom vi til Korgen, hvor hele Menigheden havde indfundet sig ved Landingsstedet for at modtage os. Saa fik vi den lovede Bibellæsning i den nye rummelige Kirke, der var næsten overfyldt. Efter dernæst at have indtaget en staaende Frokost i det Frie begave vi os paa Vandring for at betragte Stedets Naturskjønheder, blandt hvilke især fremhævedes en brusende Fos — dem blive Normændene aldrig kjede af at vise os, og vi aldrig kjede af at see dem — og en herlig Udsigt fra en af Høiderne, hvorfra vi kunde see langt, langt ud i Landet, hvorledes Elven bugtede sig mellem de grønklædte Fjelde.

Kl. 6 gik vi atter i Baadene, der blev vexlet Afskedshilsener, og saa glede vi jævnt ned ad Strømmen hjemefter. Imidlertid havde Skyerne samlet sig, og det begyndte at regne. Vi sloge Paraplyerne op og krøbe sammen i Baadene for at dække os saavidt muligt. Iøvrigt holdt vi Samtalen muntert i Gang og søgte derover at glemme det slette Veirlig.

Først henad Midnat kom vi hjem, Regnen strømmede ned over os, da vi vandrede op til Præstegaarden: vi vare alle meget udmattede af den langvarige tvungne Stilling, vi havde maattet indtage i Baadene.

Fredag d. 21 Juli.

De to Præster toge Afsked med mig imorges for at afgaae Nord paa med Dampskibet. Jeg takkede dem for al den Glæde, jeg havde havt af deres Selskab og bad dem ikke glemme mig, om de nogensinde kom til Kjøbenhavn. — Selv havde jeg havt til Hensigt at faae en Hest og ride over Fjeldene til Vessen Præstegaard, til hvilken jeg havde modtaget en Indbydelse. Men man underrettede mig om, at Præsten i Vessen i disse Dage netop var bortreist og ventedes først hjem om et Par Dage; hans Søn, Studenten, med hvem jeg havde truffet sammen paa Opreisen, var ovre paa Tjøttø. Jeg var tilmed saa træt af Gaarsdagens Anstrængelser, at jeg forlængede Opholdet i det venlige Hemnæs.

Forøvrigt troer jeg, at jeg bedst kan betegne denne Dags Virksomhed med samme kortfattede Fyndigbed, hvormed Ludvig den Sextende i sine Dagbøger saa ofte betegner Udbyttet af sin daadfulde Virksomhed: Rien.

Lørdag d. 22 Juli.

Trætheden og Matheden vedvarer, jeg skriver atter à la Louis Seize: Rien.

Søndag d. 23 Juli.

Paa een Gang en smæltende Hede: 22° R. i Skyggen! Ovenpaa den Kjølighed, hvori jeg har tilbragt de sidste Uger,

ikke sjeldent i Vinterfrakken, falder denne pludselige Hede dobbelt besværlig, jeg mægter neppe at røre mig.

Uagtet der nu har været gjentagne Gange Gudstjeneste i den svundne Uge formedelst Missionsmødet, hindrede dette dog ikke, at en overordentlig talrig Menighed havde indfundet sig i Kirken. Efter Prædikenen var der stor Altergang: henved 350 Nadvergjæster. Iøvrigt var der en saadan Hede inde i Kirken, at jeg neppe kunde trække Veiret.

I Eftermiddag havde vi Besøg af et Par Englændere, der kom fra Vefsen, hvor de drive Bjergværksdrift og Skovhugst. De gjorde den samme Alarm og Spektakel, som altid udmærker Englændernes Optræden i Norge.

Ved Solnedgang gik jeg en Vandring ud paa Marken, hvor jeg lagde mig i en lille Høstak og saae paa de gyldne flammende Ildskyer i Nordvest, bag hvilke Solen skjulte sig. Jeg kom herved til at mindes en Historie, Baggesen fortæller, hvorledes han som Dreng en Sommeraften havde lagt sig til Hvile i en Høstak og var falden i Søvn. Da han vaagnede, kom der en anden Dreng forbi. „Hvad gjør Du her saa seent paa Aftenen?“ raabte Baggesen. „Hvad gjør Du her saa tidligt paa Morgenen?“ svarede den Anden. „Jeg troer, Du raser: Solen er jo lige ved at gaae ned“, raabte Baggesen. „Jeg troer, Du er fra Forstanden: Solen er jo lige staaet op“, svarede den Anden. Saa vare de lige ved at komme i Haarene paa hinanden, om ikke Solen, der langsomt hævede sig paa Himmelhvælvingen, havde givet et uigjendriveligt Beviis for, hvem der havde Ret. — Men slig Misforstaaelse kunde let finde Sted her i Nordlandene, hvor der er saa kort Tid mellem Solnedgang og Solopgang.

Mandag 24 Juli. Morgen.

Ridetouren til Vefsen har jeg nu opgivet og istedenfor besluttet at fare med Dampskibet, som ankommer i Dag, til Tjøttø, og derfra tage Baadskyds til Brønø, saa faaer jeg tillige Leilighed til at blive bekjendt med et Par af de Smaaøer, som i Hundredviis ligge her langs Kysten.

Tjøttø. Aften Kl. 11.

I Middags Kl. 1 ankom Dampskibet „Nordland", og jeg gik ombord. Jeg traf igjen forskjellige Bekjendte, tildeels tidligere Reisefæller, der bleve ikke lidet forbausede ved at see mig dukke op igjen, efterat de forlængst troede mig hjemreist. Veiret var afgjort Regnveir, der bestandig tiltog i Styrke, af de bjergrige Kystlandskaber var Intet at see: de vare hyllede i Taage og Regn. Jeg trøstede mig da med, at jeg paa Opseiladsen havde seet dem i saa glimrende Solskin. Seiladsen varede heller ikke længe, allerede Kl. 6 vare vi ved Tjøttø. Under en strømmiende Regn vandrede jeg op til den gamle Herregaard, til hvis Eier jeg havde Breve og Hilsener. Det var en gammel hvidhaaret Mand, der saae ud som en ærværdig Patriarch mellem sine mange Børn og Børnebørn, som i Ferien alle vare samlede om ham. Man bød mig Velkommen, og snart vare vi inde i forskjelligartede Samtaler. Om at komme ud og see Noget kunde der ikke være Tale, eftersom Regnen uafbrudt vedblev at strømme ned.

Tirsdag d. 25 Juli.

Jeg benyttede Formiddagen til en liden Recognoscering i Gaarden og dens nærmeste Omgivelser. Den første bestaaer som alle norske Gaarde af et stort Antal Træbygninger, der ere spredte over et vidt Areal. Pladsen er man altid rundhaan-

det med i Norge, thi deraf har man nok: Vaaningshuse, Stalde, Fjøs, Stabur, og hvad alle disse forskjellige Bygninger hedde, ere hver opførte for sig i betydelig Afstand fra hinanden, saa at Gaarden faaer Udseende af en lille By.

Tjøttø minder mig ved sine græsgroede Enge, hvorfra flere Kæmpehøie hæve sig, meget om Samsø. Øen er mærkelig flad, bestaaer af Eng og Mark, hist og her lidt Krat, først mod Nord findes Bjerge. Dybe Vige af Havet skære sig ind i den. Som Samsø har sin Helt i Angantyr, saaledes har Tjøttø sin i Haarek fra Tjøttø, der spiller en fremragende Rolle paa Olaf den Helliges Tid. Præsten paa Tjøttø viste mig et Par høie Bautastene og en udgravet Kæmpehøi; men af Oltidslevninger har man næsten Intet fundet. Jeg spurgte ham, om man vidste, hvor Haareks Gaard havde staaet, han svarede, at det vidstes ikke, men han var tilbøielig til at antage, at den ikke havde staaet langt fra den nærværende Gaard, fordi paa denne Side egnede Øen sig bedst til Beboelse.

Aftenen var stille og yndig, vi sadde udenfor Døren under de grønne Træer ved et mildt Solskin, det var som en dansk Sommeraften.

Onsdag d. 26 Juli.

Jeg havde bestilt Baadeskyds til Brønø, men maatte atter afbestille det, da vi fik stærk Regn og Sydvestvind. Den meste Deel af Dagen har jeg tilbragt med Læsning af de gamle Kongesaga'er. Jeg vil her optegne Haarek af Tjøttøs Saga, hvilket det har interesseret mig at gjennemlæse her i Heltens Hjemstavn; den er tilmed saare charakteristisk for hiin vilde, lovløse Tidsalder.

Haarek af Tjøttø's Saga.

„Der var en Mand ved Navn Haarek, Søn af Eivind Skaldespiller; han boede paa den Ø, som hedder Tjøttø i Halogaland. Eivind havde ikke været nogen videre rig Mand, men han var storættet og meget storsindet. Paa Tjøttø havde først været mange Smaabønder; der kjøbte Haarek sig i Førstningen en ikke meget stor Gaard og bosatte sig der. Men paa faa Aar havde han ryddet bort alle de Bønder, som vare der, saa at han da havde hele Øen og byggede der en stor Hovedgaard. Haarek blev snart meget rig, han var saare klog af Vid og havde Lykke med sig, længe havde han nydt stor Anseelse af Høvdinger, som vare i Frændskab med Norges Konger, derfor havde Haarek været i stor Anseelse hos Landshøvdingerne. Da disse Tidender forefaldt, var Haarek temmelig til Aars. Haarek var den meest anseete Mand i Halogaland, han havde da i lang Tid havt Finnekjøbet og Kongens Syssel i Finmarken; stundom havde han havt det ene, stundom tilsammen med Flere. Ikke var han kommen til Kong Olaf den Hellige: dog var der faret Bud og Sendemænd mellem dem, Alt heelt venskabeligt. Den Vinter, da Kong Olaf sad i Nidaros, droge fremdeles Mænd mellem ham og Haarek af Tjøttø. Da lyste Kongen op, at han næste Sommer agtede at fare til Halogaland og heelt Nord om Landsenden. Men Halogerne tænkte saare forskjelligt om denne Færd.

Kong Olaf gjorde sig nu om Vaaren rede med 5 Skibe og havde nærved 360 Mand og foer da nordefter. Overalt stævnede han Bønderne til Thinge og blev da kaaren til Konge af dem. Han lod da og der som andensteds oplæse de Love, hvori han bød Folk der i Landet overholde Christendommen og satte Livs eller Lemmers eller Eiendoms Fortabelse for

Enhver, som ei vilde antage christne Love. Mange Mænd lod Kongen lide store Revselser og det saavel Rige som Urige: i hvert Herred skiltes han saaledes ved Folket, at det samtykkede i at overholde den rette Tro. De fleste mægtige Mænd og mange Storbønder gjorde Veitsler for Kongen, og saaledes drog han alt Nord til Halogaland. Haarek paa Tjøttø gjorde ogsaa en Veitsle for Kongen, der var en talrig Forsamling, og Gildet selv saare herligt, da blev Haarek Lendermand. Kong Olaf gav ham da slige Indtægter, som han forhen havde havt af de forrige Landshøvdinger.

Men deroppe boede en Bonde, som hed Grankel, han havde en Søn, der hed Aasmund. Det var mange Folks Sagn, at Aasmund med Hensyn til Dejlighed, Styrke og Idrætter var den tredie ypperste Mand i Norge næst efter Kong Hakon Adelsteensfostre og Olaf Trygvesøn. Aasmund gav sig i Tjeneste hos Kong Olaf og blev saare afholdt af ham.

Saa skete det en Tid efter, at Kong Olaf gav Aasmund Grankelsøn halve Syslen paa Halogaland med Haarek af Tjøttø som før havde havt den hele. Aasmund havde en Skude og paa den næsten 30 velbevæbnede Mænd. Da Aasmund kom derop, traf han Haarek; Aasmund siger ham, hvorledes Kongen havde bestemt det med Syslen og fremviste Kongens Jerteiner derpaa. Haarek siger: Kongen faaer raade for, hvem der skal have Syslen, men dog gjorde ikke vore forrige Høvdinger saaledes, at minke den Ret til at raade paa deres Vegne, som vi vare ætbaarne til, men overlade den til Bondesønner, der ei forhen have havt Sligt i Hænder. Men skjøndt man tydeligt kunde see paa Haarek, at dette var ikke efter hans Sind, lod han dog Aasmund tage ved Syslen, som Kongen havde sendt Bud til ham om.

En Vinter havde Aasmund været i Halogaland i sin Syssel og var hjemme hos sin Fader Grankel. Der ligger ud mod Havet et Udvær (ɔ: Klippeø), hvor der baade kunde fanges Sælhunde og Fiske, dertil samles Æg og Fugle. Det havde fra gammel Tid ligget til den Gaard, Grankel eiede, men Haarek paa Tjøtta gjorde Fordring derpaa og havde faaet det drevet dertil, at han i nogle Aar havde al Gavn af Været. Men nu da Aasmund og hans Fader tyktes at have Kongens Beskyttelse i Ryggen til alle retmæssige Fordringer, begave de sig om Vaaren begge til Haarek og sagde ham Kong Olafs Ord og Jerteiner, at han skulde afstaae fra sin Fordring paa Været. Haarek svarede vredt derpaa og sagde, at Aasmund foer med slig og anden Bagvadskelse til Kongen; jeg har, sagde han, Retten ganske paa min Side, og Du, Aasmund, burde dog vide at holde Dig inden de tilbørlige Grændser, skjøndt Du nu anseer Dig for en stor Mand, siden Du har Kongen at stole paa: det kan Du vist ogsaa behøve, hvis Du skal slippe vel fra at rane fra os, der hidtil tyktes at kunne holde fast paa vor Ret, om vi end havde med jævnbaarne Mænd at bestille, hvorimod det er langt fra, at I kunne kaldes mine Lige med Hensyn til Æt. Aasmund svarer: Mange faae nok det at føle, Haarek, at Du er frændestor og anmassende; der er Mange, som maae see deres Ret afkortet for Dig; men nu seer det ud til, at Du faaer vende Dig andensteds hen for at drive din Uretfærdighed igjennem end mod os, eller tage saa ulovlig afsted som her. Derpaa skiltes de ad. Haarek sendte ti eller tolv af sine Huuskarle med en stor Rofærge til Været, hvor de toge alskens Fangst og ladede Færgen. Men da de skulde til at drage hjem igjen, kom Aasmund til dem med 30 Mænd og bød dem give slip paa Fangsten. Haareks Huuskarle svarede noget langsomt herpaa,

men Aasmund og hans Mænd angrebe dem, og da de havde Overmagten paa deres Side, bleve Haareks Huusfolk deels bankede, deels saarede, deels jagne ud i Søen, og al Fangsten baaren ud af deres Skib, hvorpaa Aasmund tog den med sig. Haareks Huuskarle kom hjem med saa forrettet Sag og fortalte, hvorledes det var gaaet dem. Haarek svarede: her skeer nu den ene nye Ting efter den anden; det er dog aldrig hændt sig før, at mine Mænd have faaet Bank. Denne Sag blev dog stillet hen, Haarek talte ikke videre derom og var nok saa lystig. Om Vaaren lod Haarek udruste en tyvesædet Snekke og besatte den med sine Huuskarle; Fartøiet var ypperlig udrustet baade med Hensyn til Mænd og Redskab. Da han kom til Kong Olaf, traf han ogsaa Aasmund, som allerede var kommen der før ham. Kongen fik et Møde bragt istand mellem Aasmund og Haarek og forligede dem, saaledes at han selv skulde dømme mellem dem. Aasmund lod nu føre Vidner paa, at hans Fader Grankel havde eiet Været, og Kongen dømte derefter. Denne Afgjørelse satte begges Vilkaar meget ulige, thi Haareks Huuskarle bleve ubødte, medens derimod Været blev tildømt Grankel. Haarek sagde, at det ingen Skam var for ham at finde sig i Kongens Dom, hvorledes end den Sag siden ordnede sig. Men han glemte den dog ikke derfor.

Siden deeltog Haarek fra Tjøttø i det Tog, som Kong Olaf og Svenskerkongen Anund gjorde mod Kong Knud den Store i Danmark. De hærjede og plyndrede vidt og bredt, indtil Kong Knud kom og lagde sig med en mægtig Flaade i Øresund. Svenskerne vendte da hjem efter, men Kong Olaf foreslog sine Høvdinge at drage hjem til Lands gjennem Vestergøtland og sende sine Skibe østerpaa til Svenskerkongens Rige, hvor de da kunde opbevares for ham, indtil han

fik Fred med Kong Knud. Til dette Forslag svarede Haarek fra Tjøttø: det er let at see, at jeg ikke kan fare til Fods til Norge, jeg er en gammel og tungfør Mand og lidet vant til at gaae: hertil kommer, at jeg nødig skiller mig ved mit Skib; jeg har gjort mig saa megen Umage med at indrette og ruste dette Skib, at det vil gjøre mig ondt at lade mine Uvenner faae Fingre paa det. Kongen svarede: far Du med os, Haarek, vi skulle bære Dig efter os, hvis Du ikke kan gaae. Da qvad Haarek en Vise, hvori han erklærede, at han var bestemt paa at drage derfra paa sit Skib heller end at gaae til Fods, om saa Knud laa med hele sin Flaade i Øresund. Saaledes gjorde Haarek ogsaa; saasnart han fik god Bør, seilede han vest forbi Skaane. Da han kom i Øresund, lod han Seilet saavelsom Masten lægge ned, Vindfløien tage af og hele Skibet ovenfor Vandgangen indsvøbe i graa Tjeld; han lod kun roe i nogle faa Rum forud og agter, men lod de fleste Mænd sidde lavt nede i Skibet. Kong Knuds Vagtmænd saae det og talte om, hvad Skib det kunde være. De gjættede paa, at det var en Salt- eller Sildeskude, siden de saae kun faa Mænd og liden Roning, hvorhos Skibet var graat og laa meget dybt. Men da Haarek kom frem i Sundet og forbi Flaaden, lod han Masten reise, Seilet drage og forgyldt Vindfløi sætte paa: Seilet var hvidt som nyfalden Snee og stavet med røde og blaae Striber. Da saae Kong Knuds Mænd, hvor han seilede og sagde til Kongen, at de vare bange for, at det var Kong Olaf selv, som saaledes var seilet forbi dem. Men Kong Knud svarede, at Kong Olaf var for klog en Mand til at fare med et eneste Skib gjennem hans Flaade, og at det var langt rimeligere, at det var Haarek fra Tjøttø eller saadan en Mand. Man antager for vist, at Kong Knud har vidst Be-sked om Haareks Færd, og at den ikke vilde have løbet saaledes

af, hvis der ikke i Forveien havde faret venskabelige Budsendinge mellem dem, man fandt Bestyrkelse herpaa sidenefter, da Venskabet mellem Kong Knud og Haarek blev almindelig bekjendt. Da Haarek seilede Nord forbi Vederø, digtede han en Vise, hvori han yttrede, at Qvinderne i Lund og de danske Møer ikke skulde faae Anledning til at lee ham ud, fordi han ikke havde turdet fare hjem langs Danmarks Kyster. Haarek seilede da videre og standsede ikke, førend han kom Nord til Halogaland op til sin Gaard paa Tjøttø. — Men Kong Olaf drog derimod hjem til Lands gjennem Vestergøtland.

Saa tildrog det sig en Vaar, at Haarek paa Tjøttø mindedes, at Aasmund Grankelsøn havde ranet og banket hans Huuskarle. Det Skib, Haarek eiede, en Tyvesesse, flød tjeldet og tiljet foran hans Gaard, og han lod sig forlyde med, at han agtede at fare Syd til Trondhjem. En Aften gik Haarek til Skibs med sine Huuskarle og havde henved 80 Mand. De roede om Natten og kom henimod Morgenen til Grankels Gaard. De sloge der Ring om Husene, gik saa hen og satte Ild paa Husene: der brændte Grankel inde med sine Hjemmefolk, men nogle bleve dræbte ude: i Alt bleve der 30 Mand tagne af Dage. Efter dette Værk drog Haarek hjem og sad i sit Bo. Aasmund var hos Kong Olaf, da han spurgte dette, og hvad de Mænd angik, der vare paa Halogaland, da krævede Ingen af dem Bod af Haarek for dette Værk, ligesaa lidt som han selv bød nogen Bod. Kong Olaf kunde vanskeligt gjøre Noget, thi han havde ondt nok for at bjerge sig selv. Thi paa den Tid var det, at Kong Knud tænkte paa at erhverve sig Norge, hvor der var megen Utilfredshed med Kong Olaf. Mange af Norges bedste Mænd rustede sig mod ham, saaledes Thore Hund, Erling Skjalgsøn, Kalf Arnesøn. Haarek paa Tjøttø sluttede sig da til disse, han gjorde sig megen Flid og

fik samlet en betydelig Styrke under sig. Krigen brød aabenlyst ud, men efter megen omskiftende Lykke maatte Kong Olaf drage til Garderike, hvor han forblev omtrent halvandet Aar. Saa vendte han atter tilbage til Norge, hvor han mødte den oprørske Bondehær ved Stiklestad. I denne var der nu adskillig Uenighed om, hvem der skulde anføre den, da Ingen vilde paatage sig saadant Ansvar. Kalf Arneson meente, at Haarek fra Tjøttø passede bedst til at blive Høvedsmand for denne Hær, da han var af Harald Haarfagers Æt, og Kong Olaf desuden havde et meget ondt Øie til ham formedelst Grankels Død, saa at han var udsat for at lide den haardeste Medfart, hvis Kong Olaf fik Riget igjen. Haarek var desuden prøvet i flere Slag og begærlig efter Anseelse. Men Haarek svarede hertil, at de Mænd passede bedst dertil, som vare i den letteste Alder, men jeg er nu, siger han, gammel og skranten og ikke vel kampfør, derhos er der stort Frændskab mellem Kong Olaf og mig, og om han end ikke agter det synderligt, hvad mig angaaer, sømmer det sig dog ikke for mig at gaae fremmere i denne Ufred mod ham end enhver Anden i vor Flok. Du, Thore, passer godt til at være Høvedsmand i et Slag mod Kong Olaf: dertil har Du Sager nok med ham; baade har Du Hævn at fordre af ham for Tabet af dine Frænder og det, at han jagede Dig bort fra alle dine Eiendomme, desuden har Du lovet saavel Kong Knud som dine Frænder at hævne din Frænde Asbjørn, eller troer Du vel, at der bydes Dig bedre Leilighed til at tage Hævn over Olaf paa een Gang for al den Forhaanelse end just nu? — Men Thore Hund havde da ligesaa lidt Lyst til at tage Overanførselen som Haarek. Efter nogen Tids Forhandlen besluttedes det da, at Kalf Arneson skulde være Høvding for

Hæren. Saa stod Slaget, Kong Olaf faldt, og Svend Knudsen blev Konge i Norge.

Haarek paa Tjøttø sad efter den Tid roligt hjemme paa sine Eiendomme, lige til Magnus Olafsøn kom i Landet og blev Konge, han, som siden blev kaldet Magnus den Gode. Da drog Haarek Syd til Trondhjem for at gjøre Kong Magnus sin Opvartning. Hos Kong Magnus var paa den Tid Aasmund Grankelsøn og stod i Loftsvalerne hos Kongen, just som Haarek var kommen til Nidaros og gik op fra Skibet. De saae ham og kjendte ham; og strax sagde Aasmund til Kongen: nu vil jeg gjengjælde Haarek min Faders Drab! Han havde en liden og tyndslagen Bredøxe i Haanden. Kongen saae til ham og sagde: tag heller min Øxe; den var vel hamret og tyk. Du kan nemlig troe, sagde Kongen endvidere, at der er haarde Been i den Karl. Aasmund tog Øxen og gik ned af Gaarden; da han kom ned paa Tværgaden, mødte han Haarek og hans Mænd, som kom gaaende nedenfra Vandet. Aasmund huggede i Hovedet paa Haarek, saa at Øxen strax stod nede i Hjernen, det var Haareks Bane. Men Aasmund gik op igjen i Gaarden til Kongen, og hele Eggen havde lagt sig paa Øxen. Kongen sagde da: hvad Nytte havde Du vel havt af din tynde Øxe, saavidt jeg seer, er endog denne udskjemt. — Siden gav Kong Magnus Aasmund Syssel paa Halogaland, og der har man mange og store Frasagn om, hvad der forefaldt mellem Aasmunds og Haareks Sønner."

Torsdag den 27de Juli.

En af Husets Sønner gjorde en Vandring med mig for at vise mig nogle mærkelige Kæmpehøie. Levninger af Vaaben eller Bohave er her ikke fundet: et Par gamle Jernsager har man opsamlet, men de skrive sig fra den senere Middelalder. Derimod findes her flere velbevarede Kæmpehøie. De ere deels af rund, deels af aflang Form, let kjendelige, i Form som vore Runddysser og Langdysser, men meget lave og sammensunkne, maaskee ved Stormens og Regnens Paavirkning, der kan have bortskyllet den bløde Muldjord for oven. Hver af dem er omgivet af en lav Grøft, hvori der voxer høit Græs. I længere Afstand fra Gaarden findes et Par langt større Kæmpehøie, næsten 20 Alen høie; ogsaa disse ere tildeels sammenfaldne og omgivne af en to Alen bred endnu tydelig Grav. Hyppigt saae vi Spor af tidligere Eftergravninger, hvis Resultat dog ikke kjendes. Ogsaa i den senere Tid har man gravet i dem, men Intet fundet; maaskee have tidligere Eftersøgere borttaget, hvad her var gjemt. Men der burde anstilles en ny gjennemgaaende Eftergravning: hertil savnes imidlertid kyndig Veiledning, da ingen af de Herværende har syslet med archæologiske Undersøgelser; uden saadan Anviisning vil man neppe finde Noget.

Tre Bautastene findes endnu opreiste, de to meget spidse, den tredie halvrund — imidlertid var det ikke umuligt, at disse saakaldte Bautastene, paa hvilke der ikke findes nogetsomhelst Tegn eller Indskrift, i Virkeligheden have gjort Tjeneste som Grændseskjel mellem Markerne. Til disse Stene og de omliggende Klippeøer knytter sig et grotesk Sagn: der fortælles nemlig, at Hestmanden (den tidligere omtalte Klippe i Form af en Rytter) var forelsket i Lekøen (en anden Klippeø); da hun imidlertid viste sig koldsindig mod ham, skød han i

sin Vrede en Piil af efter hende, der gik gjennem Torghatten, som endnu den Dag idag er gjennemboret af et uhyre Hul. Lekøen, der netop var i Færd med at bage, blev saa forskrækket herover, at hun kastede Bagerværktøiet, der blev liggende paa Tjøttø, og det er de Bautastene, som vi nu finde paa Tjøttø. For ret at forstaae dette Sagn (der iøvrigt berettes i forskjellige Skikkelser) maa man selv have været her og seet de phantastiskformede Klippeøer, der optræde som handlende i denne barokke Elskovscomedie.

Et mærkeligt Naturspil saae jeg for første Gang her, det er de saakaldte Jættegryder, store Huller i Klipperne ude ved Havet, der ere udhulede med en overordentlig Nøiagtighed, de ere ganske runde som en Gryde. Menneskehaand har ikke dannet dem; man antager, at det er Havet, som har kastet Rullesteen ind i Hullerne, og dernæst i Storm og Uveir har vedblevet at kjøre dem rundt, indtil omsider disse Gryder bleve dannede. Skulde denne Forklaring være rigtig, da maa der være hengaaet Aartusinder dertil.

— Om Aftenen blev der musiceret og passiaret indtil langt ud paa Natten; vi ventede nemlig paa Dampskibet, der skulde føre mig og flere af de Tilstedeværende over til Vessen. Jeg kan da atter med det næste Dampskib fare fra Vessen til Brønø og undgaaer derved Baadeskydsen, der baade er kostbar og usikker formedelst Veirliget.

Vessen Præstegaard. Fredag den 28de Juli.

Jeg ankom til Vessen ligesom til Tjøttø i øsende Regnveir. Da jeg og mine Medreisende kun havde faaet ringe Nattero ombord paa Dampskibet, begyndte vi vort Dagværk med at gaae til Sengs. Ved Middagstide stod jeg atter op,

og da havde Veiret bedret sig, saa at jeg kunde gaae ud og tage Omgivelserne i Betragtning. Disse ere i høieste Grad pikante. Mægtige høie Fjelde reise sig, som det synes, umiddelbart udenfor Dagligstuevinduerne. Dog virker dette ikke trykkende eller beængstende, dertil er Præstegaarden med dens lille Have altfor venlig. Desuden er Dalstrøget her frugtbart med yppigt Græs og yndige smaae Birkelunde. Tæt under Fjeldene løber Elven forbi, Steenskred som Sneeskred ere ikke ualmindelige. Disse mørke tause Fjelde, der hæve sig lodret over vore Hoveder, have noget ubeskriveligt Imponerende ved sig, de trykke ikke ned, men de løfte op, de vække Anelsen om noget uudsigeligt Stort og Herligt. Det fornam jeg især i den stille Aften, da jeg ene vandrede om i Haven, Alt var tyst, og jeg hørte kun Elvens Brusen og de mange Smaaelves Rislen nedad Fjeldene. Fjeldnaturens Høihed og Reenhed greb mig med overvættes Styrke, Sindet blev stemt til Andagt, til taus Tilbedelse.

Lørdag den 29de Juli.

Vefsen og Hemnæs rivalisere med hinanden som to af de skjønneste Punkter i Nordlandene. Deres Charakteer er mærkelig forskjellig. Hemnæs er mere aabent og frit, den blanke Fjord og de hvide Sneefjelde gjøre et lyst og freidigt Indtryk. Og dog skulde jeg stærkt fristes til at give Vefsen Fortrinet, thi her træder Fjeldnaturens Alvor og Storhed frem i sin Majestæt: men Indtrykket af Vefsen er maaskee stærkere, fordi det er nyere og friskere.

Stedet er i stærk Opkomst; Englænderne ere komne hertil forat søge efter Metaller; lidt Jernmalm have de fundet, skjøndt ikke meget. Men Englænderne bringe Penge med sig,

det trækker atter Normændene til — nu er en heel By i Færd med at voxe op. Englænderne have kjøbt meget Land og tale om at anlægge Fabrikker — Liv og Virksomhed er her og det kjendes, at noget Nyt er i Færd med at arbeide sig frem.

Dagen er gaaet fornøielig med Musik og Leg, Spadseren og Passiaren. Fra en længere Udflugt vendte vi først tilbage henad Midnat: saa satte vi os til at fortælle Spøgelsehistorier, thi Skumringen falder nu saa stærkt paa, at man igjen kan nyde godt af en rigtig Spøgelsehistorie.

Søndag den 30te Juli.

Gudstjenesten varede fra Kl. 10—3, men den indbefattede da ogsaa foruden Høimessetjenesten Begravelse, Vielse, Daab og Nadver. Atter her var en meget talrig Menighed forsamlet. Naar jeg sammenligner de lange besværlige Kirkeveie og de fulde Kirker i Norge med de korte Kirkeveie og de halv- eller heeltomme Kirker i Danmark, da kan jeg ikke nægte, at man fornemmer et kraftigere Menighedsliv heroppe end nede hos os. Men betragter man nærmere det christelige Liv, som rører sig hos den norske Almue, især hos Bonden, da vil man rigtignok finde, at det hyppigt har en pietistisk Farve og sky og indesluttet vender sig bort fra det friskere og friere Menneskeliv. Hertil bidrager naturligviis Landets alvorlige Natur meget, de mørke Fjelde, de snævre Dale, hvor der ofte føres et strængt affondret Liv, Vinterens Barskhed og Strænghed, Jordens ringe Udbytte.

Hvad Skolevæsenet angaaer, da lider dette under samme Vanskeligheder som i Finmarken, nemlig de store Afstande. Tidligere fandtes her som mange andre Steder i Norge Omgangsskoler, hvor Lærerne droge om fra Sted til Sted, opholdt

sig gjerne paa hvert Sted 6—7 Uger, underviste Børnene i denne Tid og paasaae, at Forældrene underviste Børnene i den Tid af Aaret, da de ikke selv kunde være tilstede. Paa denne Maade vedligeholdt ogsaa Forældrene deres Kundskaber, da de jo ellers ikke kunde tage sig af Børnenes Underviisning. Ogsaa tyktes Bønderne vel derom, det var dog altid en Adspredelse i den lange Eensomhed at modtage et saadant Besøg af den omvandrende Skolelærer. Efter den nyere Skoleplan søger man imidlertid overalt at afskaffe disse Omgangsskoler og i deres Sted at indføre Kredsskoler, d. e. faste Skolebygninger, hvor Børnene indqvarteres 8—10 Uger aarlig: Loven foreskriver rigtignok 12 Uger, men dette er umuligt at overholde. Imidlertid er det et Spørgsmaal, hvorvidt denne Forandring ikke er mere til Skade end til Gavn for Nordlandene. Disse Kredsskoler volde adskillig Bekostelighed, og der er den Mislighed forbunden med dem, at naar Forældrene sende deres Børn fra sig til Kredsskolen, saa ville de ikke længer selv tage sig af deres Underviisning, men mene, at dette bliver Skolens Sag. Herved gaaer man altsaa glip af Hjemmeunderviisningen, der var i saa høi Grad frugtbringende baade for Børnene og Forældrene. I Betragtning heraf tilbød Storthinget Nordlandene Frihed for disse nyere Lovbestemmelser og at beholde deres gamle Omgangsskoler, men man vilde dog ikke modtage dette Tilbud, fordi man frygtede, at Følgen deraf vilde blive, at man ved andre Leiligheder muligviis vilde betragte Nordlandene som et halvt barbarisk Land, for hvilket det ikke hjælper at gjøre Noget.

Mandag den 31te Juli.

Om Eftermiddagen Kl. 6 gik jeg ombord paa Dampskibet, for at fare over til Brønø, hvor jeg vil besøge den

derværende Districtslæge, der er gift med en dansk Dame, hvem jeg kjender fra tidligere Dage. Ombord paa Dampskibet traf jeg som sædvanlig Bekjendte: jeg er nu ved min megen Omflakken heroppe næsten selv bleven en Nordlænding, der benytter Dampskibet som sin Klubsal. Blandt Andre mødtes jeg atter med Amerikaneren Mr. Thomas, der havde været inde forskjellige Steder for at fiske og jage. Men han var nu hjertelig kjed af dette omflakkende Reiseliv og længtes efter at komme hjem.

Veiret var koldt og graaligt, først henad Aften klarede det op. Klokken blev to, inden vi lagde an ved Brønø, hvor jeg fik det skjønneste Beviis paa nordlandsk Gjæstfrihed, som jeg endnu har faaet. Da nemlig Alle maatte formodes at være til Sengs paa denne Tid, og jeg ikke vilde forstyrre Nogen i deres Nattero, gik jeg hen til Stationshuset og spurgte, om jeg kunde faae Natteleie der. Nei det kunde jeg da ikke. Nu kjender jeg Normændene nok til at vide, at en Fremmed gjerne faaer et saadant Afslag til en Begyndelse, og at han først efter nogen Tids Underhandling kan vente at faae sit Ønske opfyldt. Jeg sagde derfor, at de kunde dog ikke forlange, at jeg skulde ligge ude paa Marken. Nei det behøvede jeg da heller ikke: jeg kunde nok faae Nattequarteer oppe hos Frøkenen. Træt og søvnig som jeg var, vare mine Begreber noget omtaagede, og jeg antog derfor, at „Frøkenen" maaskee holdt et Slags Hotel garni. Ledsaget af en Karl begav jeg mig derhen: det var omtrent et Qvarteers Gang. Karlen bankede paa Døren og efter nogen Tid blev et Vindue lukket op med Spørgsmaal: hvem der? Karlen fortalte meget høfligt, at jeg var en Reisende og bad om Huusly for mig. Det blev bevilget, og Karlen gik, jeg blev staaende alene. Det var en yndig Sommernat, det begyndte allerede at dages, et Par Smaafugle fløi op fra

deres Rede, forskrækket over al den Støi, jeg havde gjort. Endelig blev jeg lukket ind og ført op i et Soveværelse med mange Undskyldninger for, at der ikke var bedre istand, men man havde ikke været belavet paa mit Komme.

Næste Dag fik jeg at vide, at Stedet ikke var noget Hotel garni, at Frøkenen ikke var nogen Hoteldame, men en Datter af den foregaaende Provst paa Øen. Hun levede her i et lille Huus, der var hendes Privateiendom. Men saaledes bar man sig gjerne ad her: kunde den Reisende ikke komme ind hos Doctoren, blev han modtaget hos Præsten, og var Præsten ikke istand til at modtage, saa blev man indqvarteret hos Frøkenen. Dog ikke nok hermed, men da jeg nu vilde flytte over til Doctorens, hvem mit Besøg gjaldt, blev jeg meget venligen anmodet af Frøkenen om dog at blive boende hos hende, siden jeg nu engang var ankommen der, hun havde desuden bedre Plads til mig end Doctorens — og derved blev det da.

Tirsdag den 1ste August.

En hjertelig Modtagelse fik jeg hos Doctorens og derfra blev jeg ført over i Præstegaarden, som ligger tæt ved. Her, hvor Hav og Fjeld afskjærer Beboerne fra Omverdenen, slutte disse sig desto nøiere sammen indbyrdes, og den Fremmede optages hurtigt i den lille Vennekreds og føler sig som hjemme. Dagen er gaaet hurtigt hen med Samtaler om Nyt og Gammelt.

Onsdag den 2den August.

Brønøs Beliggenhed er vakker, overalt seer man ud til det aabne Hav og de mange phantastisk formede Klippeøer, som ligge rundt omkring. Landeveien for Skibene, det snævre

Brønøsund gaaer lige forbi Huset her: naar jeg da seer de qvikke Nordlandsbaade glide forbi den ene efter den anden, da mindes jeg Beskrivelsen af Svolderslaget, hvorledes de forbundne Konger see Olaf Trygvesens Flaade komme frem mellem Holmene: „Veiret var fagert og Solen skinnede klart. Alle Høvdingene gik nu op paa Holmen med store Skarer af Folk og saae, hvorledes Skibene seilede ud paa Havet, saare mange tilsammen. De see nu, hvor der seiler et stort og prægtigt Skib. Da sagde begge Kongerne: Dette er et stort og sjeldent fagert Skib, det er vist Ormen lange. Nei, svarede Erik Jarl, og han havde Ret, thi det tilhørte Eindride af Gimse. Kort efter saae de et andet Skib seile, langt større end det første. Da sagde Kong Svend: nu er Olaf Trygvesøn ræd, siden han ei tør seile med Hoved paa sit Skib. Da sagde Erik Jarl: Dette er ikke Kongens Skib, jeg kjender baade Skib og Seil, thi Seilet er stavet, dette er Erling Skjalgsøn. En Stund efter saae de og kjendte Sigvald Jarls Skibe, der dreiede ind under Holmen. Derpaa saae de, hvor der seilede tre Skibe, et meget stort" o. s. v.

Fredag den 4de August.

Fuldkommen Naturfrihed findes her, ikke en eneste Vei er der, man føier sine Fjed, hvorhen man selv har Lyst over de grønne Enge, og passer blot paa, at man ikke kommer ud i Moserne. En nydelig lille Birkeskov er her, ikke stort høiere end den paa Tromsø. I klar Solbelysning er her vidunderligt smukt, Havet og Fjeldene rundtomkring blaane i deilige Lysbrydninger, og naar jeg da tager Sæde oppe paa Babylonsaasen, hvorfra jeg har en vid Udsigt over Havet og de fjerne Øer, kunde jeg gjerne troe mig henflyttet til de joniske Øer eller Grækenlands solglade Kyster. Men ak, slige gyldne

Øieblikke ere kun sjeldne, snart trækker det op med mørke Skyer, en bidende Nordenvind farer hen over Søen, og jeg gaaer ind og tager min Vinterfrakke paa og husker smukt paa, at jeg ikke er i Grækenland eller paa de joniske Øer, men 50 Mile Nord for Trondhjem.

Lørdag den 5te August.

Torghatten er en høist mærkelig Klippeø. Naar man har lidt Phantasi, kan man godt see, at den ligner en Hat, og selv naar man ingen Phantasi har, kan man dog altid see det store Hul, der er boret midt igjennem Klippen. Allerede paa Opreisen havde man viist mig det, men dengang vare vi for langt borte, og jeg saae kun en svag Lysning gjennem Klippen, det saae ud som et Knappenaalsstik igjennem den. — I flere Dage havde vi talt om at gjøre en Tour derover, thi at komme til Brønø uden at besee Torghatten, vilde være det Samme som at komme til Kjøbenhavn uden at see Rundetaarn eller til Rom uden at see Paven.

Saa sendtes Budstikken rundt til Venner og Naboer, og vi blev et ganske anseeligt Selskab. Da vi havde faaet Seil op og vare komne et Stykke bort, fik vi et nyt Medlem til Selskabet: det var en Taskenspiller fra Kjøbenhavn, der netop var ankommen til Brønø og næste Dag skulde give en Festforestilling. For Landsmandskabets Skyld blev han indbuden til at tage med og fik Plads i Enden af Baaden ved Siden af mig. Jeg indlod mig i Samtale med ham om hans Bedrift. Han havde gjøglet hele Norge rundt heelt op til Vardøhuus og Vadsø. Nu agtede han sig ned til Trondhjem og Bergen. Han lod til at drive sin Kunst med stor Iver, fortalte, at han havde anvendt nogle hundrede Daler paa sin Uddannelse, havde besøgt Hermann, Philippi — han nævnede disse Navne som

almeenkjendte Koryphæer, ligesom man taler om Hegel og Schleiermacher. Han var tidligere optraadt i Kjøbenhavn, men det ærgrede han sig over, for dengang havde han været en Fusker, men nu havde han habiliteret sig og kunde gjøre langt bedre Kunster. Paa mit Spørgsmaal, hvem han helst vilde gjøre Kunster for, et dansk eller norsk Publikum, svarede han, at herpaa var der stor Forskjel: „De Danske ville blot mores, naar Kunststykket seer lidt godt ud, klapper de og tænker ikke mere derover. Men Normændene lade sig ikke nøie dermed, de vil vide, hvorledes det er gaaet til, og speculerer da saa længe derover, indtil de dog tilsidst komme mig paa Sporet, og jeg maa da see at finde paa noget Nyt." Disse Yttringer forekomme mig at være saare charakteristiske for Nationalforskjellen mellem de to Folk.

Saa kom vi da til Torghatten. Vi begyndte Opstigningen til Hullet, der er omtrent midt paa Bjerget henved 400 Fod over Havet. En Sti førte os derop over adskillige Forhindringer, fremkaldte deels ved Stene, deels ved Buske. Omsider naaede vi op til selve Hullet: her saae det vildt ud, store Klippestykker laae ophobede ved Siden af og over hinanden. Nu naaede vi op til det Sted, hvorfra man kunde see gjennem hele Bjerget til begge Sider: det var som en uhyre Tunnel gjennem Fjeldet, hiinsides den svømmede Havet og Øerne i et Lyshav. Denne Tunnel, om jeg saa maa kalde den, har en Høide af 80 indtil 200 Fod og en Længde af henved 800 Fod. Hvert Foraar, naar Sneemasserne paa Bjergets Ydersider smelte og trænge gjennem Bjerget, løsnes der Stykker af Loftet, som styrte ned. Men hvorledes denne mærkelige Naturformation fra først af har dannet sig, er mig ubegribeligt: en Kæmpetunnel, sprængt gjennem Bjergets Masser af Naturen selv. Vi vandrede gjennem Hullet efter

dets hele Længde, klavrede over de store Steenmasser, som laae ophobede i vild Uorden, skræmte Svalerne, som boe derinde, ud af deres Reder, indtil vi kom ud paa den anden Side af Bjerget.

Men hvad der desværre ikke er lykkedes mig, og som jeg havde glædet mig meget til, det er at komme ud til et Fuglebjerg ude ved Havet, der fra øverst til nederst er dækket af skrigende Fugle. Saadanne findes ogsaa heromkring Brønø, og jeg kunde ogsaa komme derud, men paa denne Aarstid er der Intet at see: Fuglene ere nu alle ude paa Havet. Alt hvad jeg saae til dem, var en Spoveunge, som vi fangede imorges — men een Spoveunge gjør intet Fuglebjerg!

— Det blev seent paa Dagen, inden vi begave os paa Hjemveien. Blikstille var det, vi kunde ikke have Seil oppe, men maatte lade os roe hjem. Det var en deilig Nordlands Sommeraften, den gyldne Aftenhimmel og de rødligt glødende Bjerge trindtomkring speilede sig i den klare Sø: det var som om vi roede i et Hav af funklende Guld.

Søndag 6 August.

I Aften gjorde Taskenspilleren sin lovede Festforestilling. Theatret var et Værelse paa Stationshuset, hvor vi bleve stuvede sammen som Sild i en Tønde, Orchestret var en skingrende Lirekasse. Trods disse indskrænkede Betingelser morede jeg mig kosteligt. Forestillingen havde en underlig Blanding af et privat og offentlig Divertissement; Tilskuerne kjendte alle hinanden, Taskenspilleren kjendte Tilskuerne og udførte sine Kunster ret con amore, vi klappede og raabte Bravo con amore, udenfor stod Gratispublicum og stak Hovederne ind ad de aabne Vinduer — der var en Hede og en Latter

og et Spektakel, som naaede sit Høidepunkt, da Taskenspilleren fyrede sin Pistol af, og dermed endte Forestillingen.

Saa gik vi ud i den stille, kjølige Aften, det var et Skuespil af ganske anden Art:

„See hisset borte, hist hvor Dagen
Til Hvile lægger sig paa Skarlagen,
Hvor Solen dalte
Blandt Skyer gyldne og purpurmalte —
See der i Vest,
I hine svømmende skjønne Lande
Sit Buggeløfte vil Skjæbnen sande!

Den Straale hisset i Luften jaget
Er Slottets Spiir, hiint Gyldne Taget!
Hiint Violette
Derudenfor er en Blomsterslette,
De mørke Lag
Af Straaler brudte, er Lunde dunkle,
Hiint Røde Hjemmet —
O see hvor Vindverne gyldent funkle,
Vi kunde være der end idag. *)

Mandag 7 August. Aften.

Ombord paa Dampskibet „Hakon Jarl".

Der ligger Brønø — der Torghatten — der Lekøen — dem alle seer jeg gløde til Afsked i den luende Aftenhimmel, — det hurtige Skib fører mig bort fra dem, bort fra Nordlandene. Farvel I Nordlande med Eders friske Sneebjerge, Eders blanke Fjelde, Eders yndefulde Birkeskove, Eders gyldentstraalende Midsommernætter!

---

*) Wergeland.

Bergen.

Fredag 11 August. Aften.

Ombord paa „Nidelven".

Et Par muntre solklare Dage har jeg tilbragt i Trondhjem. Nu fik jeg den gamle ærværdige By at see i fuld Sommerdragt; jeg kom til at boe hos en dansk Kjøbmand, der i flere Aar har været bosat her, han og hans Venner førte mig rundt i Trondhjems herlige Omegn med de vide Udsigter over Fjorden og Bjergene. Til Stiklestad kom jeg dog ikke, jeg fik ingen Tid dertil; thi nu stunder min Reise stærkt ad Hjemmet til.

Langt, langt bag os seer jeg et hvidt Punkt, som jeg i en heel Time har kunnet følge med Øinene: det er Munkholm, det Sidste altsaa, som jeg seer af Trondhjem.

Lørdag 12 August.

Imorges Kl. 7 kom vi til Christianssund. Christianssund er et lille Venedig, bygget paa tre Øer, som ved Broer ere forbundne med hinanden. Der laa fuldt op af Handelsskibe, mange af dem komme fra Frankrig og Spanien, det giver sydlandske Stemninger, stundom hører man spansk Sang i Gaderne. Terrænet rundt om er Klippegrund, aldeles nøgent

og bart uden Træ eller Busk. Indbyggerne have anlagt yndige Smaahaver, som de pleie med stor Omhu; man søger at frarive den karrige Natur, hvad man kan, og værner derom med Kjærlighed. Sildefiskeriet var i fuld Gang, og jeg skulde have været ud med paa en Fisketour, om der havde været Tid dertil, men Dampskibet afgik allerede efter et Par Timers Forløb.

Aften Kl. 11.

I Mørkningen ankom vi til Aalesund; de lange Dage tage nu betydeligt af, eftersom jeg er kommen et godt Stykke Syd paa. Aalesund er bygget mellem Klipper, der skille Byen i forskjellige Partier. Der var travlt Liv og Virksomhed, thi Byen er ligesom Christianssund i stærk Opkomst, i det Fjerne hørte jeg munter Musik, det var Bjørneborgermarschen, saa kom Fuldmaanen og kastede sit Lys over de dunkle Fjeldmasser — det Hele gjorde et fremmed phantastisk Indtryk, der stod i besynderlig Modsætning til Byens prosaiske Navn.

Søndag 13 August.

Da jeg kom op paa Dækket, vare vi udfor Cap Stat, Søen rullede — inde i Land saae jeg vilde sneedækkede Fjeldtinder, det var Romsdalsfjeldene. Forøvrigt gik vi hele Dagen udenskærs for at komme hurtigere afsted, det var en lang og kjedelig Seilads.

Aften Kl. 10.

I Bælmørke og øsende Regnveir kom vi til Bergen, det er et Veir, der passer sig for det evindeligt regnende Bergen. I Land seer jeg mangfoldige Lys skinne.

Mandag 14 August.

Atter Regnveir, da jeg stod op, men dette gav snart Plads for et lyst og venligt Solskin. Vistnok er Bergens Regnveir blevet til et Ordsprog, men Solskinnet kan da atter indtræde pludseligt efter en stærk Skylle, og Byen faaer da et eget festligt Præg, Regnvandet opsuges strax af Sandet under Brostenene, saa at Gaderne hurtigt tørres. Det er fornemmelig de høie Fjelde, som omslutte Bergen, der foraarsage den store Regnmængde: Vestenvindene fra Havet drive nemlig Skyerne ind mod Bjergene, her samles og fortættes de da og udgyde deres Velsignelse over Byen.

Bergen gjorde et høist livligt Indtryk paa mig. Vel muligt, at jeg var godt forberedt ved den store Eensomhed i Finmarken og Nordlandene, hvor jeg nu havde færdedes en Tid, men alligevel troer jeg at turde paastaae, at Bergen er den interessanteste By i Norge. Den har et eiendommeligt Præg, som hverken Christiania eller Trondhjem besidder. Christiania kan have sine aandelige Fortrin, sine Videnskabsmænd og Kunstnere, Universitetet med hele den dertil knyttede Udvikling — Trondhjem kan have sine gamle rige Kjøbmandsfamilier — men ingen af dem besidder et saa charakteristisk Præg, et saa bevæget Folkeliv som Bergen.

Allerede det første Blik, som jeg fra Dampskibets Dæk kastede ind over Byen og dens Omgivelser, fremkaldte et stemningsfuldt Indtryk. Der laa den med sine pæne hvide spidsgavlede Huusrækker — det var næsten som saae jeg en gammel Hansestad reise sig lyslevende for mine Øine — bagved laae de mørke, høie Fjelde, opad hvilke Byen er kravlet et Stykke Vei, men saa er den bleven træt og har slaaet sig til Ro, længe inden den naaede Halvveien. Kun et enkelt Huus er hist og her sprunget endnu et Stykke opad Bjerget og ligger

nu og venter paa, at de andre skulle følge bagefter. Og saa endelig Fjorden — eller Vaagen, som den kaldes — med sin Mangfoldighed af Skibe, store og smaae, Spaniefarere og Nordlandsjagter, derimellem mangfoldige Smaabaade, som i travl Uro fare frem og tilbage. Som jeg nu saae Alt dette ligge foran mig i Morgenstundens friske Solskin, følte jeg mig høist oplivet og frydefuld til Mode.

Jeg fik fat paa en Færgemand eller, som han her kaldes, Fløtmand, og lod mig sætte i Land. Her kom jeg ind i et larmfuld støiende Folkeliv. I den trange Strandgade puffedes og trængtes man for at komme frem: de smalle Fortoug vare spærrede af en Mængde opstablede Varer: Oste, Træsko, Fisk, Skinker, Hoser, Tobak. Dertil den muntre Snakken og Praten, Kjøbslaaen og Prutten rundt omkring i alle Slags norske Dialekter. Af og til saae jeg svage Spor af Nationaldragter, men de ere næsten forsvindende. Et eget Udseende have de bergenske Tjenestepiger, idet de nemlig have lagt en tyk Haarflætning over Hovedet og dernæst omvundet denne med rødt Uldgarn. Hvad der her som overalt i Bergen slog mig, var den forunderlige Sammenblanding af Syden og Norden, der smæltede sammen i en velgjørende Harmoni. Hørte jeg paa den ivrige Snakken, der dannede et mangestemmigt Chor rundt omkring mig, saae jeg paa de mørke Ansigter med sorte Øine og sort Haar (thi saadanne Typer ere meget almindelige her), de livfulde Bevægelser, der paa eengang vare kjække og ikke uden Ynde, da kunde jeg godt troe mig i en af Italiens Søstæder, men kastede jeg Blikket hen paa Sildetønderne, Gammelostene og Uldtrøierne, Ræveskind og Rensdyrhorn, ja da kunde jeg ikke være i Tvivl om, at jeg var i Bergen.

Fra Strandgaden løbe mangfoldige „Smuge“ og „Smitter“ ud til Siderne. Disse ere meget snævre Passager, stundom

saa snævre, at man kunde frygte for at blive hængende fast mellem de høie Mure paa begge Sider. Dreier man ned ad Fjorden til, saa kommer man ind mellem de store Pakhuse, der ligge heelt ude ved Vandet, som er meget dybt. De store Skibe kunne da lægge umiddelbart til og losse, ligesom i Rotterdam og andre hollandske Byer. Disse Pakhuse ere gjerne omgivne af en aaben Trægang. Begiver man sig ud i denne, kan man kaste et Blik ind i de indre Rum, hvor de tumle med Sildetønderne. Her hersker en gjennemtrængende Lugt af Sild og Klipfisk og Tjære og Søvand. Af og til lægger en Baad til, og et Par Søfolk springe i Land: i Forbigaaende kan man høre dem vexle et Par hollandske eller engelske Ord.

Paa den anden Side af Strandgaden ligge „Almenningerne". Disse ere ligesaa brede, som „Smugerne" ere smalle: de ere en Slags Torve, og deres Hensigt er at sætte en Standsning for Ilden i Ildebrandstilfælde, hvoraf Bergen saa ofte har været hjemsøgt indtil de allernyeste Tider. Adskillige af disse Almenninger gaae skraat op ad Bjerget og danne derfor om Vinteren ypperlige Slæde- og Glidebaner for Gutterne.

Saa kom jeg ned paa Torvet ved Triangelen, saaledes hedder den herværende Brygge. Her laae adskillige Baade fra de nærliggende Fjorde, Sognefjorden, Hardangerfjorden o. a. Jeg blev her Vidne til Fiskehandelen i Bergen, den snurrigste Handel, jeg endnu har seet. Nede i Baaden ligger Havstrilen (saaledes kaldes Fiskerne ude fra Kystlandet) med sine Fisk. Han er selv saa stum som en Fisk og saa langsom i sine Bevægelser som en Skildpadde. Oppe paa Bryggen staaer Pigen, der vil kjøbe Fisk; ligesaa ordknap som Sømanden er, ligesaa tungerap er hun. Munden staaer ikke stille, og Tungen gaaer som en Kjæp i et Hjul. Ustandselig udgyder hun sine

Ordstrømme over Havstrilen, der ligger og roder mellem sine Fisk, fuldkommen uimodtagelig, som det synes, for al den Veltalenhed, der ødsles paa ham: „Naa Du, hvad skal Du ha'e for dine Fisk? Vil Du gi'e mig de sex Smaafisk for tolv Skilling? vil Du? kan Du ikke svare, Du? Jeg skal forklage Dig for din Faer, om Du ikke vil svare. Hører Du: jeg vil gi'e Dig tolv Skilling o. s. v. o. s. v." Hvor jeg kom frem, gjentog denne Scene sig: Manden nede i Baaden taus og langsom, Pigerne oppe paa Land talende uden Ophør, navnlig opfordrende til at „maale skikkeligt, maale ræsonabelt", og dertil overbydende hinanden i Vittigheder. Saavidt jeg kan skjønne, synes denne Form at være vedtagen for Fiskehandelen her, skjøndt det er mig ubegribeligt, hvad al den Snakken og Praten kan hjælpe til. Jeg kan ikke troe, at Havstrilen med sin urokkelige Ro skulde lade sig bevæge til at slaae saameget som en halv Skilling af formedelst alt det Ordgyderi og alle de Vittigheder, der hagle ned over ham. Men jeg beklager bitterligt, at jeg formedelst Dampskibenes Afgangstid ikke kan blive her Onsdag over. Thi Onsdag- og Løvdagformiddag holdes her Fiskemarked, og hine enkelte Scener, som jeg overværede ved Bryggen, gjentage sig da over hele Fisketorvet i et storartet Chor, og saa skal der være et kosteligt Røre og Liv.

Fra Fisketorvet kommer man til Tydskebryggen. Her modtager man Indtryk af en ganske anden Art, her er det Fortidens Minder, som tale. I disse spidsgavlede Huse med deres stive middelalderlige Udseende boede „de Contorske" ɔ: de tydske Handelsmænd fra Hansestæderne, der i 14de og 15de Aarhundrede aldeles beherskede Bergen og ikke sjelden begik vilde Excesser. Ingen af dem maatte gifte sig, deres Antal beløb sig til to- eller tretusind, for største Delen raske og

haandfaste Karle, der ikke vare bange for at ombytte Alen med Kniplen, naar den bergenske Øvrighed vilde skride ind mod dem. De havde deres egen Forfatning, vare godt organiserede; nye Medlemmer, som skulde optages, bleve underkastede meget voldsomme Prøver: pidskede, røgede, dukkede under Vandet, ikke sjeldent hændtes det, at En eller Anden satte Livet til. Hele den rige Fiskehandel paa Nordlandene og Finmarken var i deres Hænder. Borgerne i Bergen bleve frygteligt tyranniserede af dem og vovede ikke at sætte sig til Modværge af Frygt for, at Hansestæderne skulde sende deres Flaade derop.

Nu er de Contorskes Enevold og Herlighed længst forsvunden. „Pebersvendene" existere ikke længer, de fleste af dem ere gifte Mænd, hvis Hustru og Børn boe i Bergen, medens de have deres Contorer og Pakhuse paa Tydskebryggen. De overfalde ikke længer fredelige Borgere med Knippelslag og Landsestød, men ere nu selv fredelige Borgere, der i de milde Sommeraftener i al Gemytlighed sidde paa Bænken foran Huset og ryge deres Aftenpibe og passiare med Venner og Naboer. Men ere end Mændene blevne andre, saa ere deres Gaarde blevne de samme med den fordums Indretning. Der findes paa Tydskebryggen 16 af disse gamle Kjøbmandsgaarde, der hver bærer sit eget Navn: Finnegaarden, Dramshusen, Enhjørningsgaarden, Søstergaarden, Guldskogaarden o. s. fr. Hver Gaard indbefatter atter forskjellige „Stuer", Leiligheder for de Handlende, og en „Skjøttingsstue" til fælles Ophold for Gaardens Beboere; den sidste faaer sin Lysning gjennem Loftet og hidrører i Navn og Indretning fra Olaf Kyrres Tid. Foran hver Gaard findes en Vippebom, der bruges til at heise Varerne op fra Skibene. Af de Contorskes tidligere selvstændige Forfatning existerer nu kun svage Skygger: saa-

ledes have de en fælles Oldermand, hver Gaard staaer under en Bygherre, der atter har sine Geseller o. s. v.

Iøvrigt rører der sig endnu stedse et kraftigt Handelsliv paa Tydskebryggen. De store Skibe lægge ind til Bryggen, Hjulbøre, Tønder, Dragere krydse hinanden i travl Uro. Navnlig hersker her megen Travlhed i „Stævnerne", d. e. de Tider, da Nordlandsfarerne bringe deres Klipfisk og Sild hertil, ofte flere hundrede større og mindre Fartøier, der som en heel Flaade paa een Gang løbe ind i Bergen.

En Levning fra Fortiden, der endnu staaer som et for længe siden udlevet Minde om Tydskeriets Vælde i Bergen, er Tydskerkirken eller St. Mariæ Kirke. Oprindelig var den en norsk Kirke, men de Contorske fortrængte efterhaanden Normændene fra den og bemægtigede sig den. Tydske Præster bleve ansatte, og tydsk Gudstjeneste blev indført. Saaledes vedblev det i et Par Aarhundreder. Omsider ophørte de tydske Indvandringer, og tydsk Sprog blev omskiftet med norsk. I 1858 vedtog Regeringen derfor, at der hver anden Søndag skulde holdes tydsk Gudstjeneste, hver anden norsk. Imidlertid er der ingen Grund længer til at beholde den tydske Gudstjeneste; thi alle Menighedens Medlemmer kunne Norsk, og der findes ikke en eneste Tydskfødt mellem dem. Menigheden indgav i December 1864 et Andragende til Regeringen om at faae den tydske Gudstjeneste heelt afskaffet. Dette Andragende blev imidlertid ikke bevilget nærmest af Hensyn til den forandrede Sogneinddeling, som heraf vilde følge, men Regeringen udtalte dog sit Haab om, at disse Vanskeligheder kunde blive fjernede og St. Mariæ Kirke atter blive, hvad den oprindelig har været, en norsk Kirke. Men det sees heraf, at Kampen med forstenede Levninger fra Fortidens Tydskeri føres ikke alene

i Danmark, men heelt op i Norge, der ved store Have er skilt fra Tydskland.

Tydskerkirken er i architektonisk Henseende den interessanteste Kirke i Bergen; den er en af de faa Kirker, der er bleven tilbage fra Bergens gyldne Periode før Reformationen, da Byen talte 32 Kirker og Klostre. Nu er der kun fire eller fem Kirker i Byen. Tydskerkirken er fra det 12te Aarhundrede, den er bygget i en kraftig Rundbuestil. Den ligger for Tiden under Reparation, Murere og Tømrere havde opført deres Stilladser inde i den, en Deel gamle Antiqviteter og Kunstsager, hvormed Kirken var overfyldt, som Skibe, Malerier, Gravmonumenter, har man fjernet, men der forekom mig at være Adskilligt endnu, som gjerne kunde gaae samme Vei, f. Ex. den forgyldte Engel med Krandsen. Alt saadant, der for Nutiden hverken kan have opbyggeligt eller kunstnerisk, men kun antiqvarisk Interesse, bør man bringe fra Kirkerne hen i Museerne, hvor slige Sagers rette Plads er. — Rundt om Tydskerkirken ligger en velvedligeholdt Kirkegaard, der med sine smukke Poppeltræer danner en hyggelig Omgivelse til den gamle ærværdige Kirke.

Bagved Tydskerkirken traf jeg et nydeligt lille Qvarteer. De pæne hvidmalede Huse med de blanke Ruder, bag hvilke sees en rig Blomsterflora, minde levende om de ziirlige hollandske Smaabyer. Ogsaa hersker her en ægte hollandsk Reenlighed: Husene blive vadskede baade udvendigt og indvendigt, ja selv Steentrappen og Fortouget bliver vadsket og skyllet og bagefter bestrøet med hvidt Sand.

Stiger man saa lidt i Høiden opad Bjerget, faaer Byen strax en ganske anden Charakteer: meget snævre Gader, der hæve sig i steil Skraahed, saa hverken Hest eller Vogn kan komme frem. Af og til aabner en prægtig Udsigt sig over

Fjorden til de hiinsides liggende Bjerge. Jeg kom til at tænke paa de smaae Bjergbyer i Sabinerbjergene, der ere klinede som Ørnereder paa de steile Fjeldtoppe.

Fra den glimrende Fortid, da Bergen var Kongestaden i Norge, besiddes kun faa Levninger. Den mægtigste blandt disse er Kongehallen, opført i det 13de Aarhundrede af Hakon Hakonsen. Her holdtes de store Rigsmøder, hvor Kongen samledes med Landets mægtigste Mænd. Endnu staaer Murene med de smukke spidsbuede Vinduer, men Kongehallen benyttes nu til Kornmagasin. Dette er en Ligegyldighed for et ædelt og smukt Fortidsminde, der ligemeget beskæmmer Bergens By og Norges Land. Kongehallen i Bergen er et Udtryk for det gamle Norges verdslige Magt ligesom Domkirken i Trondhjem for dets kirkelige Magt: begge disse Mindesmærker burde omhyggelig værnes og bevares, idet man skulde betænke, hvormeget Minderne fra Fortiden tjene til at vække Nutidens Daadkraft.

Af Sverresborg, hvor Kong Sverre residerede, er hele Bygningen forsvunden, kun Grunden er tilbage, den er bevoxet med høit Græs, de gamle Volde og Grave kunne tydeligt sees.

Derimod knytte mangfoldige historiske Erindringer sig til Bergen, der er Skuepladsen for mange vilde Optrin af Norges Kongesaga. Birkebejner og Bagler, Heklunger og Kuflunger have kæmpet her — Sverre, Magnus Erlingsen, Harald Gille, Sigurd Slembe og mange Andre have udført deres Bedrifter her.

Det vil saaledes kunne forstaaes, hvorledes Bergen fremkalder en Mængde saare forskjelligartede Indtryk. Rige Fortidsminder fra den tidlige og senere Middelalder bølge mellem hinanden, og et livligt Handelsrøre bestaaer endnu den Dag idag i Bergen. Her indfinde alle Nordlandsfiskerne sig heelt

oppe fra Finmarken, dernæst Fjeldboerne fra Sogne- og Hardangerfjord, Bønderne fra de dybe Fjelddale inde i Landet, endelig de store Handelsskibe fra England, Frankrig, selv Spanien og Italien. Føier man nu hertil Bergens herlige Naturomgivelser, der ligesaa meget udmærke sig ved storartet Majestæt som ved idyllisk Skjønhed, saa vil man indsee, at Alt dette maa virke høist fremmende for den aandelige Udvikling. Saaledes er det ogsaa, Bergenserne indtage en fremragende Plads blandt Norges Befolkning, de besidde endog visse Egenskaber, som man ellers kun finder mere undtagelsesviis hos Normændene, fornemmelig stor Livlighed og Meddeelsomhed, dertil megen Sands for Skjønhed og Harmoni. De flinkeste Studenter og de dygtigste Skuespillere i Christiania ere gjerne fra Bergen. Men ogsaa Byens lavere Befolkning gjør et godt Indtryk paa den Fremmede ved sin muntre Snaksomhed og naturlige Vid. Af alle norske Dialekter er der ingen, der huer mig saa vel som den bergenske, den er fri for den sædvanlige norske Haardhed og udmærker sig derimod ved en melodisk Velklang.

Bergen har ogsaa sine store Navne, som det nævner med Stolthed, Welhaven, Ole Bull, Maleren Dahl og især Ludvig Holberg. Denne sidste har ideligt været i mine Tanker under mine Omvandringer i Byen. Her har han tilbragt sin Barndom og første Ungdom, de Aar, der ere af saa afgjørende Betydning for et Digterliv, fordi Sindet i dem modtager de stærkeste og uforglemmeligste Indtryk, som ofte blive afgjørende for hele den senere Livsopfattelse. Og der kan ikke være Spørgsmaal om, at Bergen har været en ypperlig Skole for Holberg. Her blev Viddet skærpet ved et frisk og kraftigt Folkeliv, her blev Reiselysten vakt ved de mange Skibe i Havnen, de fremmede Søfolk paa Gaderne. Ja jeg troer, at

Bergen endnu den Dag idag maa kunne afgive en god Commentar til Holbergs Skrifter, thi som Bergen nu er, saaledes har vistnok Kjøbenhavn i mange Maader været paa Holbergs Tid, Dragterne og Snittet er moderne, men Livets Rørelser ere de samme: et gemytligt Philisterliv nøie indvævet i et livsglad Folkeliv med friske Pust fra Havet. Jeg er vis paa, at den, som dvæler i længere Tid i Bergen og bliver mere fortrolig med Livet her, skal snart blandt de værdige Kjøbmænd finde mangen skikkelig Jeronimus, blandt de leende og snakkende Tjenestepiger paa Fisketorvet mangen ordrap Pernille.

Tirsdag den 15de August.

I Bergen findes et Hospital for Spedalske. Spedalskhed er desværre temmelig almindelig paa Norges Vestkyst. Sygdommen fremkaldes ved de mange Besværligheder, Befolkningen maa udstaae ved Vinterfiskerierne, den daarlige Føde og den usle Levemaade i de smaae indestængte Hytter, hvor Luften forpestes af Lugten af Tran og døde Fisk. Sygdommen ytrer sig i høist forskjellig Grad, den er ikke smitsom og fordrer derfor ikke den forfærdelige Afsondring, men medfører ofte store Lidelser. Lemmerne ædes op, Udslet o. s. v.

— Da jeg nu var kommen til Bergen, fik jeg Lyst til at besøge de Spedalskes Hospital. Jeg havde ventet at træffe Lægen, men han var tilfældigviis ikke tilstede. Saa førte en af de Spedalske mig omkring og viste mig hele Indretningen. De faae hver fire Skilling (norsk) om Dagen; hvad de ellers behøve, maae de fortjene ved Haandarbeide, som de selv gaae ud at sælge blandt Publicum, der uden Frygt kjøbslaaer med dem. Ogsaa ere deres Opvartere sunde Folk, saa her hersker altsaa slet ingen Frygt for Smitte. Inde i

Fællesstuen traf jeg flere af dem samlede og indlod mig i Samtale med dem. De spurgte mig strax, om jeg havde seet Spedalske før. Jeg fortalte, at jeg havde seet dem i Jerusalem, men der var deres Tilstand over al Maade elendig, alt Samqvem med sunde Mennesker er dem strængt forbudt, der vises dem ingen Pleie eller Omhu: de kunne ikke arbeide, da Ingen vil indlade sig med dem, men sidde foran Portene og tigge, de Forbigaaende kaste da Skillinger hen til dem, Ingen vover at røre dem. Dette hørte de med stor Interesse. Saa spurgte de mig, hvordan det var gaaet os i Krigen mod Tydskland, og endelig, hvorledes gamle Grundtvig levede. Det lod til at være forstandige, tænksomme Folk, der med christeligt Taalmod bare den Ulykke, som var vederfaret dem. Et Par af dem vare ilde medtagne af Sygdommen, men de Fleste saae dog ikke saa slemt ud.

— Blandt alt det meget Andet, jeg her har havt travlt med at besee, har der ogsaa været ikke mindre end to offentlige Udstillinger, nemlig en Fiskeri- og en Malerindstilling. Om den første har jeg ikke stort at sige: det var Sager, der ganske ligge udenfor mit Omdømme. Men hvad jeg forstod, og hvad der tiltalte mig med Behag, var den Smagfuldhed, som gik igjennem hele Anordningen. De store Fiskegarn vare malerisk ophængte, alle mulige Arter Tran vare udstillede i smukt slebne Flasker og saae ud som den lifligste Portviin og Sherry, saa der her paakom Beskueren en Lyst til at drikke Levertran, som han vistnok ellers vil vide sig fri for. Blandt de udstillende Lande var i Særdeleshed Holland smukt repræsenteret, derimod Danmark — — Danmark havde sendt en Aaleruse, der ganske alene var opstillet i et stort Værelse: det saae ud næsten som en Parodi.

Maleriudstillingen indbefattede omtrent 450 Malerier. Det forbausede mig, at der var holdt saa god Censur, blandt den forholdsviis store Mængde, fandtes, saavidt jeg kunde see, intet ligefremt slet Stykke. Bergensernes gode Smag havde saaledes ogsaa bekræftet sig her. Man bemærkede snart, at det er en anden Opfattelse og Udførelse, der gjør sig gjældende end hos os: her var friskere Farver, større Lysvirkning, livligere Stemning, men paa den anden Side rigtignok ogsaa mindre Natursandhed. Som i alle norske Malerisamlinger hævede Gude og Tidemand sig betydningsfuldt fremfor alle de andre, især tiltalte den førstes Høifjeldsbilleder med Rensdyr og Iisbræer mig. Hos Tidemand er der rig Stemning og dyb Følelse, ikke faa af hans Figurer besidde en ideal Skjønhed, men man sporer ogsaa, at han oftere fjerner sig fra Virkeligheden, enkelte af hans Skikkelser blive faststaaende Typer, der mere bære Præget af Malerens Phantasi end af den norske Folketypus og derfor ikke ere frie for en vis Maniererthed. — Ogsaa af Dahl, Bodom, Bergslien, Eckersberg, Bennetter, Fearnley fandtes dygtige Arbeider. Paa særegen Maade vaktes min Interesse ved et Par Billeder af Bøe, forestillende Partier fra Lofoden, seete ved Midnatssolens Belysning. Denne var gjengivet stærk luerød og stemmede kun lidet med det rene klare Midnatssollys, som jeg havde seet, men jeg tør ikke benægte Muligheden af, at naar Luften er regnsvanger og fuld af Dunster, Lysbrydningen da kan antage en saadan Charakteer som den her af Maleren gjengivne.

Aften Kl. 9.

Mørket falder stærkt paa — det er Noget, som jeg er bleven ganske afvant med i den senere Tid. Desværre maa

jeg afgaae med Dampskibet opad Sognefjorden endnu i Aften, da Tiden ikke tillader mig at blive længer. Men jeg beklager meget, at jeg ikke kan forlænge mit Ophold, thi der er Adskilligt i Bergen, hvormed jeg skulde ønske at vinde et nærmere og fortroligere Bekjendtskab, end som Tilfældet blev ved dette korte Ophold.

Hjemad.

Sognefjorden. Ombord paa „Framnæs". Onsdag 16 August.

Den har været Dødens Gjæst,
Den har seilet paa en Torden,
Den er døbt i Rædsler vorden,
Som har pløiet Sognefjorden
Forthun fra til Sognefæst — *)

— ja da vi ud paa Aftenen kom ind imellem de uhyre Klippemasser, der som vældige Kæmper fra Jordens Urtid hævede sig op af Fjordens Vande, bestandigt sluttende tættere og tættere Kreds omkring os, som vilde de tilsidst knuse os i deres Jættefavntag — Nattens Mulm faldt tykkere og tykkere paa, Skibet gled ganske langsomt henad Fjorden, som maatte det famle sig sin Vei frem — da trak jeg Veiret dybt, ængstet og betaget af dette rugende Klippemørke over de sorte Vande, sukkende: „den har været Dødens Gjæst — —!"

— Vi ere komne forbi Vangnæs (Framnæs) og Balestrand, Skuepladsen for Frithiofs Saga. Yndig idyllisk er den smalle Kyststrækning, men voldsom og betagende den vilde Alpenatur med sine Sneebjerge og Iisbræer bagved, den første har faaet et skjønt Udtryk i Ingeborg med Rosenkinderne og

*) Henrik Wergeland.

Gyldenlokkerne, men den sidste, der skulde være kommet til Orde i Frithiofs Kæmpeskikkelse, har Tegnér ikke kunnet magte. Maaskee han vilde have formaaet det bedre, om han selv havde været her og seet denne vældige Alpenatur.

Nystuen paa Filefjeld. Torsdag 15 August.

Ved Lærdalsøren kom vi i Land, og nu kunde jeg atter begynde Karriolkjørselen. Jeg traf en norsk Student, der efter Sommerferiernes Ende skulde tilbage til Christiania; egentlig skulde det være en Fodtour, men da det er Regnveir, foretrak han at slaae sig sammen med mig om en Vogn; vi fik da en Kærre, d. e. en fiirkantet Trækasse, hvorunder der er sat to store Hjul, og saa rumlede vi afsted. — Vi fik bestandig lange Karle til Skydsgutter, der hang bagpaa og tyngede Befordringen; vi meente, at de kunde anvende deres Tid bedre, men de svarede os, at Regnveiret havde standset Høsten, saa kunde de ligesaagodt skydse, som sidde hjemme og drive. De forekom mig at have et meget martialsk Ydre formedelst en blaae Garderhue, der saae nok saa kjæk ud — men ved nærmere Eftersyn kom jeg efter, at det egentlig kun var en Slags blaae Nathue, kantet med hvide Snore — analog med de røde Luer i Gudbrandsdalen. Til denne Garder- eller Nathue indskrænkede hele Nationaldragten sig; iøvrigt frembød deres Dragt intet Særligt. Muntre og meddeelsomme vare de fleste og kunde snakke omkap med den bedste Sjællandsfar.

Vi kjørte over Filefjeld. Her saae ud omtrent som paa Dovre. Bjergets Ryg er en vidtstrakt Høislette med Græs og Lyng, glittrende Vande og steile Fjeldvægge. Det blæste koldt, af og til faldt der Regn. Vi aflagde et Besøg i en eensom Sæterhytte, men den saae ikke videre hyggelig ud: rundtom var den omgiven af en stor Vandpøl, som Regnen

havde dannet, og hvorover vi maatte vade forat komme ind i Hytten. Herinde saae der temmeligt smudsigt ud, og ingen af de to fiirskaarne Sæterjenter vare idylliske Skjønheder: vi vare derfor glade over at kunne bestige vor Kærre igjen og humpe videre fort til Nystuen. Her er det bitterligt koldt, og Theen var daarlig, saa bestilte vi Punsch for at varme os, men den var i nær Familie med Theen.

Fredag 18 August.

Min Reisefælle skulde egentlig have begyndt sin Fodtour idag, men ved nærmere Eftertanke kom han til det Resultat, at det er behageligere at kjøre (selv paa en Kærre) end at gaae, og saa besluttede han indtil Videre at forsætte Reisen sammen med mig. Jeg er veltilfreds med hans Selskab, thi han er en prægtig Reisefælle, der taler, naar jeg vil tale, og tier, naar jeg vil tie, og endelig ikke plager mig med Begeistringsudbrud over den skjønne Natur, men indskrænker sig til paa de allerdeiligste Steder at pege frem for sig med Stokken og sige: „det er vakkert!" — hvilke tre Ord i mine Øren kunne indeholde ligesaa varm en Priis over Naturens Skjønhed som en Lovtale paa et heelt Qvarteer.

Imorges kom vi forbi Borgund Kirke, der ligger lidt afsides fra Veien. Vi havde givet Skydsgutten (denne Gang en lille Gut) Befaling til at standse, naar vi kom der forbi, for at vi kunde gaae hen at besee den. Vi havde alt kjørt et godt Stykke Vei og endnu saae vi Intet til Kirken.

„Du glemmer da vel ikke at vise os den Kirken, Du?" sagde jeg til Skydsgutten.

„Jo det har jeg glemt," svarede han med stor Tryghed, som om det netop havde været hans Bestilling at glemme det.

Vi gjorde ham da begribeligt, at hvad han ikke havde havt i Hovedet, maatte nu hans Hest have i Benene, vendte Kjøretøiet og kjørte tilbage til Borgund Kirke. Denne er en af de mærkelige Stavkirker fra det 11te Aarh. Den er bygget af Træ, det ene Tag hæver sig pyramidalsk over det andet, smykket med underlige Dragehoveder og Udskæringer, der giver Kirken Lighed med en chinesisk Pagode.*) Kirkens Indre forbausede mig fornemmelig ved sin Lidenhed — den er mindre end den mindste danske Landsbykirke, jeg har seet. Stilen er den romanske: runde Træsøiler med tærningformede Capitæler, hvorover hvælve sig Buer ligeledes af Træ, danne forskjellige Omgange. Paa Capitæler og Portaler findes sælsomt Snitværk, vilde Sammenslyngninger, hvoraf Drager, Slanger og andre Utysker stikke frem. Det Hele vilde tage sig ud som et Stykke Legetøi, om det ikke bar paa den ærværdige Alder af henved 800 Aar.

— Valders aabnede sine rige frugtbare Dale for os. Min Reisefælle sagde, at der var vakkert, og det var der ogsaa, trods det, at Taagen hang over Bjergtoppene som et Theatertæppe, der kun er gaaet halvt op. Veien er ganske udmærket, stundom er den hugget gjennem Fjeldet, der truende luder ud over den. Et Sted har man endog maattet opføre et Trætag over Veien forat skærme den mod Steenskred fra Bjerget. Ved et Skifte stod en Kone og falbød en lille Hund: Studenten kjøbte den for en Specie, og for den Specie havde han rigeligt Besvær paa Resten af Reisen, idet han bestandigt maatte passe paa, at den ikke løb fra ham. Han gav den Navnet Tourist.

Om Aftenen kom vi til Slidre Præstegaard, hvor vi fik en hjertelig Modtagelse og tilbragte en hyggelig Aften.

---

*) See Titelbilledet.

Lørdag 19 August.

Høsten er i fuld Gang; hvor vi komme frem, ere Negene efter norsk Skik stukne paa Stænger for at tørres: det er hele Regimenter af Straamænd.

Paa Fagernæs spiste vi til Middag, Lax og Jordbærsyltetøi, som da Lax og Ørret er vor daglige Middagsmad. Stedet svarede til sit Navn, thi der var saare fagert.

Saa bar det op over Tonsaasen, hvorover der for nylig er anlagt en ganske udmærket Vei. Storartede Udsigter havde vi over vitstrakte dunkle Granskove, nede i Daldybden brusede Elven. Seent paa Aftenen ankom vi til et eensomt Skifte, hvor vi toge Natteqvarteer. Gravdalen hed det og bar sit Navn med Rette, thi det laa i en mørk Dal omgiven af dunkle Graner.

Søndag 21 August.

Søndagsveir og Søndagshumør. Vi kom ombord paa Dampskibet, der farer paa Randsfjorden: min Reisefælle fik Lov at betale en halv Specie for Tourist. Et stort Selskab af Skytter var med ombord, de drak Øl, sang og slog paa Tromme, saa mine Ørehinder vare nærved at springe.

Det var seen Aften, da vi kom i Land. Forat komme hurtigere til Klækken, hvor vi vilde overnatte, toge vi Hver sin Karriol og kjørte til, Alt hvad Hestene kunde løbe. Tilsidst blev det saa mørkt, at jeg hverken kunde see Vei eller Sti, vi svingede over en Bro, den hvide Elv lyste nedenunder, jeg tænkte, at Hesten passede vel nok paa, at vi ikke faldt i Elven — og saaledes foer jeg afsted, til jeg endelig standsede ved Klækken.

Mandag den 21de August.

Ringerike viste sig for os i en pragtfuld Morgenbelysning. Paa Kjørbo, hvis Eier jeg vilde gjøre et Besøg, skiltes jeg fra min Reisefælle og takkede ham for godt Reiseselskab. Under denne Afsked glemte han at holde Øie med Tourist, der tog Afsked uden at sige Farvel, tourede ud i Verden paa egen Haand og blev, saavidt jeg veed, aldrig mere seet af dens Eier, som havde givet halvanden Specie ud for den Fornøielse at transportere den fra Valders til Sandvigen.

Tirsdag den 22de August.

Idag hvilede jeg ud efter Reisens Besværligheder paa det deilige Kjørbo. Udenfor strækker Fjorden sin stille blanke Flade, omhegnet af granbegroede Klipper. Af og til glider en Seiler henover den og drager en urolig Fure gjennem den solbeskinnede Vandflade. — Om Aftenen tændte vi stort Baal nede ved Stranden, det blussede høit op i den stille Sommeraften.

Den 24de—25de August.

Christiania forekom mig i den Grad bekjendt, da jeg atter kom dertil, som om jeg alle mine Levedage havde slidt dens Brostene. Mine Venner hilste mig med stor Hjertelighed igjen — de havde paa Grund af min lange Udebliven troet, at jeg ikke havde villet gjæste Christiania paa Hjemreisen, men at jeg ligesom Aalen i Molbohistorien var gaaet nedenom og hjem.

Lørdag den 26de August.

Saa var jeg atter ombord paa Dampskibet og vendte Stavnen mod Kjøbenhavn. Men denne Gang skulde jeg ikke naae Maalet. Christiania Fjord skinnede i Morgensolens

Glands, dens skovgroede Klippebredder saae heelt festlige ud. Ved Sandefjord fik vi en Saison af Badegjæster ombord, Skibet var nu fuldt af Passagerer. Musiken spillede lystigt op, men Blæsten begyndte at spille med, og det var intet hyggeligt Accompagnement. Vi spiste til Middag, medens vi endnu vare i Fjorden, det varslede ikke godt. Da vi kom ud i den mere aabne Fjord, var der en lystig Bølgedands, og Skibet begyndte at dandse med. Endnu blev det Alt taget som Lystighed og Commers. Men i Frederiksværn kom Fiskerne ombord med alvorlige Ansigter og spaaede haardt Veir til Natten. Captainen vilde dog prøve Farten og saa stak vi ud i rum Sø. Her modtog Havet os i sit fulde Raseri, Bølgerne brøde sig skumhvide mod Klipperne. Et Par preussiske Herrer stode hos: „o das ist eine Kleinigkeit, das hat Nichts zu sagen!" sagde den Ene — i det Samme slog en vældig Bølge over Dækket — „aber jetzt wird's gefährlich!" raabte han og foer ind i Kahytten. Et Par Øieblikke blev jeg paa Dækket, der krængede udover den gabende Afgrund, men saa maatte jeg „for visse Aarsagers Skyld" søge mig en Hvileplads og var glad ved at erobre en ledig Sopha. Nu gik det afsted i de vildeste Spring. Skjøndt Kahytten var fuld af Damer og Børn, hørtes dog ikke en Lyd, saa betagne vare Alle af Skræk. Over vore Hoveder klapprede og dundrede det af Matroser, der løb frem og tilbage: hvorledes de kunde løbe, fatter jeg ikke — jeg havde ondt nok for at ligge. Et Par Gange var det, som om Skibet slog en Kulbøtte — op blev ned, og ned blev op. Dette stod paa i tre eller fire Timer — paa een Gang laa Skibet ganske stille. Jeg styrtede ud af Kahytten, men blev glædeligt overrasket ved at finde os indenfor Frederiksværns skærmende Klipper. Captainen var bleven nødt til at vende om, han frygtede for i Mørket at drive ind paa de

svenske Skærgaarde. Jeg var saa mat, at jeg neppe kunde røre mig af Stedet, men var dog glad ved, at vi i det Mindste kunde tilbringe Natten i Ro.

Søndag den 27de August.

Solen skinnede klart, men det blæste lige haardt. Jeg spurgte Captainen, hvad han meente om Veiret, han svarede, at det vilde blive ganske som igaaraftes, men nu var det lyst, og derfor vilde han atter prøve at komme afsted. Jeg var fuldkommen tilfreds med de Erfaringer, som jeg allerede havde gjort, og begærede ikke at forøge dem endydermere. Med flere andre Passagerer lod jeg mig derfor sætte i Land. Kort efter gik Dampskibet atter ud: oppe fra Kysten saae vi det rave afsted som en drukken Mand, indtil det forsvandt for vore Øine.

Efterat have nydt den første Glæde over atter at have fast Land under Fødderne, fremstillede det Spørgsmaal sig: „hvad nu?“ — der var tre Dage, til det næste Dampskib skulde afgaae, men at tilbringe dem i Frederiksværn følte jeg ingen Lyst til.

Heldigviis kom et lille Dampskib løbende forbi, der skulde op til Laurvig; der gik jeg ombord; og saaledes fik jeg besøgt først Laurvig, derefter Sandefjord: det var en ganske uventet, men netop derfor desto mere velkommen Tilgift til den øvrige Reise.

I Laurvig besøgte jeg den lille Bøgelund, som er Norges Stolthed, fordi det er den eneste, som Landet eier. Den vidner imidlertid om, at Bøgen maatte kunne trives i det sydlige Norge, vistnok op til Christiania. Skjøndt der ingen høie Træer findes, men meest Kratskov, havde den dog et ægte dansk Udseende, saa jeg var nærved at troe, at jeg virkelig var reist med Dampskibet og kommen ned til Sjælland. Paa en større

Plads var der opslaaet Borde og Bænke, hvad der atter saae rigtigt dansk ud, thi Saadant har jeg ellers ikke seet i hele Norge. Granen og Fyrren er for stiv til at tillade sig slig Gemytlighed, men den venlige lyse Bøg udbreder gjæstmildt sine løvrige Grene og indbyder Vandreren til at indtage sit Maaltid under dens skyggende Løvtag. Saa begyndte Musiken at spille op, og pæne Folk kom spadserende i Søndagsstadsen — jo det var akkurat, som om jeg kommen til Charlottenlund.

Mandag den 28de August.

Efter at have beseet det store Jernværk kjørte jeg i en Karriol til Sandefjord. Det var prægtigt Sommerveir, stille og varmt, jeg tog mig strax et forfriskende Søbad. Badesaisonen var nær sin Ende, de fleste danske Badegjæster vare afreiste med sidste Dampskib. Kun nogle Enkelte vare endnu tilbage, med dem havde jeg en fornøielig Passiar. En norsk theologisk Candidat traf jeg, hvem jeg kjendte fra tidligere Dage, og som havde været med som Frivillig i sidste Krig: han var en ivrig, tilmed elskværdig Grundtvigianer, hvorfor vi snart kom i en heftig Debat om Grundtvigianismen: det var nok et Kjendetegn paa, at jeg nærmede mig mit kjære Fødeland og mine gamle Sysler.

Tirsdag den 29de August.

Imorges tog jeg et rigtigt Sandefjordsbad, lod mig pidske med Birkeriis og indsmøre med Gytje, til jeg saae ud som en Bronzestatue, drak derefter Svovlvand, ved hvilken radicale Cuur de sidste Rester af Søsygen forsvandt, saa jeg atter fik Mod til at vove Farten over de salte Vande.

Derefter gjorde jeg et Besøg hos Missionæren Stockfleth, hos hvem mine Tanker og min Tale saa ofte havde været

under Besøget i Finmarken. Han er nu 78 Aar gammel, svag og ofte sengeliggende. Hans Hustru, der trofast har deelt hans møisommelige Liv, lukkede op for mig, men beklagede, at jeg ikke kunde blive modtagen, da han netop i Øieblikket var meget svag. Jeg sagde da, at jeg vilde bringe ham en Hilsen fra Finmarken, hvorfra jeg netop kom. Det forandrede Sagen, og jeg fik Lov at komme ind til ham, naar jeg vilde love kun at blive der fem Minutter, „for han bliver saa let bevæget og taaler ikke megen Talen".

Den Gamle laa i Sengen, han strakte Hænderne ud imod mig og hilste mig med stor Hjertelighed. Da jeg talte om hans kjære Finmarken, kom Taarerne ham i Øinene. Jeg takkede ham for hans Bog om hans Missionsreiser, især for hans Optegnelser om Finnerne, hvilke jeg havde læst med megen Interesse. „Naa saa I læser dog min Bog nede i Danmark?" udbrød han inderlig glad. Nu begyndte han at tale om Danmark; hvor gjerne jeg var bleven og havde hørt lidt mere af den kjære Gamle, ihukom jeg dog mit Løfte og tog Afsked, bevarende i mit Hjerte et smukt Billed af den gamle Troeskæmpe, der var ifærd med at gaae ind til sin Herres Glæde.*)

Saa sprang jeg i Karriolen og pilede ned til Frederiksværn for at komme tidsnok til Dampskibet. Det behøvede jeg imidlertid ikke at haste efter, thi den sidste Storm havde bragt Uorden i Dampskibsfarterne, saa Dampskibet ventedes først henimod Aften til Frederiksværn.

Jeg maatte da tilbringe Dagen i Frederiksværn, hvor der ikke er videre morsomt, og Morskaben bliver ikke større derved, at man gaaer og venter paa et Dampskib. Jeg drev omkring

---

*) Aaret efter døde Stockfleth.

paa Værfterne, hvor der næsten ikke var et Menneske at see, satte mig op i en Kanonport og saae ud over det friske blaae Hav. Siden fandt jeg en lille Bog om Tordenskjold og gav mig til at læse den: i Farvandene heromkring har han mange Gange tumlet sig baade lysteligt og drabeligt. Efterhaanden ankom der flere Reisende, som ogsaa skulde afsted med Dampskibet, vi forslog da Ventetiden i Compagni saa godt vi kunde, drev ud paa Dampskibsbroen, talte ængsteligt sammen om Vind og Veir, Storm og Skibbrud: saa vidt jeg kunne skjønne, var der nok ingen Tordenskjold blandt os.

Endelig Kl. 8 om Aftenen ankom „Excellencen Toll", overfyldt med Mennesker. Jeg begærede en Køie, men der var ingen at faae. Jeg tog da Plads oppe paa Dækket og blev siddende der, indtil Skibets Slingringer bleve stærkere og stærkere, og vi fik Søer ind over Dækket. Saa ilede jeg ned i Kahytten, kastede mig paa Gulvet, lagde min Vadsæk under mit Hoved og trak Reisekappen over mig. Noget efter lykkedes det mig at erholde en Matras, og jeg tilbragte da Natten i en urolig Slummer, hvoraf jeg af og til foer op, vakt ved Maskinens Stampen og Bølgernes Brusen.

Onsdag den 30te August.

Gøteborg viste sig for os i en tidlig Morgenbelysning; dens mange Skibe og store smukke Huse give den et anseeligt Præg. En halv Time var der til at løbe op og see paa Gustav Adolphs Statue af Fogelberg og atter løbe tilbage igjen til Dampskibet. Ombord paa dette traf jeg uventet en gammel Bekjendt: det var Hertugen af Roxburgh, som havde tilendebragt sit Laxefiskeri i Finmarken for i Sommer og nu befandt sig paa Hjemreisen.

Kattegattet var meget uroligt: jeg kom op i en Køie, hvor jeg tilbragte Dagen i mine egne Betragtninger, indtil vi havde passeret Kronborg. Endog Øresundet var uroligt, det havde en dunkelblaa Farve med hvide Skumtoppe, over hvilke en deilig Aftenhimmel straalede.

Kl. 8 lagde vi an ved Toldboden, jeg sprang i en Droschke og befandt mig snart efter i mine Kjæres Kreds, fortællende om alt det Mærkelige og Vidunderlige, jeg havde oplevet.

— Og nu blot en Affkedshilsen til Dig, Du gamle, fjeldfriske Norge! Velsignelsen fra det Høie hvile over Dig, Du Vugge for Stordaad i Fortidens Dage, Mænd opstaae i din Midte med Olaf'ernes Troeskraft og Kæmpevælde, at den Midsommernætternes Lysglands, der som en straalende Glorie omgiver din sneedækte Tinding, maa skinne blandt Jordens Folkeslag med Aandens Lys og Hjertets Liv, at det gamle, gaadefulde Ord maa finde sin herlige Opfyldelse: **fra Norden kom Guldet.**

Natteqvarteret var meget uroligt; jeg kom op i en Seng, hvor jeg tilbragte Tiden i mine egne Betragtninger, indtil vi havde passeret Stenhorn. Endog Vandet var uroligt, det havde en dunkelblaa Farve med hvide Skumtoppe, hvilke en heftig Vestenvinden frembragte.

Kl. 8 lagde vi an ved Toldboden, jeg sprang i en Droschke og befandt mig snart efter i mine Kjæres Kreds, fortællende om alt det Morsomme og Vidunderlige, jeg havde oplevet.

— Og nu blot en Afskedshilsen til Dig, Du gamle, fjeldprikte Norge! Velsignelsen fra det Høie hvile over Dig. Du Bygge for Storhaab i Fortidens Dage, Mænd opstaae i din Midte med Oldtidens Livskraft og Kjæmpearbeide, at deres Midsommernætternes Evaglands, der som en skinnende Glorie omgiver din furede Tinding, maa skinne blandt Nordens Folkeslag med Naturens Lys og Hjertets Liv, og det gamle, gaadefulde Ord maa finde sin herlige Opfyldelse: fra Norden kom Guldet.

Paa den Gyldendalske Boghandels Forlag er udkommen:

Grækenland.

En Reisebeskrivelse

af

Henrik Scharling.

1866. Pris 2 Rd.

Paa C. A. Reitzels Forlag er udkommen:

Breve fra Holland

af

Henrik Scharling.

1864. Pris 80 Sk.